

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Nuoret TietoiSEKSI - keskustellen ja toimien seksuaalikasvatuksessa

---

Siimes, Eine & Turunen, Oona

2012 Laurea Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Nuoret TietoiSEKSI - keskustellen ja toimien seksuaalikasvatuksessa

Siimes Eine
Turunen Oona
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2012

Eine Siimes ja Oona Turunen

Nuoret TietoiSEKSI - keskustellen ja toimien seksuaalikasvatuksessa

Vuosi	2012	Sivumäärä	94
-------	------	-----------	----

Teimme toiminnallisen opinnäytetyömme nuorten seksuaalikasvatuksesta. Työ on tehty yhteistyössä Tuusulan kunnan nuorisopalveluiden kanssa. Toiminnallinen osuus toteutettiin Tuusulan nuorisotalolla seksuaalikasvatusohjauksina 16-18-vuotiaille tuusulalaisille nuorille. Nimesimme seksuaalikasvatustuokiot TietoiSEKSI-ohjauksiksi. Ohjauskertoja oli kuusi ja ne toteutettiin tammi-helmikuun 2012 aikana. Tuusulan kunnan nuorisovaltuusto oli tehnyt toiveen seksuaalikasvatuksen kehittämistä jättämällä ”Kortsut kouraan”-aloitteen Tuusulan kunnanvaltuustolle vuonna 2008.

Olimme alustavasti suunnitelleet ohjausten sisällön ja teemat, mutta täydensimme niitä nuorten kiinnostusten mukaisesti. Jaoimme ensimmäisellä kerralla nuorille kyselylomakkeen, jonka avulla kartoitimme heidän mielenkiinnonkohteitaan. Ohjauksissa käsitelimme esimerkiksi ehkäisyä, ulkonäkö- ja suorituspaineita, turvataitoja ja nautintoa. Teimme nuorisotalolle Sexiboxin, johon kaikilla nuorisotalon kävijöillä oli mahdollisuus jättää kysymyksiä koskien seksuaalisuutta tai ihmissuhteita. Halusimme tarjota koko nuorisotalon kävijäkunnalle matalan kynnyksen seksuaalineuvontaa.

Tavoitteenamme oli lisätä nuorten tietoisuutta seksuaalisuudesta keskustelun ja toiminnallisten menetelmien avulla. Halusimme luoda ohjauksiin avoimen ja keskusteleavan ilmanpiirin, jossa kaikki tunteet ja kysymykset ovat sallittuja. Muita tavoitteita olivat ennakkoluulottomien asenteiden välittäminen ja positiivisen kehonkuvan vahvistaminen. Pää tavoitteiden toteutumista mittasimme nuorille suunnattujen alku- ja loppukyselyiden sekä palautelomakkeen avulla. Arviointimenetelminä olivat myös toiminnallinen tai suullinen palaute joka ohjauskeran jälkeen sekä oma havainnointimme.

Ohjauksissa onnistuimme herättämään keskustelua erilaisista seksuaalisuuden teemoista. Palautelomakkeesta saatujen vastausten perusteella suurin osa nuorista koki saaneensa uutta tietoa seksuaalisuudesta. Keskusteluilmapiiri koettiin rennoksi ja mukavaksi. Meidän näkökulmastamme ohjaukset onnistuivat hyvin ja saimme positiivista palautetta niin nuorilta kuin työelämän yhteistyökumppanilta. Oma ohjaajuutemme kehittyi toiminnan aikana ja yhteistyömme toimi sujuvasti.

Asiasanat: nuoret, seksuaalikasvatus, terveyden edistäminen, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet, toiminnallisuus

Eine Siimes and Oona Turunen

Youth aware of sexuality - using conversation and functional methods

Year	2012	Pages	94
------	------	-------	----

Our thesis is about sex education among the youth. We co-operated with the Youth Services of the municipality of Tuusula. The functional part of the thesis was carried out at Tuusula's youth center. The sexual education tutorials were directed at teens between the ages of 16 and 18 from the local area. We named our project TietoiSEKSI. There were six tutorials all together and they were executed during January and February in the year 2012. The Youth Council of Tuusula requested more sex education for the youths in the area by making a "Carry a Condom" -motion at the municipal council in the year 2008.

Originally we had planned the contents and themes of the tutorials, but we also added to them according to the interests of the participants. By handing out a questionnaire at the first tutorial we were able to map out those interests. We dealt with subjects such as contraceptives, appearance and performance pressures, safety issues and pleasure. We made a "Sexbox" to be left at the youth center, where all the visitors of the center could have left questions regarding sexuality and relationships. We wanted to offer sexual counselling with a low-threshold to all who visited the centre.

Our goal was to increase sexual awareness among youths using conversation and functional methods. We wanted to create an open and conversational atmosphere where questions and different feelings were welcome. We also wanted to correct preconceived notions concerning the subject and help the participants towards a healthier body image. By handing out questionnaires on the first and last tutorial we could determine if the goals were met. The participants were also able to give verbal and functional feedback at the end of each tutorial, which helped us to asses if we had achieved our goals. We also used our own observations.

With the tutorials we were able to spark up conversations about the different themes of sexuality. From the answers of the final feedback form we could conclude that the participants felt that they received new information about sexuality. The atmosphere altogether was described as relaxed and comfortable. Although we came across some hardships along the way, we feel that the tutorials were a success. We progressed as tutors and worked well together as a team.

Keywords: the youth, sex education, health education, sexual health, sexual rights, functional methods

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet	8
3	Teoria opinnäytetyön taustalla	12
3.1	Mitä seksuaalisuus on?	12
3.1.1	Nuorten seksuaalisuus	13
3.1.2	Nuorten seksuaaliterveys	14
3.1.3	Seksuaalioikeudet	15
3.2	Seksuaalikasvatus	16
3.2.1	Seksuaalikasvatuksen historia lyhyesti	17
3.2.2	Seksuaalikasvatuksen haasteet	18
3.3	Toiminnalliset menetelmät ja median käyttö.....	19
4	Opinnäytetyön suunnittelu ja prosessikuvaus	20
4.1	Osallistujien kokoaminen	24
4.2	Kyselylomake - Nuorten mielenkiinnonkohteiden kartoittaminen.....	25
5	Ohjauskertojen toteutus ja pohdinta	26
5.1	Ensimmäinen kerta - Tutustuminen.....	26
5.2	Toinen kerta - Seksimyytinmurtaajat -tietovisa	30
5.3	Kolmas kerta - Ulkonäkö- ja suorituspainee.....	32
5.4	Neljäs kerta - Nautinto, turvataidot ja oman kehon arvostus.....	35
5.5	Viides kerta - ”Kolmen F:n kerta”: Fantasiat, fetissit ja fiilikset	39
5.6	Kuudes kerta - Sexiboxin kysymykset ja vastaukset	42
6	Arviointi ja johtopäätökset	44
6.1	Alkukysely	45
6.2	Palautelomake ja loppukysely	47
6.3	Johtopäätökset	50
6.4	Einen itsearviointi.....	54
6.5	Oonan itsearviointi.....	55
7	Eettisyys toiminnassa	56
8	Pohdinta.....	59
	Lähteet	66
	Taulukot	68
	Liite 1. Mainos	69
	Liite 2. Tiedote vanhemmille	70
	Liite 3. Lupalappu.....	71
	Liite 4. Kyselylomake nuorille	72
	Liite 5. Palautelomake nuorille.....	73
	Liite 6. Alku- ja loppukysely nuorille	75

Liite 7. Ohjaussuunnitelmat.....	76
Liite 8. Tämän hetkiset tunteeni -harjoitus.....	83
Liite 9. TietoiSEKSI-diplomi	84
Liite 10. Sexiboxin kysymykset ja vastaukset	85
Liite 11. Palautelomakkeen tulokset	89
Liite 12. Ohjauksissa käytetyt menetelmät	93

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tavoitteena on edistää nuorille suunnattua seksuaalikasvatusta ja tuoda uusia näkökulmia nuorten kanssa toimimiseen. Halusimme työssämme painottaa nuoren ja seksuaalikasvattajan välistä avointa vuorovaikutussuhdetta, jossa kaikki kysymykset ja pohdinnat ovat sallittuja. Mielestämme seksuaalikasvatus on ajankohtainen aihe, jonka kehittäminen on nyt ja tulevaisuudessa tärkeää.

Opinnäytetyömme tehdään yhteistyössä Tuusulan kunnan nuorisopalveluiden kanssa. Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, johon sisältyy kuusi ohjauskertaa Tuusulan nuorisotalossa, jonka nimeä emme työssämme mainitse tunnistettavuuden välttämiseksi. Työmme lähtökohdaksi on Tuusulan nuorisovaltuustossa herännyt ajatus seksuaalikasvatuksen kehittämisestä nuorten omien toiveiden pohjalta. Tuusulan kunnanvaltuustolle jätettiin nuorisovaltuuston toimesta ”Kortsut Kouraan” -aloite seksuaalikasvatuksesta jo vuonna 2008, mutta toistaiseksi aloitteen suhteen ei ole tehty merkittäviä toimenpiteitä. (Kortsut Kouraan Koululaisille-aloite: 2008.)

Saimme kuulla tuusulalaisten nuorten toiveesta seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi opettajamme kautta, kun kerroimme, että olemme kiinnostuneet tekemään opinnäytetyötä seksuaalikasvatuksesta. Yritämme luoda seksuaalikasvatusohjauksistamme kokonaisuuden, jota nuorten kanssa työskentelevät voivat mahdollisesti myöhemmin työssään hyödyntää. Seksuaalikasvatusohjauksemme nimesimme ”TietoiSEKSI”-ohjauksiksi.

Meille seksuaalisuuteen liittyvän aiheen valinta tapahtui luontevasti. Olemme molemmat olleet kiinnostuneita seksuaalikysymyksistä ja -oikeuksista koko koulutuksemme ajan - olemme esimerkiksi olleet työharjoitteluissa Sexpo-säätiössä. Suunnitelmissamme on jatkaa opiskelua seksuaalineuvojiksi sosionomitutkinnon saatuaamme.

Valitsimme seksuaalikasvatuksen opinnäytetyömme aiheeksi, sillä koemme sen tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Laadukas seksuaalikasvatus vähentää nuorten virheellisiä luuloja ja lisää tietoa seksuaalisuudesta, seksitaudeista ja raskauden ehkäisystä. Frost ja Darroch Forrestin tutkimuksen (1995) mukaan seksuaalikasvatus muun muassa siirtää yhdyntöjen aloittamista ja tehostaa raskauden ehkäisyä. Parhaimmillaan seksuaalikasvatus vaikuttaa myönteisesti nuorten asenteisiin muun muassa vähentämällä syrjimistä ja kiusaamista, sekä lisäämällä suvaitsevaisuutta. (Liinamo 2004: 126; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 16-17.) Tärkeää meille sekä aiheen valinnan että toteutuksen suhteen oli tieto siitä, että toive seksuaalikasvatuksen kehittämisestä tuli nuorilta itseltään.

Valitessamme opinnäytetyömme teemaksi seksuaalikasvatuksen olimme tietoisia siitä, että kyetäksemme kohtaamaan nuorten seksuaalisuuden, oman asenteemme seksuaalisuutta ja seksiä kohtaan täytyy olla tasapainossa. Jotta voimme luontevasti puhua nuorille vaikeista ja aroistakin aiheista, oman suhtautumisemme tulee olla luonnollista seksuaalisuutta kohtaan ja sen tulee näkyä meistä ulospäin. Ristiriita puheen ja asenteen välillä näkyy ja kuuluu esiintymisessä. Oma hämmennys ja kielteisyys näkyvät, mikä aiheuttaa epävarmuutta kuulijassa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000: 34.) Seksuaalikasvattajana on tärkeää pyrkiä positiivisiin kannottoihin ja rohkaista nuoria tarkastelemaan omaa suhtautumista seksuaalisuuteen.

Olemme opinnoissamme suuntautuneet luoviin menetelmiin, joten halusimme tehdä opinnäytetyöstämme toiminnallisen. Toiminnallisuuden kautta voi oppia seksuaalisuuden myönteiseen toteuttamiseen tarvittavia taitoja. Bildjuschkinin ja Ruuhilahden (2008: 31-32) mukaan toiminnalliset menetelmät mahdollistavat muun muassa monipuolisen oppimisen, sillä menetelmien avulla tieto koskettaa tunteita ja käynnistää ajatusprosesseja käsitellyistä aiheista. Tieto jää myös kehoon muistijälkenä. Oppimista voi tapahtua monin eri tavoin; jotkut oppivat paremmin kuuntelemalla ja jotkut taas tarvitsevat kehon liikettä, jaksakseen keskittyä. Harva meistä käyttää yhtä tapaa tai aistia oppiakseen. Tämän vuoksi haluamme ohjauksissamme käyttää kuvaa, musiikkia ja liikettä.

Työmme on tehty parityönä ja pyrimme jakamaan työtehtävät mahdollisimman tasapuolisesti koko opinnäytetyöprosessimme aikana. Kirjallisen työn olemme kirjoittaneet yhdessä, jotta molempien mielipiteet ja pohdinnat tulisivat esiin. Olemme halunneet laatia kokonaisuudesta ja kieliasusta yhtenäisen. Olemme suunnitelleet jokaisen toiminnallisen osuuden yhdessä kummankin ideoita toteuttaen. Ohjaus- ja havainnointivastuut ovat jaettu jokaiselle toimintakerralle tasapuolisesti.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet

Yhteistyökumppanimme Tuusulan kunnan tavoitteena on kehittää nuorisopalveluita sekä järjestää nuorille monipuolisia vapaa-ajan aktiviteetteja. Tuusulan nuorisopalvelut tukevat Tuusulan nuorisovaltuuston toimintaa. Työelämän yhteyshenkilönämme toimii Tuusulan nuorisopalveluiden nuoriso-ohjaaja. Hän työskentelee nuorisotalolla, jossa toteutamme opinnäytetyömme toimintaosuuden.

Tuusulan nuorisovaltuusto teki vuonna 2008 aloitteen nuorten seksuaalikasvatuksen kehittämistä. Kyseessä on ”Kortsut kouraan” -aloite, jonka tavoitteena on kondomien helpompi saatavuus ja nuorten seksuaalikasvatuksen kehittäminen sekä monipuolistaminen. Nuorten kertoman mukaan he olivat tehneet pistokokeita eri oppilaitoksiin käymällä tapaamassa koulun terveydenhoitajia ja pyytämässä heiltä kondomeja. Tulokset olivat kehnot. Monikaan ter-

veydenhoitaja ei ollut antanut kondomeja nuorille. Muutamilta terveydenhoitajilta saadut kondomit olivat vanhentuneita. (Kortsut Kouraan Koululaisille - aloite: 2008.)

”Kortsut kouraan” - aloitteessa Tuusulan nuorisovaltuusto on huolestunut lisääntyvistä teiniraskauksista ja kokee 7.-9.luokkalaisten seksuaalikasvatuksen puutteelliseksi. Nykyisen kouluterveydenhuollon resurssit eivät ole riittävät ehkäisyneuvontaan, eikä terveystiedon opetus ole tarpeeksi kattava. Teiniraskauksien lisäksi nuorisovaltuusto on huolestunut seksitautien yleistymisestä. Nuorisovaltuuston mielestä ehkäisyneuvontaa tulisi lisätä ja nuorille tulisi jakaa kondomeja ilmaiseksi. Nuorilla on toiveena, että seksuaalikasvatus ei painottuisi ainoastaan fyysisestä kanssakäymisestä puhumiseen, vaan opetuksessa otettaisiin huomioon myös tunteet, tasa-arvo, median vaikutus seksuaalisuuteen, parisuhde sekä henkilökohtaisten rajojen kunnioittaminen. (Kortsut Kouraan Koululaisille - aloite: 2008.)

Osassa Suomen kouluja kondomeja on mahdollista saada ilmaiseksi terveydenhoitajalta. Joissakin kouluissa tai ehkäisyneuvoloissa on jopa mahdollista saada ehkäisypillerit ensimmäiseksi kolmeksi kuukaudeksi maksutta. Kaikilla kunnilla ei kuitenkaan ole tähän varaa ja joissakin paikoissa kyse on myös asenteista. Kondomien jakaminen saatetaan nähdä kannustuksena nuorille seksielämän aloittamiseen. Todellisuudessa kondomien jakaminen tulisi yhteiskunnalle paljon halvemmaksi kuin ehkäisyn tärkeyden väheksyminen. Kondomin käytöllä kun vältetään seksitaudeilta ja raskaudenkeskeytyksiltä. (YLE-Uutiset 2010.)

Syksyllä 2011 etsiessämme opinnäytetyöllemme yhteistyötahoa, tartuimme ”Kortsut kouraan”- aloitteeseen ja aloimme suunnitella seksuaalikasvatusohjauksien toteutusta nuorille. Ohjauksiemme nimen ”TietoiSEKSI” taakse kätkeytyy sanaleikki, joka sisältää päätavoitteemme; tietoisuuden lisäämisen. Päätavoitteenamme on edistää nuorten tietämystä seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä. Ohjauksissa käsittelemiämme aiheita ovat muun muassa ehkäisy, seurusteleminen, seksuaalinen moninaisuus, oman kehon arvostus ja ulkonäkö. Kerromme myöhemmissä luvuissa, miten päädyimme juuri näihin teemoihin.

Toinen tavoitteemme on saada nuoret osallisiksi ja keskustelemaan avoimesti seksuaalisuudesta. Kertomalla, jakamalla ja puhumalla voidaan purkaa ristiriitaisia tilanteita sekä käsitellä erilaisia tunteita (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 30). Pidämme avoimuutta ensisijaisen tärkeänä. Tavoitteenamme on välittää nuorille avointa, suvaitsevaista sekä positiivista asennetta seksuaalisuuteen, seksiin ja minäkuvaan.

Tavoittelemme rentoa mutta asiallista keskusteluilmapiiriä, jossa myös huumorintaju, kaikki tunteet ja kysymykset ovat sallittuja. Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2008: 31) muistuttavat, että koska seksuaalisuus on monelle nuorelle aihe, johon liittyy muun muassa hämmennystä, ahdistusta, pelkoa sekä uteliaisuutta, kasvatustilanteissa olisi hyvä sallia pientä hälinää ja mete-

liä. Se ei saa häiritä yleistä ilmapiiriä, mutta nauru sekä hauskat kommentit saattavat toimia ahdistuksen lieventäjinä.

Turvallisessa ympäristössä jokainen uskaltaa ilmaista tunteitaan sekä kertoa omia mielipiteitään ja olla asioista eri mieltä. Tällaisessa ympäristössä nuori saa myös kokemuksia siitä, miten samanlainen tai erilainen hän on muihin verrattuna. Tasa-arvoisessa vuorovaikutuksessa nuoret saavat kokemusta erilaisuuden hyväksymisestä sekä muiden kunnioittamisesta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 30.) Haluamme käsitellä aihetta nuorten mielenkiinnonkohteiden pohjalta sekä tehdä tapaamiskerroista nuorille turvallisia keskustelu ympäristöjä. Painotamme asiallista otetta seksuaalisuuteen esimerkiksi puhumalla asioista niiden oikeilla nimillä. Yksinkertaistettuna tavoitteenamme on johdattaa nuoria matkalle terveeseen seksuaalisuuteen ja kehonkuvaan. Taulukossa 1 on havainnollistettu tavoitteita ja niiden arviointimenetelmiä.

Tavoite	Toteutus	Arviointikysymys	Arviointimenetelmä
Tietoisuuden lisääminen	Ohjausten aikana käymme läpi eri seksuaalisuuden teemoja ja aiheita	Oppivatko nuoret uutta tietoa seksuaalisuudesta?	Alku- ja loppukyselyt, palautelomake viimeisellä kerralla sekä suullinen palaute joka kerran lopussa
Saada nuoret osallisiksi toiminnan avulla	Toiminnallisten menetelmien käyttö keskustelun avaajana	Kokevatko nuoret toiminnallisten menetelmien käytön seksuaalikasvatuksessa hyödylliseksi?	Palautelomake ja ohjaajien oma havainnointi
Luoda avoin keskusteluilmapiiri	Varataan aikaa keskustelulle, kysymyksille ja mielipiteen ilmaisulle	Onnistuimmeko luomaan avoimen keskusteluilmapiirin?	Palautelomake ja ohjaajien oma havainnointi

Taulukko 1: Tavoitteet, arviointikysymykset ja -menetelmät

Tarkoituksenamme on luoda ohjauskerroista kattava kokonaisuus seksuaalikasvatuksesta, jotta sitä voisi tulevaisuudessa käyttää pohjana nuorten seksuaalikasvatuksessa, esimerkiksi kouluissa tai nuorisotyössä. Haluamme käyttää ohjauksissa menetelmiä, jotka ovat nuorille ajankohtaisia ja herättävät aitoa kiinnostusta aiheeseen. Tämän vuoksi nostamme median ja internetin käytön keskeisiksi menetelmiksi. Tavoitteenamme on käyttää mediaa ja internetiä

keskusteluiden pohjana. Bildjuschkinin ja Ruuhilahden (2008: 30) mukaan seksuaalikasvatuksessa nimenomaan keskustelevat tehtävät tarjoavat mahdollisuuden saada nuoren ääntä kuuluviin, sekä tulla nähdyksi positiivisella tavalla ryhmässä.

Opinnäytetyön ohjauksien suunnitteluvaiheessa esille nousivat myös omat, henkilökohtaiset tavoitteemme. Mielestämme on tärkeää muodostaa yhteisten tavoitteiden lisäksi myös omia tavoitteita, jotta pystyisimme oppimaan opinnäytetyöprosessimme kautta tapahtuvista ohjauksista mahdollisimman paljon.

Einellä suurimpana tavoitteena on saada nuoret ihmettelemään, pohtimaan sekä kuuntelemaan mitä erilaisia tunteita, moninaisuutta sekä yksilöllisyyttä seksuaalisuuteen sisältyy. Ehdottoman tärkeää hänen mielestään on saada nuoret miettimään itse; mikä on minulle tärkeää, miksi ajattelen tästä asiasta näin, mitä tämä minulle merkitsee, mitkä ovat minun lähtökohtani ja niin edelleen. Erityisesti Eine haluaa korostaa nuoria huomaamaan harhan, jonka media meille luo ihanteellisesta naisesta tai miehestä, jonka muottiin meidän kaikkien muka tulisi asettua.

Itsensä kehittäminen ohjaajana sekä kokemuksen saaminen nuorten kanssa toimimisesta on Einelle myös tärkeä tavoite. Hän haluaa kuulla ja oppia nuorilta itseltään, millaista olisi mahdollisimman toimiva sekä mieleenpainuva seksuaalikasvatus, ja kuinka seksuaaliterveyttä voisi parhaiten edistää. Eine toivoo, että opinnäytetyöstä olisi hyötyä myös tulevaisuudessa sekä hänelle itselleen, että muille seksuaalikasvatuksen parissa työskenteleville. Lisäksi hänelle tärkeä henkilökohtainen tavoite on oppia käyttämään omaa persoonaa sekä luonnetta työkaluna ohjauksissa.

Oonan keskeisenä tavoitteena on pyrkiä työssämme kohtaamaan nuoret ja olla aidosti läsnä ohjauksissa. Hän haluaa olla nuorille helposti lähestyttävä ja luotettava aikuinen, jolta voisi kysyä mitä tahansa. Omassa ohjauksessaan Oona haluaa painottaa rauhallista ja selkeää ulosantia, avointa vuorovaikutusta sekä nuorten ajatusten kuuntelemista. Hänelle on tärkeää hyväksyä jokainen nuori sellaisena kuin on, ja kannustaa sekä tukea heitä seksuaalisessa kasvussa ja kehityksessä.

Kirjallisen työn tekemisessä Oonan tavoitteena on hankkia laajasti materiaalia sekä soveltaa teoriaa käytäntöön. Hän toivoo saavansa työn aikana varmuutta niin omaan ohjaamiseensa kuin kirjoittamiseen. Tavoitteena on myös oppia uutta luovien toiminnallisten menetelmien käytännön toteutuksista. Hän myös uskoo oppivansa uutta parityöskentelyn haasteista sekä hyödyistä.

3 Teoria opinnäytetyön taustalla

Seksuaalikasvattajalle on tärkeää, että faktat ovat hallussa ja annettu tieto on oikeaa. Seksuaalisuus on laaja ja monialainen aihe, jossa riittää tutkittavaa. Meillä on pohjatietoa seksuaalisuudesta koulun, työharjoitteluiden sekä itseopiskelun kautta. Olemme suorittaneet yhden työharjoitteluistamme Sexpo-säätiössä, ja sieltä saimme tietoa seksuaalisuudesta sekä kokemusta seksuaalineuvonnasta. Kumpikin meistä on käynyt myös Laurean vapaavalintaisen parisuhdekurssin. Eine on käynyt seksuaalisuutta ja sukupuolirooleja käsittelevän kurssin, jossa tarkasteltiin näitä teemoja monikulttuurisuuden näkökulmasta. Oona on työskennellyt Nuorten Akatemian kouluvierailijana pitämässä Seksimyytinmurtaajat-työpajaa eri oppilaitoksissa. Lisäksi olemme osallistuneet opinnäytetyöprosessimme aikana Sexpo-säätiön järjestämään Seksuaalisuus 2012-koulutukseen, jonka aiheena oli seksuaalikasvatus.

3.1 Mitä seksuaalisuus on?

Joukko kansainvälisiä asiantuntijoita päätyi WHO:n (World Health Organization) kokouksessa määrittelemään seksuaalisuuden muun muassa näin: seksuaalisuus sisältää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, nautinnon, intiimiyden sekä lisääntymisen. Sitä ilmaistaan sekä koetaan niin fantasioissa, ajatuksissa, toiveissa, uskomuksissa, asenteissa, arvoissa, käyttäytymisessä, tavoissa, rooleissa kuin suhteissakin. (Kontula 2008: 15.) Seksuaalisuutta, sukupuolta, seksuaaliterveyttä ja seksuaalioikeuksia sekä niihin liittyviä käsitteitä tulkitaan eri maissa ja kulttuureissa eri lailla. Seksuaalisuus on käsitteenä laaja ja WHO:n mukaan se on luonnollinen osa ihmisen kehitystä kussakin elämänvaiheessa ja se käsittää *fyysisiä, psykologisia* sekä *sosiaalisia* tekijöitä. (THL 2010: 17.)

Fyysisessä ulottuvuudessa tarkastelun alla ovat ihmisen keho, kehollisuus sekä ulkomuoto osana seksuaalisuutta. Siihen kuuluu myös *biologia*, kuten esimerkiksi hormonit sekä tarve lisääntymiseen. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 12; Hermanson 2010: 88.) Biologian kannalta katsottuna seksuaalisuuden keskeinen ominaisuus on suvun jatkamiseen tähtäävä sukupuolivietti. Näin ollen pelkästään biologisesta näkökulmasta katsottuna miehen seksuaalisuus pyrkii ensisijaisesti levittämään hänen geeninsä mahdollisimman laajalle sekä tuottamaan hänelle monta jälkeläistä. Naisen tärkein seksuaalisuuden osa tai tehtävä on jälkeläisten synnyttäminen. (Palo & Palo 1999: 290.)

Psyykkiseen ulottuvuuteen kuuluvat tunteet, ajatukset, kokemuksellisuus sekä identiteettikysymykset. Tunteet voivat olla unelmia, haaveita, rakkautta sekä halua olla toisen ihmisen lähellä. Ajatuksen tasolla seksuaalisuuteen vaikuttaa esimerkiksi se, mitä ihminen tietää, mihin hän uskoo tai mitä hän pitää tärkeänä. Tunteet voivat myös olla sävyiltään negatiivisia, kuten

pelkoa, arkuutta, häpeää tai ahdistusta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 12; Hermanson 2010: 88.)

Sosiaalisessa ulottuvuudessa seksuaalisuutta pohditaan ihmissuhteiden valossa, kuten ihmissuhteet perheissä tai ihmissuhteet nuorena ja aikuisena. Lisäksi pohdinta kohdistuu toisen ihmisen kohtaamiseen sekä vuorovaikutustaitoihin. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 12.) Seksuaalisuus voidaan myös nähdä ylläpitävänä voimana ihmisten välisissä fyysisissä sekä psyykkisissä siteissä (Nummelin 1997: 19).

Ettinen ulottuvuus kattaa moraaliset kysymykset, arvot, uskonnollisuuden sekä tasa-arvon ja *kulttuurinen* ulottuvuus taas ympäröivän kulttuurin säädökset ja vaikutukset, sekä ihmisten tavat ja tottumukset. Myös riitit, yhteiskuntaa ohjaavat lait sekä uskonnolliset kysymykset ovat sidoksissa kulttuuriseen taustaan. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 12.) Jokainen uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta ovat luoneet omia kieltoja, tapoja sekä lakeja säädelläkseen jäsentensä tai kansalaistensa seksuaalista käytöstä. Esimerkiksi yksiavioinen avioliitto on yksi tapa säädellä yhteisön vapaata seksuaalisuutta. Kun kulttuuri muuttuu, myös seksuaalisuutta säätelevät normit sekä asenteet muuttuvat. Tämän voi havaita esimerkiksi parin vuosikymmenen aikana tapahtuneesta muutoksesta suhteessa homoseksuaalisuuteen. (Huttunen 2006: 15.)

Seksuaalisuus on osa ihmisyyttä elämän alkamisesta sen loppumiseen asti. Se on ominaisuus, joka ei koskaan katoa kokonaan. Se, miten seksuaalisuus meissä muotoutuu, riippuu monista elämässä koetuista asioista. Seksuaalinen nautinto on ainutlaatuista, sillä sekin muotoutuu itse kunkin omien kokemusten ja niille annettujen merkitysten kautta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 10; Nummelin 1997: 19.) Monella meistä on halu tulla huomioituksi, kosketetuksi sekä välitetyksi, mutta on ihmisiä, joilla tätä halua ei ole. Aseksuaaleiksi kutsutaan ihmisiä, joilla ei ole seksuaalisia haluja lainkaan eivätkä he koe tarvitsevänsä seksuaalista kanssakäymistä.

Seksuaalisuuden merkitys on moninainen ja se merkitsee ihmisille eri asioita. On mahdotonta sanoa, miten joku määrittelee tai kokee seksuaalisuuden. Niin suuret kuin pienetkin elämän tapahtumat ja tunteet muovaavat ihmisyyttämme sekä käsitystämme maailmasta ja seksuaalisuudesta. (Bildjuschkin & Malmberg 2000: 18; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 10.)

3.1.1 Nuorten seksuaalisuus

Lapsuudessa seksuaalisuus on ihmettelyä, uteliaisuutta, tiedon oppimista, omaan kehoon tutustumista, läheisyyden opettelua sekä turvan, huolenpidon, lohdun ja mielihyvän kokemuksia. Se on hauskanpitoa ja melko estotontakin leikkiä, avointa, suojelun tarvetta sekä nautin-

toa. Nuoruuden seksuaalisuus on periaatteessa sekoitus kaikkia näitä, mutta niiden lisäksi mukaan tulevat myös herkkä yksityisyyden ja keskeneräisyyden kokemus sekä nopeasti muuttuva ja haavoittuva kehonkuva. Nuori saattaa pyrkiä irti riippuvuudestaan läheisiin ihmisiin, kuten vanhempiansa ja suunnata kohti itsenäisyyttä. Myös voimistuva rohkaistuminen ja halu hankkia jaetun seksuaalisuuden kokemuksia kuuluvat nuoren seksuaaliseen kasvuun. (Cacciatore 2006: 205.)

Nuoren kehittymistä ja seksuaalista kasvua voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta. Ensin tarkastelussa on oma keho. Nuori alkaa rakentaa suhdetta omaan vartaloonsa sekä sen muutoksiin. Ongelmana saattaa usein olla se, miten nuori oppii elämään muuttuvan ruumiinsa ja voimakkaiden tunteiden sekä halujensa kanssa. Toisessa näkökulmassa nuori alkaa irrottautua vanhemmistaan, jolloin hän työstää mielessään uudelleen heihin liittyviä toiveita sekä haluja. Nuori voi myös käyttää irtautumisessa tukenaan aggressiota. Kolmanteen näkökulmaan kuuluu ikätovereiden seura. Tytöt ja pojat muodostavat usein omat ryhmänsä, joiden sisällä saatetaan etsiä ratkaisua tai vastauksia omaan seksuaalisuuteen. (Aalberg & Siimes 2007: 97-98; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 57.)

Bildjuschkin ja Malmberg (2000: 19) painottavat, että oikeanlainen tieto seksuaalisuudesta vähentää nuoren pelkoa, ja jotta nuori pystyy muokkaamaan omaa seksuaalisuuden kuvaansa, hän tarvitsee riittävästi tietoa. Esimerkiksi tieto seksuaalisuuden moninaisuudesta antaa mahdollisuudet tunnistaa itselleen sopivimmat tavat seksuaalisuuteen, ja ilmaista seksuaalisuuttaan niin, että nuoren omien toiveiden sekä niiden toteutumisen välillä olisi mahdollisimman vähän ristiriitaa. Asiallinen ja oikeanlainen tieto seksuaalisuudesta lisää vastuullisuutta.

3.1.2 Nuorten seksuaaliterveys

Seksuaalikasvatus sekä sitä kautta seksuaaliterveys perustuu laaja-alaiseen kuvaan seksuaalisuudesta yksilön sisäisenä ominaisuutena. Läheisyyden, hellyyden, arvostetuksi ja rakastetuksi tulemisen tarpeet sekä kosketuksen kaipuu ovat osa ihmisen kokonaisterveyttä. (Cacciatore 2006: 218.) Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt seksuaaliterveyden vuonna 2000 seuraavanlaisesti:

”Seksuaaliterveydellä tarkoitetaan seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaa; siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta. Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista”. (Kosunen & Ritamo 2004: 5.)

Voidaan sanoa, että seksuaaliterveys on kyllin hyvä, kun ihminen voi toteuttaa omaa löydettyä seksuaalisuuttaan. Hyvän seksuaaliterveyden tae on se, että ihminen kunnioittaa omia ja toisen ihmisen seksuaalioikeuksia. Seksuaaliterveys on seksuaalioikeuksien perusteella kaikkien ihmisten perusoikeus. Seksuaaliterveydellä pyritään siihen, että jokainen voi ilmaista seksuaalisuuttaan ja nauttia siitä, ilman riskiä sukupuolitaudeista tai ei-toivotusta raskaudesta, ja ettei hän joudu pakotetuksi, syrjityksi tai väkivaltaisesti kohdelluksi. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus nautinnolliseen seksiin, joka rakentuu itsekunnioitukseen sekä molemminpuoliseen kunnioitukseen. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008: 16; Bildjuschkin & Malmberg 2000: 23.)

Seksuaalisen terveyden ja hyvinvoinnin merkitys on ihmisillä erilainen. Kyky huolehtia omasta seksuaaliterveydestään hyvin perustuu ymmärrykselle seksuaaliterveyden olemassaolosta ja mahdollisuuksille sen hoitamiseen. Jotta tämä toteutuisi, tarvitaan riittävästi tietoa hyvinvoinnista ja seksuaalisuudesta sekä seksuaaliterveyden hoitamiseen liittyviä palveluita, kuten perhesuunnitteluneuvoloita, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa sekä terveyskeskuksien tavallisia lääkärin vastaanottoja. Palveluiden tulisi olla sellaisia, joihin on helppo hakeutua. (Bildjuschkin & Malmberg 2000: 23.) Nuorten palvelut tulisi mielestämme suunnata ja toteuttaa eri tavalla kuin lasten tai aikuisten, sillä nuoruudessa seksuaalisuus ja sen muutokset ovat voimakkaammin esillä. Erityisesti kouluterveydenhuollolla on ollut merkittävä rooli seksuaalikasvattajana sekä seksuaaliterveyden edistäjänä (Kosunen 2000: 271). Riittävä seksuaalikasvatus tukee nuoren seksuaali-identiteettiä sekä sen kehittymistä. Hyvä itsetunto yhdistettynä asiallisiin tietoihin luo pohjaa hyvälle seksuaaliterveydelle. (Bildjuschkin & Malmberg 2000: 24.)

Kansainvälisesti verrattuna suomalaisten nuorten seksuaaliterveys on yleisellä tasolla hyvä. Vuoden 2009 Kouluterveyskyselyn mukaan suomalaisista tytöistä kolmasosa oli ollut yhdynnässä ennen 16 ikävuotta. Näistä seksuaalisesti kokeneista tytöistä 86 prosenttia oli käyttänyt kondomia tai ehkäisypillereitä viiteentoista ikävuoteen mennessä. Teiniraskauksien ja aborttien määrä Suomessa on Euroopan alhaisimpia. Tyttöjen tietämys seksuaaliasioista tuntuu olevan parempi kuin poikien ja tämä korreloi positiivisesti heidän koulumenestyksensä ja yleisen kognitiivisen kehityksen kanssa. Suomessa myös asenne varhaisnuorten seksuaalikasvatus- ta kohtaan on hyvä. Kansallisella tasolla tämä näkyy Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vakiinnuttamina seksuaaliterveysohjelmina ja -kampanjoina. Esimerkkinä tästä Sosiaali- ja terveysministeriön laatima suunnitelma tukea seksuaali- ja lisääntymisterveyttä vuosina 2007-2011, jossa painotuspisteenä olivat teini-ikäisten seksuaaliasiat. (Suvivuo 2011: 3-4.)

3.1.3 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet ovat universaaleja ihmisoikeuksia ja ne perustuvat jokaiselle ihmisille kuuluvan vapauteen, arvokkuuteen ja tasavertaisuuteen. Seksuaalioikeuksia tulee huomioida ja

niitä tulee edistää, kunnioittaa sekä puolustaa kaikin keinoin yhteiskunnissa. Näin toimiessa voidaan taata yksittäisille ihmisille ja yhteiskunnille terve seksuaalisuus. Hyvä seksuaaliterveys on tulos elinympäristöstä, joka tunnustaa, kunnioittaa ja toteuttaa seksuaalioikeuksia. (WAS - World Association for Sexology 1999.)

Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2008: 16) kertovat kirjassaan, että keskeinen asia seksuaalioikeuksissa on ihmisen oikeus omien seksuaalisten tapojensa valintaan. Jokaisella on oikeus tietoon ja opetukseen, oikeus seksuaalisuuteen sekä seksuaaliterveyttä edistäviin ja tukeviin palveluihin. Seksuaalioikeudet sisältävät oikeuden mielihyvän kokemiseen ja sitä tuottavaan seksuaalisuuteen, joka on perustavaa laatua oleva kommunikaation sekä rakkauden ilmaisemisen väline ihmisten välillä.

Nuorille seksuaalioikeuksista tärkein oikeus on saada kehittyä rauhassa ja häiritsemättä omanlaiseen seksuaalisuuteen. Jokaisella ihmisellä on oikeus tasa-arvoon ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, johon kuuluu oikeus nauttia hetero-, trans-, bi- tai homoseksuaalisuudesta ilman ulkopuolisten syyllistämistä tai painostusta. Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kuuluu myös oikeus elää ilman seksuaalisen hyväksikäytön pelkoa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei puolustuskyyttömyyttä, avuttomuutta, valta-asemaa tai riippuvuussuhdetta saa käyttää seksuaalisen hyväksikäytön toteuttamiseen. Lapsia ja nuoria on suojeltava siten, että heillä on mahdollisuus vapaasti ja omatahtoisesti kehittyä omaan seksuaalisuuteensa. (Cacciatore 2006: 215.)

3.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksesta on käytetty montaa eri käsitettä, kuten seksuaalineuvonta, -opetus, -valistus, sukupuolikasvatus, -neuvonta, -opetus, -valistus, seksivalistus, lisääntymisneuvonta, ihmissuhdeneuvonta sekä perheneuvonta (Nummelin 2000: 18). Opinnäytetyössämme haluamme käyttää käsitettä *seksuaalikasvatus*, sillä mielestämme se sopii nuorten kanssa seksuaalisuudesta, seksistä sekä ihmissuhteista puhumiseen. Valitsimme seksuaalikasvatuksen käsitteeksi, sillä kaikista muista edellämainituista käsitteistä se antaa meille positiivisimman mielikuvan. Esimerkiksi sukupuolivalistus on sanana mielestämme vanhanaikainen käsite, eikä anna aiheelle mielekästä ensivaikutelmaa. Toisaalta myös *kasvatus* on sanana kyseenalainen ja herää kysymys, mihin lasta tai nuorta kasvatetaan ja kenen toimesta.

Seksuaalikasvatus on sekä koulujen että kodin vastuulla, mutta oma osansa nuorten seksuaalikasvatuksessa on niin ystävillä, harrastuksilla kuin mediallykin. Seksuaalikasvatus on kaiken muun kasvatuksen tavalla toimintaa jolla on intentio, eli tarkoitus. Kasvatus on olemukseltaan prosessin kaltainen eikä esimerkiksi valmis ”tuote”. (Nummelin 2000: 18.) Väestöliiton mukaan hyvään seksuaalikasvatukseen kuuluu itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja positiivisen

minäkuvan vahvistaminen sekä oikeanlaisten asenteiden siirtäminen ja aikuisen tuki (Väestöliitto 2011).

Terveyskasvatuksen professori Lasse Kannaksen mukaan nuorten seksuaalikasvatuksella on neljä keskeistä tehtävää: sivistää, virittää, tukea mielenterveyttä sekä avustaa muutosta. Sivistävänä tehtävänä on lisätä nuorten tietoa, taitoa ja niiden laatua itsenäisten valintojen mahdollistamiseksi. Virittävän seksuaalikasvatuksen tehtävä on seksuaalisuuden toteuttamis- ja ilmenemismuotojen, seksuaalisen moninaisuuden sekä yksilöllisten, sosiaalisten ja kulttuuristen mekanismien esille tuominen ja niistä puhuminen. Mielenterveyttä edistävä tehtävä on tukea psyykkisiä voimavaroja sekä ehkäistä niiden heikkeneminen. Muutosta avustava tehtävä on tukea nuoria seksuaalisessa kasvu- ja kehitysprosessissa. (Nummelin 2000: 20-21.)

3.2.1 Seksuaalikasvatuksen historia lyhyesti

Seksuaalikasvatus on kuulunut koulujen opetussuunnitelmiin Euroopassa jo viidenkymmenen vuoden ajan. Ruotsi oli ensimmäinen maa, jossa kouluaineesta tuli virallisesti pakollinen vuonna 1955. Käytännössä seksuaalikasvatus on aloitettu Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa vasta 1960-70-luvuilla samaan aikaan, kun ehkäisytabletit ja abortti tulivat valtaväestön hyväksymiksi, sillä opetusmateriaalin kokoaminen sekä opettajien kouluttaminen vei aikaa. Länsimaissa käynnistyi 1970-luvulla niin sanottu seksuaalinen vallankumous, jonka seurauksena seksuaalisuuden normit ja arvot alkoivat muuttua sekä seksuaalisuus alkoi menettää tabun luonnetta. Seksuaalisuudesta alettiin puhua yhä avoimemmin. Lapsuuden ja aikuisuuden väli-vaihetta alettiin kutsua nuoruudeksi, johon liittyi riippumattomuus vanhemmista, rakkaus- ja seksisuhteiden solmiminen ennen avioliittoa ja perheen perustamisen sekä avioliiton siirtyminen myöhempään ikävaiheeseen kuin aikaisemmillä sukupolvilla. (THL 2010: 9-10.)

Euroopassa alettiin vaatia seksuaalikasvatusta erityisesti 1980-luvulla lisääntyneiden HIV- ja AIDS- tartuntojen, sekä ei-toivottujen raskauksien ehkäisemiseksi. Lisäksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä alettiin puhua enemmän julkisuudessa, minkä seurauksena seksuaalikasvatusta lapsille ja nuorille pidettiin tärkeänä. (THL 2010: 9.)

Suomessa kouluista karsittiin opetustunteja 1990-luvun laman aikaan ja vasta 1990-luvun loppupuolella seksuaalikasvatus alkoi vakiintua käsitteenä suomenkieleen (Kontula & Meriläinen 2007: 10). Koulujen opetussuunnitelmaan lisättiin 2000-luvulla terveystieto, johon kuuluu seksuaalikasvatus ja ehkäisyneuvonta. Terveystiedon ansiosta seksuaalikasvatukseen käytetyt tunnit ovat merkittävästi lisääntyneet vuodesta 1996 vuoteen 2006. (Kontula & Meriläinen 2007: 124.)

3.2.2 Seksuaalikasvatuksen haasteet

Opinnäytetyössämme haluamme lähteä kehittämään nuorille seksuaalikasvatusta heidän omien toiveidensa pohjalta. Seksuaalikasvatusta ja seksuaalikasvatusmateriaaleja on tutkittu melko vähän. Raija Nummelin on tehnyt väitöskirjan seksuaalikasvatusmateriaaleista vuonna 2000 sekä raportin Stakesille (nykyinen THL) samaisesta aiheesta vuonna 1997. Muun muassa näiden molempien tutkimusten pohjalta voidaan todeta, että nuoret kaipaavat nykyistä enemmän tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä.

Seksuaalisuutta käsitellään peruskoulussa biologian, liikunnan tai terveystiedon tunneilla. Joskus tietoa antaa terveydenhoitaja, mutta usein opetus on opettajan vastuulla. Jotkut koulut saattavat tilata ulkopuolisen luennoitsijan esimerkiksi Väestöliitosta. On pitkälti opettajasta kiinni, kuinka paljon aiheeseen syvennyttään. Väestöliiton tutkimustuloksissa kävi ilmi, että usein opetus on saatettu rajoittaa pelkästään oppikirjan lukemiseen. Opettajat saattavat pyytää oppilaita lukemaan seksuaalisuutta tai lisääntymistä käsittelevän kappaleen oppikirjasta, eikä siitä sen enempää yhteisesti luokassa puhuta. (Papp, Kontula & Kosonen 2000: 45.)

Seksuaalikasvatuksen tavoitteita peruskoulussa ovat opettajien ja terveydenhoitajien mukaan murrosiän kasvun ja kehityksen tukeminen sekä ymmärrettäväksi tekeminen. Lisäksi tavoitteita ovat kyky solmia ja ylläpitää lämpimiä sekä läheisiä ihmissuhteita, seksuaalisuuteen liittyvien faktatietojen omaksuminen ja ymmärtäminen, ei-toivottujen raskauksien ehkäiseminen, seksitautien ehkäiseminen, luonteva ja suvaitseva suhtautuminen seksuaalisuuteen sekä vastuuntunto seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. (Nummelin 2000: 5.)

Seksuaalikasvattajan rooli kasvatustyössä on merkittävä. Ammattitaidon ytimenä on halu, taito ja uskallus käsitellä ja pohtia seksuaalisuutta myös omakohtaisella tasolla. Seksuaalikasvattajan on tärkeää pysähtyä pohtimaan omaa ihmiskäsitystä, seksuaalisuutta ja niihin liittyviä kysymyksiä. Sanotaan, että opettaja opettaa tietoisesti sitä, mitä tietää, mutta tiedostamattaan hän opettaa sitä, kuka hän on. Kasvattajan, oli se sitten opettaja, vanhempi, nuorisotyöntekijä tai kuka tahansa aikuinen nuoren elämässä, tulisi reflektoida omia ajatuksiaan sekä toimintaansa. Reflektiotaito on tärkeä niin kasvattajalle kuin kasvatettavallekin. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010: 19.)

Monissa tutkimuksissa, artikkeleissa ja puheissa viitataan siihen, kuinka seksuaalikasvatus on pelannut uhkakuvien luomisella ja pelottelulla. Kasvatus on painottunut seksitauteihin ja raskaudenehkäisyyseen, jolloin ihmissuhteet sekä tunnepuoli ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Seksuaalikasvatusta on kritisoitu myös miesten ja naisten sukupuoliroolien stereotyyppien ja ennakkoluulojen vahvistamisesta, kuten esimerkiksi naisen luonnollinen seksuaalisuus on ku-

vattu vahvasti synnyttämiseen ja äitiyteen liittyväksi. Mies taas on nähty seksuaalisesti aktiivisempänä naiseen verrattuna. (Nummelin 1997: 11.)

Nykynuoret elävät ulkonäkökeskeisessä maailmassa, jossa korostuvat esimerkiksi laihuus ja laihduttaminen, heteronormatiivisuus sekä voimakkaat ja stereotyyppiset sukupuoliroolit. Kirjassa ”Median merkitsemät” (PS-kustannus, 2005) Katariina Kyrölä kirjoittaa mielestämme osuvasti median luomasta stereotypiasta koskien ihmisen kokoa sekä sukupuolta:

”Ruumiin koko ja muoto ovat oleellisia tekijöitä, joiden kautta ruumiita tuotetaan ja tunnistetaan miehiksi ja naisiksi. Länsimaiselle filosofialle ja kulttuurille tyypillinen tapa asettaa vastakkain ruumis ja mieli on hierarkkinen ja sukupuolitettu: nainen ja feminiini on perinteisesti liitetty vähäteltyyn ruumiillisuuteen, mies ja maskuliinisuus arvostetumpaan henkisytyteen ja älyllisyyteen.” (Kyrölä 2005: 106.)

Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2008: 30) kuvaavat yhdeksi yleiseksi stereotypiaksi sitä, että tytöillä olisi aina tilaa ja kykyä keskustella omista asioistaan, ajatuksistaan sekä ongelmistaan. Poikien sen sijaan ajatellaan joutuvan jo varhain pärjäämään omillaan sekä vaikenemaan ongelmistaan.

3.3 Toiminnalliset menetelmät ja median käyttö

Toiminnallisilla menetelmillä tarkoitetaan luovuuden ja taiteen käyttämistä työskentelyssä. Toiminnallisissa menetelmissä osallistuja luo itse; maalaa, liikkuu, musisoi, kirjoittaa, tanssii, laulaa tai näyttelee. Menetelminä voidaan käyttää yhtä hyvin myös valmista tuotosta, kuten elokuva-, musiikki-, kuva-, kirjallisuus- tai tanssitaidetta. Toiminnallisiin menetelmiin kuuluu harjoituksia, joilla pyritään aktivoimaan sekä yksilön että ryhmän toimintaa ja oppimista. Lisäksi toiminnalla tarkoitetaan ajatuksellista toimintaa, jota fyysinen tekeminen tuottaa. Toiminta synnyttää usein prosessin, joka avaa ryhmälle tai yksilölle uuden näkökulman tarkasteltuun asiaan. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011; Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011: 30.)

Menetelmien lähtökohtana on, että jokainen on itse oman elämänsä paras asiantuntija. Toiminnassa luotetaan osallistujan omiin valintoihin ja kykyyn eläytyä. Näin ihminen osaa tunnistaa itse omat voimavaransa ja kehittämiskohtansa. Toiminnalliset menetelmät ovat enemmän toimintaa kuin sanoja. Sanoja käytetään keskusteluun, kokemusten sekä tunteiden purkuun toiminnallisuuden jälkeen. Aikuinen kadottaa jossain vaiheessa kyvyn leikkiä ja tutkia maailmaa uteliaasti lapsen tavoin. Toiminnallisten menetelmien kautta jokainen voi löytää ja kokea uudelleen tuon arvokkaan tavan suhtautua ympäristöön, itseensä ja muihin. Luovissa menetelmissä ihminen työskentelee itsensä kanssa - yhteys omiin tapoihin, uskomuksiin ja tunteisiin löytyy parhaiten tekemällä ja leikkimällä. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011.)

Luoviin toiminnallisiin menetelmiin ei kuulu luennoiminen tai opettaminen. Tarkoituksena ei ole, että kerrotaan, mikä olisi oikea tapa elää, tai mikä olisi kenellekin hyväksi. Toiminnallisissa harjoituksissa ohjaajan rooli on erityisen tärkeä. Joskus on parempi, että ohjaaja puuttuu ryhmän toimintaan, mutta joissakin tilanteissa on parempi, että hän vetäytyy hieman sivummalle tarkastelijan rooliin. Ohjaajan työhön ja toimintaan vaikuttaa myös se, onko ryhmä entuudestaan tuttu, tai mikä on ryhmän sen päivän mieliala. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011; Kataja ym. 2011: 27.)

Pyrimme ohjauksissamme saamaan ryhmässä aikaan mahdollisimman hyvän sekä avoimen ilmapiirin, sillä Leskisen (2009: 13) mukaan ryhmässä pystytään käsittelemään myös vaikeita tai arkoja asioita, mikäli siinä on luottamuksellinen sekä avoin ilmapiiri. Hyvällä yhteistyöllä ja me-henkisyydellä on suuri merkitys kaikenikäisten ihmisten oppimisella, sillä ne parantavat oppimistuloksia, osallistumisaktiivisuutta sekä ryhmässä viihtymistä. Toiminnalliset harjoitukset kehittävät samalla itsetuntemusta sekä itsetuntoa ja niiden avulla voidaan harjoitella muun muassa sosiaalisissa tilanteissa tarvittavia taitoja mielekkäällä tavalla. (Leskinen 2009: 13.)

Toiminnallisissa menetelmissä tärkeää on aiheeseen virittäytyminen ja lämmittely. Tämä on hyvä tehdä huolellisesti niin, että arkiset huolenaiheet ja rutiinit väistyvät mielestä ja osallistujat pystyvät keskittymään toimintaan. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011.) Lämmittely voi olla lihasten rentouttamista tai venyttelyä, oman kehon aistimusten tunnistamista, pysähtymistä ja omien ajatusten kuuntelemista, kävelyä, tanssia tai vaikkapa musiikin kuuntelemista. Tärkeää on pyrkiä pysähtymään hetkeen.

Toiminnan aikana osallistujissa saattaa herätä monenlaisia tunteita ja näitä on tärkeää purkaa loppussa. Loppua kohden toimintaa jäähdytellään ja pyritään palaamaan takaisin nykyhetkeen. Toiminnasta heränneiden ajatusten ja tunteiden purkaminen tapahtuu sanallisesti, keskustellen tai kirjoittaen. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011.) Tämän vuoksi tavoitteenamme on pitää jokaisen ohjaukserän jälkeen nuorten kanssa ”fiilisrinki”, jossa keskustelisimme ohjaukserän teemoista sekä ajatuksista, joita se herätti.

4 Opinnäytetyön suunnittelu ja prosessikuvaus

Opinnäytetyömme prosessi alkoi syksyllä 2011, kun päätimme tehdä työn parityönä yhdessä. Opintomme olivat hieman eri vaiheissa, sillä Oona oli aloittanut opintonsa syksyllä 2008 ja Eine syksyllä 2009. Yhteisestä kiinnostuksesta seksuaaliteemoihin päätimme kuitenkin tehdä työn yhdessä. Nopeasti aiheeksi valikoitui nuorten seksuaalikasvatus. Koimme aiheen tärkeäksi kehityskohteeksi, jossa olisi meille sopivasti haastetta. Halusimme yrittää etsiä työelämän yhteistyökumppania itsenäisesti.

Aluksi suunnittelimme menevämme pitämään seksuaalikasvatusta peruskoulun kahdeksaluokkalaisille. Kouluopetukseen liitettynä ohjauksemme olisivat saaneet hyvät puitteet; valmiit osallistujat ja tilat. Oppitunnin lyhyen keston, 45 minuuttia, vuoksi jouduimme hylkäämään ajatuksemme yhteistyöstä koulun kanssa. Koulun opettaja, johon olimme yhteydessä, kertoi, ettei aikataulussa voi joustaa opetussuunnitelman takia.

Päätimme suunnata toimintamme nuorisopalveluihin. Otimme yhteyttä useisiin nuorisotaloihin, kuitenkin tuloksetta. Lokakuussa 2011 kuulimme Tuusulan kunnan hankkeesta, jossa kehitettiin nuorisopalveluita. Hankkeeseen ei kuulunut seksuaalikasvatus, mutta kunnan nuorisovaltuustossa oli odotettu, että ”Kortsut kouraan” -aloitteeseen tartuttaisiin. Tuusulan nuorisovaltuuston aktiivisuutta aiheeseen liittyen oli käsitelty paikallisessa mediassa ja muun muassa Helsingin Sanomissa 23.10.2011 ja Keski-Uusimassa 14.1.2012.

Aloitimme yhteistyön erään Tuusulan kunnan ylläpitämän nuorisotalon kanssa. Pidimme ensimmäiset palaverit nuorisotalon nuoriso-ohjaajan kanssa marraskuussa 2011 ja ensimmäinen tehtävämme oli alkaa mainostamaan TietoiSEKSI-ohjauksiamme. Palaverissa pohdimme yhdessä ohjaavan opettajan ja työelämänohjaajan kanssa ohjausten sisältöä ja muita käytäntöjä. Jo tässä vaiheessa meille oli selkeää, mitä aiheita halusimme ohjauksissamme käsitellä, ja että halusimme ottaa nuorten omat mielenkiinnonkohteet huomioon.

Pääsimme vierailemaan Tuusulan kunnan nuorisovaltuuston kokoukseen 29.11.2011. Kerroimme nuorille, että olemme tulossa pitämään seksuaalikasvatusta nuorisotalolle tammikuussa. Nuoret ottivat meidät hyvin vastaan ja olivat kiinnostuneita suunnitelmistamme. Keskustelumme pohjalta heille nousi erityisen tärkeiksi aiheiksi ehkäisyvälineet, ulkonäköpaineet, itsensä kunnioittaminen ja omat rajat. Nuorisovaltuuston jäsenet painottivat, miten tärkeää nuorten on ymmärtää, että seksielämän aloittamiseen ei ole kiire, ja että vasta pieni osa yläaste- ja lukioikäisistä on harrastanut seksiä. Yhdyimme tähän ja halusimme painottaa tätä ohjauksissamme. Nuoret mainitsivat myös, että joillekin teini-ikäisille seksuaalikasvatusryhmään tuleminen voisi olla hyvin jännittävää ja varsinkin seksistä puhuminen tuntuu varmasti monelle vaikealta. Meiltä kysyttiin, miten aiomme toimia, jos ryhmässä ei synny yhtään keskustelua aiheen vaikean luonteen vuoksi. Tähän vastasimme, että emme tietenkään voi pakottaa ketään osallistumaan keskusteluun, mutta voimme parhaamme mukaan rohkaista siihen.

Marraskuussa aloitimme suunnitelmamme tekemisen, lähdeteosten hankkimisen ja teoreettisen viitekehyksen laatimisen. Alustava suunnitelma kattoi jokaisen ohjaukserän pääteemat, mutta olimme valmistautuneet siihen, että teemat ja aiheet elävät koko prosessin ajan. Vaikka olimme tehneet alustavan suunnitelman teemoista, halusimme kartoittaa nuorten omia

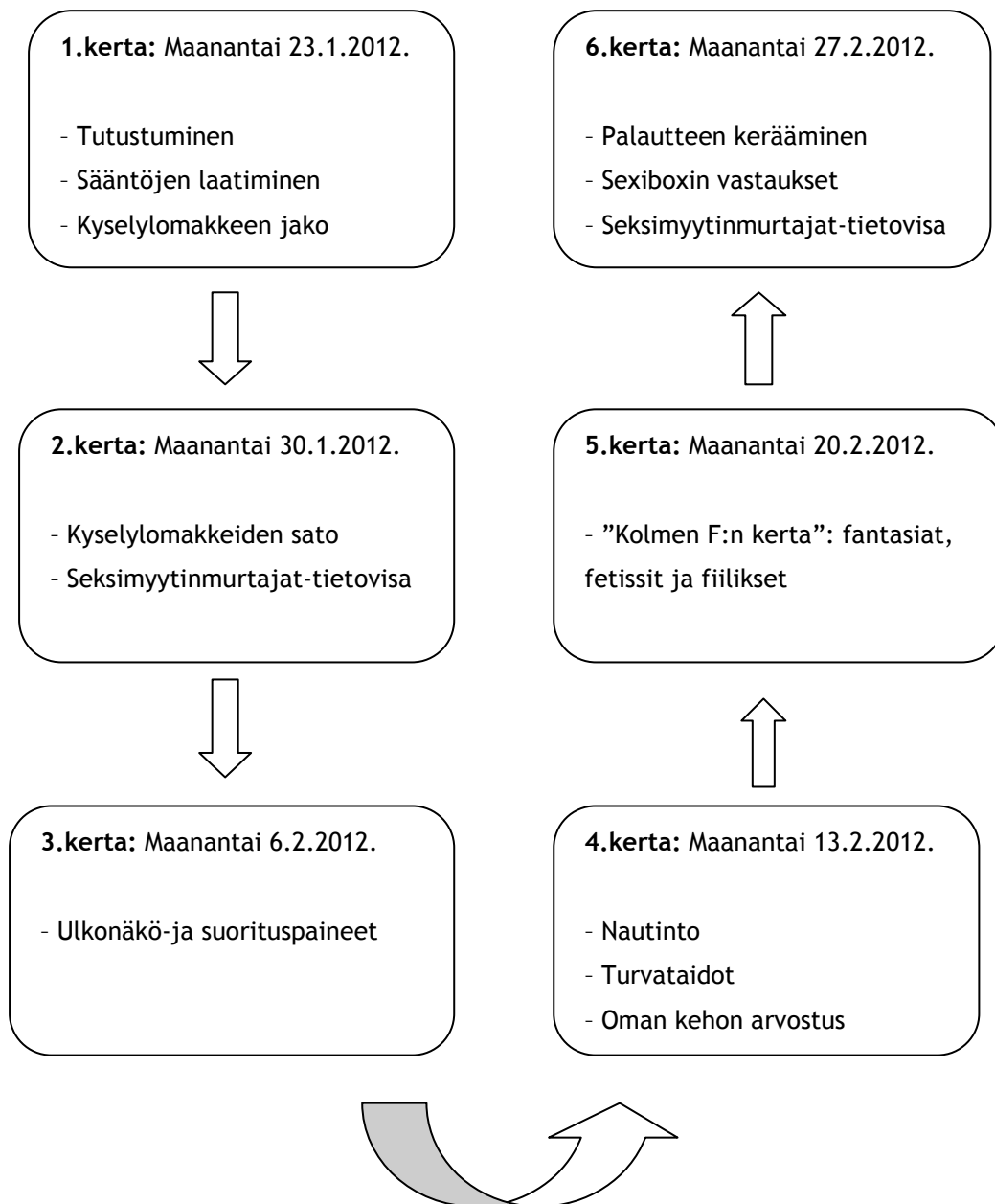
kiinnostuksenkohteita kyselylomakkeen avulla. Suunnittelimme ohjauskerrat osittain kyselylomakkeen tulosten pohjalta. Taulukossa 2 on kuvattu ohjauksien lopullinen aikataulu ja teemat.

Loput aiheet valikoituivat helposti omien henkilökohtaisten mielenkiinnonkohteidemme pohjalta. Eine halusi painottaa nykypäivänä yhä yleistyvämistä ulkonäköpaineista puhumista. Halusimme tukea nuoria positiivisen kehonkuvan muodostamisessa ja itsensä kunnioittamisessa. Oonalle oli tärkeää ottaa esiin seksuaalinen moninaisuus ja tasavertaisuus. Tavoitteenamme oli ottaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt huomioon ohjauksissamme ja näin ollen ehkäistä ja kritisoida yhteiskunnassa vallitsevaa heteronormatiivisuutta. Valitsimme myös nuorille tärkeitä ja ajankohtaisia aiheita; ehkäisyn ja seksitaudit. Vaikka näiden aiheiden käsittely kuuluu myös peruskoulun terveystiedon oppitunteihin, ajattelimme, että niiden tärkeyttä on hyvä painottaa. Lopulliset aiheet valikoituivat pääosin nuorten omien mielenkiinnonkohteiden pohjalta, joita selvitimme kirjallisen kyselyn avulla.

Suunnitelmavaiheessa meille nousi monia seksuaalisuuteen liittyviä teemoja, joita olisimme voineet käsitellä, mutta aiheiden rajaamista täytyi tehdä. Aluksi loimme pääotsikot: Tunteet, vastuu ja odotukset seksuaalisuudessa. Näiden otsikoiden alle listasimme eri aiheita. Näitä aiheita tuli suuri määrä, joista vain osa jäi todelliseen suunnitelmaan ja toteutukseen. Meillä ei olisi aikaa käydä läpi kaikkia mielenkiintoisia teemoja. Poisjätettyjä aiheita olivat esimerkiksi abortti, seksi ja päihteidenkäyttö, polyamoria eli monisuhteisuus ja selibaatti. Halusimme luoda ohjauksista kattavan kokonaisuuden, jossa olisi aikaa syventyä aiheisiin, eikä käydä niitä vain pinnallisesti läpi.

Suunnittelimme käyttävämme ohjauksissa toiminnallisia menetelmiä keskustelun pohjana ja aikaansaamiseksi. Valitsimme menetelmiksi musiikin, liikkeen, kuvan ja median käytön. Median käyttö oli näistä helpoin suunnitella, sillä mediassa on laajasti tarjolla materiaalia eri aiheista. Mediasta puhuessamme tarkoitamme internetiä, aikakauslehtiä, elokuvia, televisio-ohjelmia ja musiikkivideoita. Halusimme muun muassa näyttää pätkiä elokuvista, sillä monissa elokuvissa kuvataan hyvin seksuaalisuutta ja seksiä, etenkin stereotyyppien avulla.

Musiikin käyttöä suunnittelimme tunteista puhumiseen ja niiden käsittelyyn. Musiikki toimii tunteiden tulkkina ja herättää ihmisissä usein voimakkaita tunnereaktioita. Moni osaa tunnistaa eri kappaleiden tunnetiloja; onko kyseessä surullinen vai iloinen kappale. Musiikin ja lyriikoiden tulkinta voi auttaa eri tunteiden käsittelyssä. Ajattelimme, että musiikki voi myös olla monelle nuorelle tärkeä asia elämässä, ja jonka kautta voi olla helppoa sanoittaa tunteita ääneen.

Taulukko 2: Lopullinen aikataulu

Pidimme opinnäytetyömme suunnitelmaseminaarin joulukuun 15. päivä ja toimintamme alkoi tammikuussa 2012. Ohjaukset toteutettiin maanantai-iltaisina kello 17.00-18.30. Pidimme koko kuuden viikon ajan nuorisotalon tilassa askartelemaamme kysymyslaatikkoa, ”Sexiboxia”. Nuoret saivat nimettömänä pudottaa laatikkoon kysymyslappuja, mistä tahansa seksiin, tunteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista. Lapuille saattoi kirjoittaa kysymyksiä, joihin nuori haluaisi vastauksen tai joita hän on pohtinut, mutta ei viitsi tai uskalla kysyä ääneen. Tarkoituksena oli antaa matalan kynnyksen seksuaalineuvontaa nuorisotalon kaikille kävijöille.

Haimme ennen ohjauskertojen aloittamista Tuusulan kunnalta tutkimuslupaa TietoiSEKSI - seksuaalikasvatusohjauksillemme. Saimme hyväksyvän tutkimuslupapäätöksen nuorisotyön päälliköltä. Päätöksessä korostettiin tutkimustyön ja aineiston käsittelyssä olevaa vaitiolovelvollisuutta. Tutkimus eli opinnäytetyömme ei sisällä henkilöiden tunnistetietoja, eikä nuorisotalon nimeä mainita. Lisäksi kyselylomakkeiden tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

4.1 Osallistujien kokoaminen

Osallistujien saaminen seksuaalikasvatusryhmäämme oli yksi opinnäytetyön haastavimpia tehtäviä. Markkinoinnista vastasi työelämänohjaajamme, joka työskenteli joka päivä nuorten kanssa nuorisotalolla. Teimme TietoiSEKSI- ohjauksistamme mainoksen (Liite 1), jota levitettiin nuorisotalolle, kouluille ja internetiin. Mainoksessa oli kerrottu lyhyesti toiminnasta ja aiheista sekä pyydetty halukkaita ilmoittautumaan sähköpostitse. Ikäryhmäksi oli määriteltä 14-15-vuotiaat. Ryhmään otettaisiin enintään 15 nuorta ja paikat oli tarkoitus täyttää ilmoittautumisjärjestyksessä niin, että poikia ja tyttöjä tulisi ryhmään suurin piirtein saman verran.

Alkuperäisen suunnitelmamme mukaan ohjausten olisi pitänyt alkaa 9.1.2012. Ohjaajien suosituksesta siirsimme aloituspäivää viikolla eteenpäin. Syynä oli muun muassa joululoma, jonka aikana ilmoittautuminen olisi voinut olla vähäistä. Emme kuitenkaan päässeet aloittamaan ohjauksia seuraavallakaan viikolla, sillä ryhmään ei ollut tullut yhtään ilmoittautumisia. Selvisi, että sähköposti-ilmoittautuminen tuntui nuorille haastavalta. Meille ei ollut tullut mieleen, että tämän päivän nuoret eivät käytä sähköpostia, vaan enemmänkin sosiaalista mediaa, kuten Facebookia. Päädyimme siihen, että työelämänohjaajamme hankkisi meille osallistujia suoraan kasvotusten nuorisotalon asiakkaista. Tämän seurauksena emme päässeet itse vaikuttamaan ryhmän sukupuolijakaumaan, ja myös ikähaitari suureni, mutta tämä ei kuitenkaan haitannut meitä.

Ohjaajamme lähetti meille toimintaa edeltävällä viikolla listan nuorista, jotka olivat ilmoittautuneet ryhmään. Ilmoittautuneissa oli kymmenen nuorta. Listassa oli myös muutama epävarma tulija, jotka olivat sanoneet ehkä tulevansa. Työelämänohjaajamme keksi, että nuorille voisi antaa ohjausten päätyttyä jonkinlaisen palkinnon, joka houkuttelisi heitä käymään ohjauksissa säännöllisesti. Suunnittelimme heille lahjapussukan, ”puuhapussin”, kuten yksi nuorista myöhemmin sen nimesi. Halusimme antaa heille myös diplomin todistukseksi, että he ovat käyneet TietoiSEKSI-ohjauksissa. Lisäksi ohjauksissa nuorille tarjottiin kahvia, teetä, mehua ja keksejä.

Lopulta ryhmä muodostui 16-18-vuotiaista nuorista. Ryhmän oli tarkoitus pysyä suljettuna ja muuttumattomana. Tämä oli kuitenkin käytännössä haastavaa, sillä toiminta oli vapaaehtois-

ta, emmekä voineet sitouttaa nuoria käymään ohjauksissa joka viikko. Ryhmän suljettuna ja muuttumattoman pysyminen olisi tarkoittanut sitä, että nuoret ovat sitoutuneita käymään ja ryhmäytymistä tapahtuisi. Näin ollen ryhmäläisillä syntyisi luottamuksellisia suhteita niin toisiin ryhmän jäseniin kuin meihin ohjaajiin. Luottamus ryhmän sisällä on edellytys toimivuudelle, avoimelle keskustelulle ja toiminnallisten menetelmien käytölle.

4.2 Kyselylomake - Nuorten mielenkiinnonkohteiden kartoittaminen

Ensimmäisellä ohjauskerralla jaoimme nuorille täytettäväksi kyselylomakkeen (Liite 4), jonka avulla kartoitimme heidän kiinnostustenkohteitaan liittyen seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin. Kyselylomakkeen tulosten viitoittamana suunnittelimme ohjauskerrat nuorten mielenkiinnonkohteiden mukaisiksi. Tavoitteenamme oli tehdä TietoiSEKSI-ohjauksista asiakaslähtöisiä ja saada nuorten ääni kuuluville. Vastaajat saivat rastittaa ne kohdat, jotka kokivat mielenkiintoisiksi. Palautettuja lomakkeita oli yhteensä 12 kappaletta.

Kyselylomakkeen tulokset:

Tunteet 4 kpl

Kiihottuminen 8 kpl

Fantasiat 7 kpl

Orgasmi 10 kpl

Suuseksi 8 kpl

Sooloseksi 6 kpl

Porno 10 kpl

Sukuelimet, niiden koko ja ulkonäkö 7 kpl

Nautinto 7 kpl

Seksuaalinen moninaisuus 5 kpl

Ulkonäkö 8 kpl

Ehkäisy 3 kpl

Seksitaudit 8 kpl

Seurustelu 4 kpl

Oman kehon arvostus ja itsekunnioitus 4 kpl

Sukupuoliroolit 3 kpl

Seksivälineet 6 kpl

”Eka kerta”, neitsyyden menettäminen 2 kpl

Kukaan ei ollut kirjoittanut omia ehdotuksiaan kohtaan ”Muuta, mitä?”.

Porno ja orgasmi kiinnostivat lähes jokaista nuorta (10/12). Tämä voi osittain selittyä sillä, että porno ja orgasmi ovat asioita, joista ei puhuta koulussa. Toiseksi eniten nuoria kiinnosti

kiihottuminen, suuseksi, ulkonäkö sekä seksitaudit. 8/12 nuoresta olivat vastanneet nämä vaihtoehdot kiinnostaviksi. Kiihottuminen, suuseksi ja ulkonäkö ovat myös aiheita, joita ei luultavasti paljon käsitellä koulussa ja sen vuoksi niistä halutaan lisää tietoa.

7/12 nuoresta oli kiinnostunut fantasioista ja nautinnosta sekä sukuelimistä, niiden koosta ja ulkonäöstä. Lisäksi 6/12 nuoresta, eli puolet, merkitsivät sooloseksin ja seksivälineet mielenkiinnonkohteekseen.

Kaikkein vähiten nuoret olivat kiinnostuneet kuulemaan ja keskustelemaan ekasta kerrasta, eli niin sanotusta neitsyyden menettämisestä. Vain kaksi nuorta oli valinnut tämän. Muita vähiten kiinnostavia teemoja olivat ehkäisy ja sukupuoliroolit, joiden kohdalle vain kolme oli laittanut rastin.

Keskinkertaisiksi mielenkiinnonkohteiksi oli valittu tunteet, seksuaalinen moninaisuus, oman kehon arvostus ja itsekunnioitus sekä seurustelu. Näistä oli kiinnostunut neljä tai viisi nuorta. Nämä aiheet olivat käsitteinä ehkä vaikeampia ja monialaisimpia, joten niitä ei ehkä ollut helppo lähestyä.

5 Ohjauskertojen toteutus ja pohdinta

Seuraavissa kappaleissa avaamme ohjauskertojemme sisällön sekä niiden tapahtumat. Pyrimme ohjauksimme aikana tarkkailemaan ryhmän sisäistä toimintaa sekä kiinnittämään huomiota ohjauksissa tapahtuviin ilmiöihin. Lopuksi pohdimme ja arvioimme jokaisen ohjauskerran onnistumista ja perustelemme hieman, miksi käytimme ohjauksissamme mitäkin menetelmää tai miksi jätimme jotakin pois. Havainnoimme ja pohdimme myös nuorten käyttäytymistä sekä sen syitä. Jokaisen ohjauskertamme tavoitteet, sisällöt ja arvioinnit on koottu taulukkomuotoon (Liite 7). Lopulliset käyttämämme menetelmät ovat työmme liitteenä (Liite 12).

5.1 Ensimmäinen kerta - Tutustuminen

Aloitimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden toteutuksen maanantaina 23.1.2012. Ensimmäinen ohjauskerta oli tutustumista sekä nuorten kiinnostusten kohteiden kartoittamista. Olimme suunnitelleet ohjauskertojen rungon ja käsiteltävät aiheet etukäteen. Kartoitimme kuitenkin nimettömän kyselylomakkeen avulla nuorten omia mielenkiinnon kohteita tai aiheita, joista he haluaisivat saada lisää tietoa. Näin voisimme parhaiten ottaa ohjauskerroissamme huomioon myös nuorten toiveet ohjauksien sisällön suhteen. Ensimmäisellä tunnilla kävimme kyselylomakkeen käsitteet yhdessä läpi niin, että jokaiselle oli selvää, mitä esimerkiksi sooloseksillä tarkoitetaan.

Paikalle saapui kaksitoista nuorta. Ryhmä vaikutti aluksi levottomalta. Huomattuamme ryhmän vireystilan jo ennen varsinaista aloitusta, päätimme muuttaa hieman suunnitelmaamme. Päätimme jättää ”Kävele tilassa” -tutustumisharjoituksen kokonaan pois. Harjoitus olisi vaahtunut tietynlaista keskittymistä, mitä ryhmässä ei sillä hetkellä ollut. Tilalle otimme leikkimielisen kilpailun ”Sukupuolielimille nimet”, jossa ideana oli keksiä mahdollisimman monta nimeä naisen ja miehen sukupuolielimille.

Aluksi esittelimme itsemme nuorille. Kerroimme, että tulemme Laurea-ammattikorkeakoulusta ja että teemme opinnäytetyötä nuorten seksuaalikasvatuksesta. Kerroimme, että ohjauksissa on tarkoitus kuuden kerran aikana puhua seksistä, seksuaalisuudesta, ihmissuhteista ja tunteista. Kerroimme myös, että ohjauksissa on tarkoitus puhua avoimesti ja suoraan. Mitä vaan voi kysyä, ja kaikenlaiset tunnereaktiot, kuten nauru, on sallittua. Mainitsimme käyttävämme ohjaussissamme toiminnallisia menetelmiä, eli luvassa olisi siis normaalia kouluopetuksesta poikkeavaa kasvatusta. Painotimme myös, että toiminta on täysin vapaaehtoista. Ensimmäisestä kerrasta kerroimme, että on tarkoitus lämmitellä ja tutustua, ensi ohjauskerralla pääsisimme sitten tositoimiin.

Sitten halusimme kuulla jotain nuorista. Tutustumisen apuvälineenä käytimme Habitat-kuvakortteja, jotka esittävät ihmistä ja luontoa monipuolisesti. Olimme levittäneet kuvakortit keskelle lattiaa ja neuvoimme nuoria valitsemaan itseä koskettavan tai mieluisan kortin. Valitsemisen jälkeen jokainen näytti korttinsa vuorotellen, kertoi nimensä, ja miksi oli valinnut juuri kädessään olevan kuvakortin. Nuoret kertoivat melko lyhyesti korttiansa valintaperusteet ja osa ei halunnut sanoa niitä ääneen. Monet sanoivat:

”Tää oli kiva.”

”Mä vaan otin tän.”

Nuoret kertoivat aluksi nimensä ja osa nuorista otti kortin, jossa oli jokin eläin ja sitten he kertoivat pitävänsä tästä eläimestä. Harjoituksessa annoimme mahdollisuuden olla kertomatta itsestään mitään, sillä pyrimme asiakaslähtöisyyteen.

Tutustumisen jälkeen päätimme sittenkin ottaa osan ”Kävele tilassa”-harjoituksesta, sillä halusimme kuulla vastauksen erääseen kysymykseen, jota olimme harjoitukseen miettineet. ”Kävele tilassa” -harjoituksessa nuoret saivat ottaa niin sanotusti ”tilan haltuun” kävelemällä nuorisotalon tiloissa. Jokaisella nuorella oli oma kävelytyylinsä sekä -nopeutensa. Harjoituksessa oli tarkoituksena olla hiljaa ja olla ottamatta kontaktia muihin. Taustalle soi reipas ja hyväntuulinen musiikki.

Harjoituksessa oli tarkoituksena saada nuoret pyörittelemään hartioita ja päätä musiikin tahdissa. Hetken päästä pysäytimme musiikin ja ohjeistimme nuoria muodostamaan parin ihmisestä, joka seisoj kaikkein lähimpänä. Parille piti kertoa, miksi on tullut ohjauksiin, sekä mitä toivoo ja odottaa niiltä. Osa nuorista jutteli aiheesta, mutta jotkut eivät puhuneet mitään. Halusimme jutella aiheesta koko ryhmän kesken, joten pyysimme nuorilta muutamia kommentteja. Ensimmäinen kommentti oli:

”Mut pakotettiin tänne.”

Monet muutkin vastaukset olivat samantapaisia tai nuoret eivät osanneet vastata kysymyksiimme. Yksi nuori sanoi, että halusi tulla ohjauksiin, sillä seksuaalisuus vaikutti aiheena mielenkiintoiselta.

Seuraavaksi muodostimme ringin ja jaoimme nuoret syntymäkuukausien mukaan neljään eri ryhmään. Tarkoituksena oli laatia säännöt, jotka koskisivat ohjausten aikaista käyttäytymistä. Ensin sääntöjä keksittiin rauhassa pienryhmissä ja sitten ne käytiin yhteisesti läpi. Osa nuorten keksimistä säännöistä oli vitsikkäitä, mutta he keksivät myös hyviä sääntöjä. Näitä olivat esimerkiksi: puhelin pidetään äänettömällä, takit riisutaan pois, ohjaajia kunnioitetaan ja ohjauksissa ei puhuta muiden henkilökohtaisista asioista. Keksimme myös itse pari sääntöä koskien myöhästymistä ja puheenvuoron antamista. Lopuksi kaikki allekirjoittivat säännöt.

Sääntöjen laatimisen tarkoituksena oli sitouttaa ryhmä toimimaan yhtäläisellä tavalla sekä luoda turvallisuuden tunnetta. Halusimme sääntöjä laatiessa painottaa omaa vaitiolovelvollisuuttamme ja muistuttaa, että ryhmän sisällä ilmi tulleet asiat eivät kuulu ryhmän ulkopuolisille. Lisäksi nuorten oli hyvä pohtia yleisesti, mikä on kohteliasta, miten ryhmässä tulisi tai ei tulisi toimia ja huomata, mitkä asiat muut kokevat tärkeäksi ryhmän yleisen ilmapiirin ja toimimisen kannalta.

Samoissa pienryhmissä jatkoimme ”Sukupuolielimille nimet” -kilpailuun. Tarkoituksena oli keksiä kahdessa minuutissa niin monta eri nimitystä naisen ja miehen sukupuolielimille, kuin ehtii. Työskentely sujui hyvin ja rauhallisesti. Kilpailun tulokset olivat hienoja ja nimien keksimisessä oli käytetty paljon luovuutta. Kilpailu oli hauska ja se kevensi mukavasti toiminnan loppupuolta.

Lopussa jaoimme nuorille vanhempien tiedotelaput, alkukyselyn (Liite 6) sekä kyselylomakkeen (Liite 4). Tiedotelappuja ei olisi tarvinnut jakaa, sillä kaikki nuoret olivat yli 15-vuotiaita, mutta halusimme kuitenkin tiedottaa vanhempia tai huoltajia ohjauksistamme.

Pohdinta ja arviointi

Ensimmäisen ohjauskerran jälkeen olimme toiveikkaita, vaikka ryhmä tuntui aluksi haastavalta. Päätimme hieman muuttaa tulevien ohjauksien suunnitelmaa. Tarkoituksenamme oli ottaa toiselle kerralle tunteista ja ulkonäköpaineista puhuminen, mutta pohdimme olisivatko nuoret olleet vielä valmiita puhumaan niistä.

Pohdimme syitä sille, minkä vuoksi nuorten oli vaikeaa rauhoittua ja keskittyä ohjauksen aikana. Tähän vaikuttivat varmasti monet asiat, kuten jännittävä aihe, uudet ohjaajat, uusi ryhmä, nuoret naisohjaajat sekä ensimmäinen kerta; ei oikein tiennyt, mihin oli tullut ja miksi. Lisäksi nuorilla tuntui olevan suuri tarve tulla nähdyksi.

Mietimme, että muita kunnioittavan keskusteluilmapiirin luomisen voisi nostaa vielä tärkeämmäksi tavoitteeksi ja siihen tulisi panostaa vielä enemmän, kuin olimme alun perin ajatelleet. Toiminnallisuus tuntui ainakin ensimmäisen ohjauskerran jälkeen haastavalta ja siksi ajattelimme, että olisi tärkeää painottaa ensisijaisesti keskustelua. Olisi ollut tärkeää, että ryhmäläiset olisivat luottaneet toisiinsa ja he olisivat kokeneet ryhmässä keskustelemisen miellyttäväksi. Toiminnallisuus vaati ryhmäläisiltä heittäytymistä, eläytymistä ja rohkeutta, eikä sitä voi syntyä ilman luottamusta ja turvallisuudentunnetta.

”Kävele tilassa” -harjoituksemme tarkoituksena oli pääasiassa saada nuoret liikkeelle. Liike laukaisee jännitystä, virkistää ja auttaa keskittymään. Mikäli ryhmämme vain istuisi 1,5 tuntia, monia saattaisi alkaa väsyttämään tai tylsistytään. Usein pelkkä paikallaanoleminen tekee myös rauhattomaksi. Erilaiset liikkeet, kuten hartioiden ja pään pyöritys auttavat kehoa heittäytymään ja verikin kiertää taas paremmin. ”Kävele tilassa” -harjoitukseen piti alun perin liittää noin neljä kysymystä, mutta päätimme lopulta ottaa vain yhden. Kysymyksiä olisi pitänyt olla ”Lempi TV-sarjasi?”, ”Onko sinulla lemmikkieläimiä?” -tyylisiä ja niiden tarkoituksena olisi ollut saada nuoret tutustumaan toisiinsa. Nuoret kuitenkin olivat suuriltaosin jo entuudestaan tuttuja toisilleen, joten periaatteessa kysymyksiä ei välttämättä olisi tarvittu. Siitä huolimatta, ettei osa nuorista osallistunut ”Kävele tilassa” -harjoitukseen, emme kokeneet sen epäonnistuneen. Harjoitus oli täysin vapaaehtoinen. Toiminta olisi vaatinut nuorilta pientä heittäytymistä ja itsenäistä otetta, johon he eivät tulkintamme mukaan olleet ensimmäisellä kerralla valmiita.

Nuorisotalon työntekijän mukaan oli erittäin epätodennäköistä, että ryhmä pysyisi muuttumattomana koko kuuden viikon ajan ja hän epäilikin, ettei monikaan nuori tule enää seuraavalla kerralla. Toivoimme, että ryhmä koko pysyisi suurimmilta osin muuttumattomana ja nuoret jatkaisivat ohjausksissamme käymistä.

Habitat- kuvakortit, joita käytimme alkuringissä, ovat pahvikortteja joissa on maalauksia erilaisista maisemista, eläimistä, luonnonilmiöistä, ihmisistä ja tilanteista. Kuvakorttien tarkoituksena toiminnassamme oli saada nuoret tutustumaan niiden avulla toisiinsa hieman eri tavalla kuin yleensä. Kuvakorttien avulla pystyy ilmasemaan itseään monipuolisemmin, ilman sanoja. Joidenkin ihmisten on vaikea keksiä itsestään jotakin kerrottavaa, mutta ottaessaan kuvakortin, hän ottaa sen usein siksi, että siinä on esimerkiksi lempieläin tai -väri. Tällöin hänellä on heti itsestään jotakin kerrottavaa. Korteista ja niiden teemoista voi syntyä ryhmässä keskustelua. Kortteja voi myös käyttää eri tunnetilojen ilmaisuun. Seksuaalisuus on aihe, joka saattaa herättää nuorissa monenlaisia tunteita, joten mielestämme etenkin ensimmäisellä kerralla oli tärkeää, ettei nuorten täytyisi heti löytää tunteilleen sanoja.

Nuorisotalolle tuomamme kysymyslaatikko ”Sexiboxi” kiinnitti nuorien huomion jo ennen itse ohjauksen alkamista. Sexiboxin tarkoituksena oli saada nuoret rohkaistumaan ja kysymään mitä tahansa heitä askarruttavia asioita esimerkiksi seksistä, seksuaalisuudesta, tunteista ja seurustelusta. Koska kysymyksen voi lähettää nimettömänä, se luo matalamman kynnyksen arkojen kysymysten esittämiseen. Sexiboxi palvelee myös muita nuorisotalolla käyviä nuoria ja mielestämme oli tärkeää, että kysymykset ja vastaukset tulisivat näkymään kaikille nuorille. Sexiboxin tehtävänä oli lisätä nuorten tietoisuutta.

5.2 Toinen kerta - Seksimyytinmurtaajat -tietovisa

Toinen ohjauksemme oli maanantaina 30.1.2012. Hieman ennen viittä nuoria alkoi saapua paikalle ja ryhmään tuli sellaisiakin nuoria, jotka eivät olleet ensimmäisellä kerralla, eivätkä olleet ilmoittautuneet. Paikalle tuli yhteensä 11 nuorta.

Päätimme ottaa toisella kerralla Nuorten Akatemian *Seksimyytinmurtaajat* -visan. Tarkoituksenamme oli saada nuoret hieman virittäytymään aiheeseen pienen kisailun avulla. Olimme ensimmäisellä kerralla huomanneet, että pienryhmätoiminta, jossa on mukana leikkimielistä kilpailuhenkeä, on heille mieluista. Seksimyytinmurtaajat-työpaja on Nuorten Akatemian ja Anu Hagmanin laatima tietovisakokonaisuus, jossa on käytetty laajasti useita lähteitä. Materiaali on vapaasti käytettävissä, kunhan sen laatijat mainitaan. Seksimyytinmurtaajissa esitetään väittämiä seksistä, seksuaalisuudesta, tunteista ja parisuhteesta ja nuorten tehtävänä on ryhmän kesken miettiä, onko väittämä totta vai tarua. Materiaali löytyy Nuorten Akatemian internetsivuilta.

Pienryhmät saivat keksiä itselleen nimet. Ryhmien nimiksi tulivat: ”Seksi-Sepot”, ”Mr. Lot-har”, ”Juutit” ja ”Tyllit”. Ryhmien nimeämisen jälkeen kävimme läpi visailun säännöt. Valkokankaalle heijastui erilaisia väittämiä seksistä ja seksuaalisuudesta ja nuorten tuli omassa pienryhmässään miettiä, onko väittämä totta vai myytti. Kun ryhmät olivat pohtineet väittä-

mää hetken, vastauslaput tuli nostaa ylös. Sen jälkeen kävimme yksitellen ryhmät läpi; mitä he olivat ryhmässään väittämistä keskustelleet, ja minkä vuoksi se heidän mielestään oli totta tai myytti. Sen jälkeen aiheesta keskusteltiin yhteisesti ja lopuksi kerroimme oikean vastauksen ja annoimme ryhmille pisteet.

Ensimmäinen väittävämme oli: *“Kasvatuksella ei voi vaikuttaa seksuaaliseen suuntautumiseen”*. Kaikki neljä ryhmää vastasivat väittämän olevan myytti. Nuoret olivat muun muassa sitä mieltä, että jos lapsen molemmat vanhemmat ovat homoseksuaaleja, myös lapsesta tulee homoseksuaali. Tai, jos lapselle sanoo koko ikänsä, että *“sinusta ei tule homoa!”*, niin lapsesta ei tule homoa. Keskustelimme aiheesta ja osa nuorista tuntui olevan ihmeissään siitä, ettei kasvatuksella muka voisi olla merkitystä ihmisen seksuaaliseen suuntautumiseen.

Muita väittämiämme olivat muun muassa: *“Ihmisen seksuaalisuus määräytyy biologian ja anatomian kautta mieheksi tai naiseksi.”* *“Ihmisen käyttäytymisestä tai ulkonäöstä voi päätellä, onko ihminen homoseksuaali”*, *“Erektio on aina merkki siitä, että miehen / pojan tekee mieli seksiä”*, *“Sukupuolitaudit eivät tartu suuseksissä”*, *“Ekalla kerralla ei voi tulla raskaaksi”* ja *“Pornoelokuvista oppii kaiken oleellisimman seksuaalisuudesta”*. Kävimme myös läpi käsitteet mieheys, naiseus, intersukupuolinen, transsukupuolinen, transgender sekä transvestisuus. Nuorille heräsi kysymyksiä etenkin inter- sekä transsukupuolisuudesta ja viritimme aiheesta keskustelua.

Pohdinta ja arviointi

Seksuaalinen moninaisuus oli aihe, joka herätti nuorissa eniten keskustelua. Joillain nuorilla tuntui olevan hieman ennakoasenteita esimerkiksi homo- ja transseksuaaleja kohtaan. Pohdimme, mistä ennakoasenteet voisivat johtua ja mitä asiattomien kommenttien taustalla voisi olla.

Työelämäohjaajamme seurasi välillä tuokiotamme ja keitti nuorille kahvia. Hän sanoi, että on huomannut nuorten pystyvän keskittymään paremmin, kun heillä on jotakin pientä tekemistä; syömistä tai juomista. Huomasimme ohjauksen aikana, että se tuntui todella auttavan. Työelämäohjaajamme oli läsnä ohjauskerrallamme myös sen vuoksi, että hänen läsnäolonsa hieman rauhoittaisi nuoria. Ohjauskerta sujui paremmin kuin ensimmäisellä kerralla, vaikka välillä ryhmässä oli melko paljon meteliä.

Aika meni Seksimyytinmurtajien lomassa todella nopeasti. Olimme suunnitelleet pitävämme lopussa ”fiilisringin”, mutta siihen ei jäänyt aikaa. Kysyimme nuorilta nopeasti visailun päätteeksi, millainen kerta heidän mielestään oli. Suurin osa sanoi *“kiva”*, ja että he oppivat jota-

kin uutta. Ajattelimme, että pitäisimme jossakin vaiheessa Seksimyytinmurtajat-visailun vielä toisen kerran ja käsittelisimme enemmän ehkäisyyn ja tunteisiin liittyviä myyttejä.

5.3 Kolmas kerta - Ulkonäkö- ja suorituspainet

Maanantaina 6.2.2012 aiheenamme olivat ulkonäköpainet, porno ja sukupuolielimet. Olimme tehneet PowerPoint-esityksen, jossa kävimme läpi aiheita ja niihin liittyviä ajatuksia, kuvia ja nettilinkkejä. Harmiksemme nuorisotalon videotykki oli hajonnut, joten emme onnistuneet näyttämään PowerPoint-esitystä valkokankaalta, vaan näytimme sen tietokoneen näytöltä. Paikalla oli yhteensä seitsemän nuorta. Aluksi kyselimme ryhmäläisten sen hetkisiä fiiliksiä. Jokainen sai kertoa mitä kuuluu ja monet vastasivat: *"Sitä samaa"* tai *"Ihan ok"*.

PowerPoint-esityksemme alkoi ulkonäköpainesta. Kysyimme nuorilta mitä heidän mielestään ulkonäkökeskeisyydellä tarkoitetaan. Pari nuorta vastasi, että: *"Sitä kun mietitään ulkonäköä ja katsotaan kuka on hyvännäköinen ja kuka ei"*. Kerroimme, että nykypäivänä puhutaan melko paljon ulkonäöstä ja monille ulkonäkö on tärkeää. Kerroimme faktoja laihuuden ihannoinnista: muun muassa että noin 70 prosenttia naisista haluaisi olla laihempia kuin ovat, ja että miehistä joka kolmas on tyytymätön kehoonsa ja lihaksiinsa. Myös anoreksia on miehillä luultua yleisempi. (Terve Media 2009; Helsingin Yliopisto 2009.) Eräs nuori kommentoi tähän: *"En mä tunne ketään, kel ois."*

Jatkoimme laihuuden ihannoinnista puhumista näyttämällä Youtube-videon nimeltä *"Killing Us Softly"*. Videossa luennoidaan median luomasta naiskuvasta; millainen nykypäivän naisen tulisi olla, ja kuinka naisen vartalolla myydään tavaroita autoista pelikonsoleihin. Naisen vartaloa saatetaan usein verrata esineeseen. Videolla puhuttiin kuinka laihuus, seksikkyyys, rypytömyys ja virheettömyys korostuvat mainonnassa. Videossa näytetään esimerkkejä räikeästä kuvien muokkauksesta. Halusimme käyttää videota pohjustuksena keskustelulle. Video oli puhuttu englanniksi ilman tekstityksiä, mutta nuoret sanoivat ymmärtäneensä, mistä videolla puhuttiin ja he kaikki katsoivat sitä hyvin keskittyneesti. Videon jälkeen eräs nuori kommentoi hyvällä kysymyksellä: *"Onko noin laiha ihminen enää edes kaunis?"*. Tähän totesimme, että kauneus on toki katsojan silmässä, mutta sairaallosainen laihuus eikä sen ihannointi ole terveellistä.

Kysymykseen *"Onko nykynuorilla ulkonäköpainetta?"*, tuli suora vastaus: kyllä. Pohdimme nuorten kanssa, mistä ulkonäköpainet johtuvat, ja miten ne ilmenevät. Siihen, miten ne ilmenevät, nuoret eivät oikein osanneet vastata. Eräs nuori vastasi, että jos jotain tyttöä keuhetaan kauniiksi, siihen vastataan heti kielteisesti, eli kohteliaisuuksien vastaanottaminen on vaikeaa. Siihen mistä painet johtuvat, eräs nuori vastasi sen kertovan vähäisestä itseluottamuksesta, ja että kaikkia arvostellaan koko ajan. Nuoret eivät heti yhdistäneet ulkonäköpai-

neiden syntyä ympäristöön ja mediaan, vaan me ohjaajat veimme keskustelua hieman siihen suuntaan. Esille otettiin myös tyttöjen lelut; Barbiet ja Bratzit. Osa nuorista kuitenkin kiisti näiden vaikutuksen, ja heräsi pientä ihmetystä, että miksi kukaan haluaisi olla Bratz-nuken näköinen, kun sillä on niin iso pää. Totesimme, että myös vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen suhtautumiseen suhteessa omaan kehoon. Mikäli aikuinen on esimerkiksi kriittinen omaa kehoaan kohtaan, niin kriittinen tapa arvostella saattaa välittyä myös lapselle.

Siirryimme käsittelemään sukupuolielimiä ja niiden kokoa sekä näköä. Näytimme nuorille RFSU:n seksuaalikasvatusmateriaaleista erilaisten penisten ja vaginoiden kuvia. (RFSU 2008.) Ensin näytimme pippelikuvat. Osa reagoi sanomalla: *“Hyi”*. Pientä naurahtelua kuului myös, mutta silti kaikki katsoivat tarkkaavaisesti kuvia eri pippeleistä.

Kuvien näyttämisen jälkeen kerroimme pippelifaktaa ja puhuimme muun muassa peniksen koosta, herkistä alueista ja kiveksistä. Sitten näytimme samanlaisen kuvan myös erilaisista naisten sukuelimistä, jota seurasi pimppifakta. Pimpistä kerroimme muun muassa herkäät alueet, emättimen seinämän pituuden, lantionpohjalihaksista sekä immenkalvosta. Lantionpohjalihaksista ja niiden treenaamisesta syntyi pieni keskustelu. Kerroimme, että myös pojilla on nämä lihakset, joita voi treenata *“nostamalla”* kiveksiä. Tämä herätti hieman huvitusta meissä kaikissa.

Tämän jälkeen puhuimme suorituskeskeisyydestä. Painotimme, että seksi ei ole suoritus, jonka maalina on orgasmi. Tärkeintä on matka, eikä lopputulema. Keskustelimme, siitä millaisena seksin harrastaminen kuvataan elokuvissa, esimerkiksi romanttisissa draamoissa. Kysyimme nuorilta myös, mitä mieltä he ovat pornon antamasta mielikuvasta koskien seksiä. Kenelläkään ei ollut tähän vastausta, joten pohdimme asiaa ääneen yhdessä. Mainitsimme muun muassa pornoelokuvien yksipuolisuuden, naisen alistamisen ja esineellistämisen, epärealistisen yhdynnänkeston ja kehonkuvat. Lisäksi nostimme esiin sen, että pornoelokuvissa nainen saa usein orgasmin eikä seksissä käytetä kondomia. Mainitsimme myös, että usein pornoelokuvien kaava toistuu samanlaisena: ensin on emätinyhdyntä, jota seuraa anaaliyhdyntä ja suuseksin antaminen miehelle ja lopuksi mies saa siemensyöksyn naisen kasvoille.

Näytimme nuorille Breast Gallery - nimisen internetsivun, jossa on kuvia tavallisten naisten rinnoista. Painotimme, että rinnat ovat erinäköisiä ja - kokoisia ja saattavat olla kooltaan sekä näöltään epäidenttisiä. Yksi nuorista kommentoi kuvia sanalla: *“Luomurinnat”*. Kerroimme, että keskimääräinen yhdynnän kesto on noin 5-8 minuuttia, joka herätti varsinkin yhdessä nuoressa aitoa ihmetystä ja yllättyneisyyttä. Kerroimme, että seksi on paljon muutakin kuin yhdyntä. Seksuaaliseen kanssakäymiseen voi liittyä parhaimmillaan koskettelua, hyväilyä, suulla hyväilyä, suutelemista ja myös katseita, puhetta ja flirttailua. Painotimme myös, että seksi ei useinkaan mene niinkuin elokuvissa.

Lopuksi teimme sosiometrin, jolla mittasimme kuinka hyödylliseksi nuoret tämänkertaisen ohjauksen kokivat. Sosiometrillä tarkoitetaan kuvitteellista janaa, jonka avulla voidaan karvoittaa ryhmän mielipiteitä. Teimme nuorille kuvitteellisen janan, jonka toisessa päässä oli positiivinen kokemus, janan keskellä jotakin siltä väliltä ja toisessa päässä negatiivinen kokemus. Nuoren tuli asettua janalle, eli sosiometrille siihen kohtaan, minkä kuvasi hänen fiilistään sekä oppimistaan tämän kertaista ohjauksesta. Kaikki nuoret asettuivat positiiviseen päähän janalla, eli suurimman osan mielestä oli kivaa ja he oppivat uutta. Pari nuorta jäi keskitasolle, mutta kukaan ei mennyt negatiiviseen päähän.

Pohdinta ja arviointi

Teknisistä ongelmista huolimatta ohjauksemme sujui hyvin ja erittäin rauhallisesti. Onnistuimme luomaan intiimimmän ja tiivimmän tunnelman kuin edellisillä kerroilla. Tähän varmasti vaikutti ryhmäkoko, sillä vain puolet aiemmin osallistuneista oli paikalla. Onnistuneeseen ohjauskertaan vaikutti ehkä myös se, että istuimme melko pienessä ringissä ja nuoret joutuivat keskittymään tarkasti, jotta he näkisivät tietokoneen näytön. Alussa muutamalla nuorella oli kännykät kädessä ja he tuntuivat lähettelevän tekstiviestejä toisilleen. Puutuimme tähän huomautuksella, jonka jälkeen tilanne rauhoittui.

Koska ohjauksemme olivat jo puolessa välissä, mietimme työelämäohjaajamme kanssa, pitäisikö meidän alkaa pitämään hieman tiukemmin kiinni ajoissatulemisesta sekä säännöllisestä osallistumisesta. Olimme muistuttaneet nuoria säännöllisesti, että he tulisivat ajoissa, mutta silti moni tuli myöhässä ja jotkut vain viimeiselle puolituntiselle.

Olemme molemmat olleet Sexpo-säätiössä työharjoittelussa ja vastasimme Sexpon kysymys ja vastaus -palstalla useisiin nuorten kysymyksiin koskien normaaliutta. Etenkin nuorille pojille peniksen koko ja sen ”normaalius” on yleinen huolenaihe ja se näkyi nuorten lähettämissä kysymyksissä. Tämän vuoksi pidimme tärkeänä puhua ohjauksissamme sukupuolielinten ulkonäöstä, liittyen esimerkiksi kokoon, paksuuteen, tiukkuuteen, karvoitukseen ja yksilöllisiin eroihin.

Meille oli alusta asti selvää, että halusimme käyttää ohjauksissamme sukupuolielimille sanoja pippeli ja pimppi, sillä ne tuntuivat meille luontevilta. Seksuaalikasvattajan on tärkeää käyttää kieltä, joka tuntuu hänelle itselleen luonnolliselta. Joidenkin nuorten eleistä sai sellaisen käsityksen, että heidän mielestään pimppi ja pippeli saattoivat olla tyyliään lapsellisia sanoja. Mielestämme terminologiaan on hyvä kiinnittää huomiota, ja esimerkiksi siitin ja vagina ovat melko tieteellisiä nimityksiä, joita ei käytetä juuri lainkaan puhekielessä. Nuoret saatta-

vat käyttää sukupuolielimistä melko roisiakin sanoja, mutta emme itse halunneet käyttää niitä ohjauksissamme, sillä ne saattaisivat herättää joissakin nuorissa negatiivisia tunteita.

Puhuessamme ulkonäköpaineista sekä median luomasta nais- ja mieskuvasta, meille oli tärkeää saada nuoret ajattelemaan mediakriittisesti. Halusimme saada nuoret huomaamaan, kuinka paljon esimerkiksi media ja elokuvat luovat meille mielikuvia. Tieto siitä, kuinka paljon kuvia todellisuudessa muokataan, oli monille uutta. Nuoret eivät itse nimenneet mediaa yhdeksi ulkonäköpaineiden aiheuttajista.

Ohjauksen aikana nuoret tuntuivat kuuntelevan meitä tarkkaavaisesti. Luulemme, että moni sai ohjauksen aikana uutta tietoa ja saman voimme päätellä myös lopun sosiometripalautteesta. Ryhmä oli tällä kertaa melko hiljainen, eikä mielipiteitä tai kommentteja paljon vaihdettu. Uskoimme tämän johtuvan siitä, ettei ryhmä ollut vielä niin turvallinen, jotta he olisivat voineet avoimesti jakaa henkilökohtaisia asioita. Tämän kertaisen ohjauksen aiheet olivat melko vaikeita ja erittäin henkilökohtaisia, joten ei ollut yllättävää, ettei niistä herännyt paljon keskusteltavaa. Ilmeisesti ryhmässä oli ollut tällä kerralla kavereita kahdesta eri kaveriporukasta, joten he eivät tunteneet toisiaan kyllin hyvin, kyetäkseen käymään suoraa ja avointa keskustelua.

5.4 Neljäs kerta - Nautinto, turvataidot ja oman kehon arvostus

Pidimme neljännen ohjauksemme 13.2.2012. Ennen ohjauksien alkua meistä ja opinnäytetyöstämme tehtiin Keski-Uusimaa-lehteen haastattelu. Lehteen haastateltiin meidän lisäksi kolmea ohjauksissa käyvää nuorta sekä työelämäohjaajaamme. Haastatteli kyseli muun muassa Tuusulan kunnan "Kortsut kouraan" -hankkeen vaiheista, miksi tulimme pitämään ohjauksia juuri Tuusulaan, mitä aiheita olimme ohjauksissamme käsitelleet, olimmeko huomanneet joitakin tiettyjä epäkohtia tai luuloja nuorten keskuudessa, koskien seksuaalisuutta tai seksiä, miten seksuaalikasvatusta tulisi mielestämme etenkin Tuusulassa kehittää ja mikä mielestämme olisi vanhempien ja koulun rooli seksuaalikasvatuksessa. Lisäksi nuoria haastateltiin heidän näkökulmistaan ja ajatuksistaan koskien esimerkiksi seksuaalisuutta, ulkonäköpaineita sekä millaisena he kokevat koulun seksuaalikasvatuksen; puhutaanko kaikista asioista ja mikäli puhutaan, niin miten laajasti. Haastattelu julkaistiin Keski-Uusimaa-lehdessä 15.2.2012.

Neljännen kerran aiheina olivat nautinto ja turvataidot. Nautinto käsitti sooloseksin, suute-lun, hellyyden, kosketuksen, suuseksin, orgasmin ja yhdynnän. Turvataitoihin kuuluivat omat rajat, oman kehon kunnioitus sekä seksitautien- ja raskaudenehkäisy. Tarkoituksenamme oli lisäksi katsoa pätkä Seksiäly (Sexual Intelligence) -elokuvasta, lukea *"Muotifarkkujen hintana*

seksi” -artikkeli McNaiset -lehestä sekä tehdä toiminnallinen harjoitus koskien oman kehon arvostusta.

Olimme tehneet PowerPoint -esityksen, johon olimme kirjanneet aiheista vain muutamia avainsanoja. Emme halunneet kirjoittaa PowerPointiin tällä kertaa täyttä faktatietoa, sillä meille jäi kolmannesta ohjauskerrasta hieman luentomainen olo. Asiasanojen avulla saisimme keskustelua sekä mielipiteenvaihtoa aikaiseksi; toki myös faktatietoa samalla kertoen.

Ryhmään tuli kolme nuorta. Menimme ringiin istumaan, sillä olimme huomanneet, että tiiviissä ringissä istuminen auttoi nuoria keskittymään. Aloimme puhua nautinnosta ja sen alaotsikosta; sooloseksistä. Kerroimme, että sooloseksissä ei ole mitään hävettävää. Se on normaalia, terveellistä ja jopa kannattavaa toimintaa. Kysyimme nuorilta, miksi he luulevat, että masturboiminen on ihmiselle hyväksi. Eräs nuori vastasi *“No siit saa niinku nautintoo”*. Keskustelimme siitä, että masturboinnin avulla on helppo tutustua omaan kehoonsa; miten se toimii ja mikä tuntuu hyvälle. Lisäksi kerroimme, että sooloseks on täysin turvallinen ja luontainen tapa tutustua omaan seksuaalisuuteensa.

Seuraavaksi keskustelimme siitä, miten itsetyydystä voi halutessaan rikastuttaa. Mainitsimme esimerkiksi liukuvoiteen, fantasioinnin, eroottisen kirjallisuuden, pornon ja seksilelut. Puhuimme myös siitä, että joskus nuoret saattavat olla huolissaan oman itsetyydytyksensä määrästä ja pohtivat, mikä on niin sanotusti “normaalia” tai “normaali määrä” tyydyttää itseään. Painotimme, että kaikki on hyvin niin kauan, kun se tuntuu hyvälle eikä siitä tule pakonomaista. Emme halunneet lähteä puhumaan seksi- tai pornoriippuvuuksista tai ongelmista, sillä ne ovat mielestämme hieman toissijaisia eivätkä niin yleisiä, että niistä kannattaisi erikseen alkaa puhumaan. Tällaiset riippuvuudet eivät ole yleisiä nuorilla, vaan montakin kertaa päivässä masturboiminen on normaalia teini-iässä.

Siirryimme keskustelemaan hieman suutelusta, kosketuksesta sekä hyväilystä. Puhuimme muun muassa siitä, että usein niin nuoret kuin vanhemmatkin pariskunnat aloittavat intiimin tutustumisen suutelun ja koskettelun avulla; toinen voi kertoa millaisesta kosketuksesta pitää, ja minne hän toivoisi itseään suudeltavan. Kysyimme nuorilta, onko kosketuksella ja hyväilyllä heidän mielestään mitään eroa vai tarkoittavatko ne samaa asiaa. Nuoret pohtivat asiaa ja mielipiteet olivat hieman kaksijakoiset; *“periaatteessa joo, mutta periaatteessa ei”*. Tähän kysymykseen ei ollut oikeaa vastausta, halusimme vain saada keskustelua sekä mielipiteidenvaihtoa aikaiseksi. Tulimme yhdessä siihen tulokseen, että hyväily voi olla hieman intiimimpää, kuin kosketus ja sen tarkoituksena voisi olla toisen kiihottaminen.

Tämän jälkeen siirryimme suuseksi -aiheeseen. Puhuimme siitä, että kaikki ihmiset eivät välttämättä halua antaa suuseksiä tai olla vastaanottavana osapuolena. Painotimme, että se on

täysin normaalia, eikä siihen ole pakko suostua. Kysyimme nuorilta, onko suuseksin aina heidän mielestään kuuluttava seksiin. Vastaus jakautui tasaisesti: *“ei”*, *“no ei välttämättä”* ja *“kyllä”*. Tällaisten kysymysten tarkoituksena oli saada nuoret ajattelemaan asioita hieman pintaa syvemmältä sekä saada heitä virittäytymään keskusteluun.

Muistutimme nuoria siitä, että yhdynnän lisäksi myös suuseksissä tarttuvat sukupuolitaudit ja kondomia tai suuseksisuojaajaa olisi hyvä muistaa käyttää. He myös kysyivät meiltä herpesen tarttumisesta; mikäli se on suussa tai genitaaleissa, niin voiko se tarttua ristiin. Kerroimme, että kyllä, mutta suurin riski on sen rakkulavaiheessa. He pohtivat, että voiko saada herpesen, jos juo jonkun kanssa samasta lasista, jonka herpes on rakkulavaiheessa. Sanoimme, että meidän tietääksemme tarttumisen riski on hyvin pieni. Kysyimme asiaa Sexpo-säätiöltä, ja sieltä vastattiin, että rakkulavaiheessa herpes tarttuu helposti ja sen voi saada samasta lasista juodessa.

Tämän jälkeen puhuimme orgasmista sekä yhdynnästä. Keskustelimme muun muassa siitä, että seksi ei ole sama asia kuin yhdyntä, kaikki naiset eivät pysty saamaan yhdynnässä orgasmia, miehillä siemensyöksy ei aina tarkoita orgasmia, ja ettei seksin tulisi olla suoritus- ja yhdyntäkeskeistä. Puhuimme myös orgasmin esittämisestä, eli *“feikkaamisesta”*; miksi jotkut tekevät sitä, ja minkä takia sitä ei kannattaisi tehdä. Painotimme useaan otteeseen keskustelun tärkeyttä. Omista tuntemuksista ja siitä, mikä tuntuu hyvälle, on tärkeää keskustella kumppanin kanssa.

Puhuimme myös hieman alkoholin vaikutuksesta seksuaalisuuteen, esimerkiksi että humalassa erektio voi heiketä, ehkäisy saattaa helposti unohtua ja seuraavana päivänä saattaa tulla *”morkkis”*, eli katumus ja paha mieli. Meitä huvitti erityisesti erään tietyn nuoren vitsit ja laaja tietoisuus; tuntui, että nuorella oli ajatuksia sekä vastaus aivan kaikkeen. Hänellä oli esimerkiksi hauskoja visioita siitä, miten eri tavoin raskautta voisi hänen mielestään ehkäistä, ehkäisyvälineitä käyttämättä. Mielestämme vitsailu ja nauraminen kevensivät ohjausten tunnelmaa. Niin kauan, kun kenenkään muun ihmisen kustannuksella ei vitsailtu, ja huumori tapahtui hyvässä hengessä sekä kohtuuden rajoissa, se oli tervetullutta.

Tähän väliin olimme suunnitelleet katsovamme kohtauksen elokuvasta *“Seksiäly”*, mutta päätimme jättää sen pois, sillä keskusteluihin oli mennyt niin kauan aikaa. Mietimme, että voisimme sisällyttää sen johonkin toiseen ohjauskertaan. Menimme siis suoraan turvataidot - aiheeseen. Kysyimme nuorilta, mitä heille tulee mieleen sanasta *“omat rajat”*. Nuoret alkoivat nostella jalkojaan ja sanoivat, että: *“Ei taivu jalka enempää”*. Ryhmää huvitti, sillä he vitsailivat omien rajojen olevan juuri fyysisiä rajoja. Selitimme tarkoittavamme omilla rajoilla esimerkiksi sitä, että aina saa sanoa *”ei”*, jos siltä tuntuu, ja että on tärkeää muistaa kunni-

oittaa omaa kehoaan. Mitään sellaista ei saa tai pidä tehdä, mikä ei tunnu oikealta tai johon ei koe olevansa valmis.

Keskustelimme myös raskauden- sekä sukupuolitautilien ehkäisystä. Kerroimme, että klamydia, herpes sekä kondylooma ovat yleisimmät seksitaudit Suomessa. Lisäksi puhuimme siitä, miten HIV tarttuu ja ei tartu. Painotimme, että HIV ei tartu esimerkiksi saunasta, wc-pöntön reu-
nukselta, samasta lasista juodessa tai suudellessa, vaan pelkästään veri- ja limakalvokontak-
teissa. Nuorille heräsi valtavasti kysymyksiä, joihin kaikkiin emme ehtineet edes vastata. Ky-
symyksiä olivat esimerkiksi: Voiko hyttynen tartuttaa HIV:n? Voiko uimahallista saada tartun-
nan, jos HIV:tä sairastava saa siemensyöksyn altaaseen ja joku ui juuri hänen läheisyydestään?
Jos joutuu tappeluun HIV:tä sairastavan kanssa ja saa ruhjeita, mihin sairastuneen verta pää-
see, niin voiko saada tartunnan?

Tässä vaiheessa meidän piti antaa nuorille luettavaksi *McNaiset* -lehden artikkeli, josta olisi ollut tarkoitus virittää keskustelua koskien omia rajoja ja oman kehon kunnioitusta, mutta aikamme ei riittänyt. Päätimme jättää artikkelin lukemisen ensi kertaan ja hypätä suoraan toiminnalliseen ”Pidän ja en pidä itsessäni” - tehtävään. Tehtävässä nuorille annettiin kaksi paperista sydäntä, jotka piti asettaa WC:n ovesta oleviin, maalattuihin ihmishahmoihin. Sydämet asetettiin niin, että toinen sydän laitettiin sellaiseen kohtaan kehossa, josta pitää it-
sessään ja toinen sydän kohtaan, johon on vähiten tyytyväinen. Jokainen nuori meni vuorotel-
len yksin laittamaan sydämet. Nuorten oli aluksi hieman vaikea ymmärtää, että harjoitus kos-
ki heitä itseään, sillä WC:n ovissa olikin nainen ja mies. Kun kaikki, ohjaajat mukaanlukien, olivat asettaneet sydämet, katsoimme yhdessä mitkä kohdat sydämin oli merkitty.

Lopuksi otimme nuorilta peukkupalautteen. Mikäli ohjauskerta oli kiva ja oppi jotakin uutta, peukku piti laittaa pystyyn. Mikäli ohjauskerta oli ihan kiva ja oppi ehkä jotain uutta, niin peukku laitettiin kenoon, ja jos ohjauskerta oli huono eikä oppinut mitään uutta, niin peukku laitettiin alas. Kaikki kolme nuorta nostivat peukut ylös tai vähän kenoon.

Pohdinta ja arviointi

Kun lähdimme suunnittelemaan ja toteuttamaan ohjauksiamme, halusimme murtaa niissä hieman sukupuoliroolien stereotyyppistä ajattelua ja heteronormatiivisuutta. Halusimme oh-
jauksissamme painottaa, että vaikka joistain asioista ajatellaan niiden olevan tyypillisiä juuri nais- tai miessukupuolille - esimerkiksi anoreksia, seksillä kerskuminen tai ulkonäköpaineet, joten mainitsimme aina, että *”on myös naisia, jotka ajattelevat näin...”* , *”Myös miehet kärsivät tästä...”* ja niin edelleen.

Tämän ohjauskertamme teemana olivat muun muassa suorituspaineeet, johon olennaisesti liittyy myös nuorten kokema paine seksin harrastamiseen ja neitsyyden tai poikuuden menettämiseen. Pohdimme, mistä nämä paineeet tulevat. Mietimme, että paineeita saattaa tulla esimerkiksi kavereiden tai tuttujen puheista ja ”kerskumisesta”, vaikka suurin osa puheista saattaa olla keksittyä tai liioiteltua. Mielestämme tämä oli tärkeää tuoda esille, jotta antaisimme nuorille sellaisen viestin, ettei seksin harrastamiseen ole kiire, ja että jokainen etenee omalla tahdillaan. Lisäksi muistutimme, etteivät kaikki samanikäiset nuoret ole niin kokeneita, kuin antavat ymmärtää. Usein liioittelu saattaa johtua juuri oman epävarmuuden tai pelon piilottamisesta.

Seksitautien- sekä raskaudenehkäisy tuntuivat olevan melko tuttuja aiheita nuorille, ja uskoimme sen johtuvan siitä, että sukupuolitaudeista ja raskaudenehkäisystä puhutaan niin paljon koulussa. Lisäksi niistä on helppo saada tietoa esimerkiksi internetistä, joten nuoret tuntuivat olevan tietoisia näiden asioiden suhteen.

”Pidän ja en pidä itsessäni” -harjoituksen tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan omaa kehonkuvaansa; mistä ruumiissaan pitää, ja mikä kohta on sellainen, jonka toivoisi olevan jotenkin erilainen, tai mihin ei ole tyytyväinen. Tästä toiminnasta emme käyneet tarkempaa keskustelua tai pyytänyt nuoria selittämään, mihin kukin sydämen laittoi. Tarkoituksena oli vain saada nuori itse ajattelmaan ja pohtimaan omaa kehonkuvaansa.

Nuorten määrä ohjauksissa oli pienenemään päin ja toivoimme, ettei ohjauksissamme loppua kohden kävisi enää suurta osallistujakatoa. Meitä harmitti se, ettemme ehtineet käydä nuorten kanssa läpi kaikkea, mitä olimme suunnitelleet, kuten DVD-elokuva ja MeNaiset-lehden artikkeli, sillä aika meni niin nopeasti.

5.5 Viides kerta - ”Kolmen F:n kerta”: Fantasiat, fetissit ja fiilikset

Toiseksi viimeinen ohjauskertamme oli 20.2.2012. Saavuttuamme nuorisotalolle avasimme Sexiboxin ja sen sisältä löytyi 32 kysymyslappua. Joissakin lapuissa oli useampi kysymys samalla paperilla. Hyväksyttyjä kysymyksiä, jotka eivät sisältäneet esimerkiksi vitsejä, oli 17 kappaletta. Jaoimme ne keskenämme vastattaviksi.

Tämän päivän ohjaus oli ”Kolmen F:n kerta”, eli aiheina olivat Fantasiat, Fetissit ja Fiilikset. Olimme tehneet PowerPoint-esityksen, jonka avulla kävimme aiheet läpi. Ohjaukseen osallistui kaksi nuorta. Aloitimme kysymällä tietävätkö he, mitä fantasiailla tarkoitetaan. Molemmat nuoret tiesivät ja kerroimme, että fantasiointi on terve osa seksuaalisuutta ja se voi lisätä intohimoa. Pohdimme moraalisia kysymyksiä koskien fantasiointia, esimerkiksi onko pettämistä, jos fantasioi toisesta henkilöstä kuin omasta kumppanistaan. Nuoret olivat selkeästi sitä

mieltä, että kyse ei tuolloin ole petttämisestä. Kerroimme, että fantasiasia on ajatus, mielikuva tai leikki. Kukaan ei voi kontrolloida toisen ajatuksia, ne ovat jokaisen omia ja yksityisiä, eikä niistä tarvitse kertoa ulkopuolisille.

Kysyimme, mitä mieltä nuoret ovat siitä, jos fantasioi samaa sukupuolta olevasta henkilöstä; tekeeko se ihmisestä homo- tai biseksuaalin. Tätä nuoret miettivät hieman ja vastasivat, että ”se riippuu henkilöstä”. Painotimme fantasian ja teon eroja. Totesimme, että vaikka harrastaisi seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa, se ei välttämättä tarkoita sitä, että ihminen olisi homo- tai biseksuaali. Kukaan muu kuin ihminen itse, ei voi määritellä omaa seksuaalista suuntautumistaan. Seksuaalinen suuntautuminen voi olla jotain muuta kuin homo-, bi-, tai heteroseksuaalisuutta, se voi esimerkiksi olla jotain näiden kaikkien väliltä.

Kun siirryimme käsittelemään fetissejä, kysyimme nuorilta, mitä ajatuksia sana *fetissi* heissä herättää. Fetissit herättivät toisessa nuoressa ajatuksen pakkomielleestä. Totesimme, että pakkomielle on sanana melko voimakas ja negatiivinen. Monille kuitenkin tulee ensimmäisenä fetisseistä mieleen, että se on jonkinlainen häiriö, ongelma, riippuvuus tai jopa sairaus. Korostimme, että fetismi ei ole sairaus, ja että se on poistettu tautiluokituksesta vuonna 2011. Kerroimme, että fetissillä tarkoitetaan seksuaalista kiinnostusta tai mielikuvien kohdistamista johonkin tiettyyn esineeseen, vaatteeseen, materiaaliin, ruuminosaan, ominaisuuteen tai piirteeseen. Yleisimpinä mainitsimme nahka-, kumi-, kenkä-, jalka-, peppu-, tissi- ja eritefetissit. Nuorilla ei ollut tietoa siitä, mitä tarkoittaa S&M, eli sadomasokismi. Tähän liittyen annoimme nuorille tutkailtavaksi Taru Höykinpuron teoksen *Kivun kauneus* (LIKE 2006), jossa on kuvattu erilaisia sadomasokisteja. Kirja herätti nuorissa hämmennystä ja hihitystä. Kerroimme, että halusimme näyttää kirjan, sillä siitä näkee, kuinka seksuaalisuus on hyvin moninaista ja kaikilla on siinä omat mieltymyksensä.

Fantasioita ja fetissejä käsitellessämme korostimme, että mikäli näitä halutaan toteuttaa kumppanin tai kumppaneiden kanssa, tulee jokaisen osapuolen olla tähän halukas. Kerroimme, että joidenkin fantasioiden toteuttamista estää laki, esimerkiksi itsensäpaljastelu on siiveellisyysrikos. Lisäksi mainitsimme, että kaikkia fantasioita ei ole edes tarvetta toteuttaa, sillä ne saattavat menettää hohtonsa. Jotkut fantasiat olisi hyvä pitää vain omana ajatusleikinään ja kiihokkeenaan. Katsoimme fantasiointiin ja fetisseihin liittyvän osion dokumenttielokuvasta *Sexual Intelligence - Seksiäly* (Yhdysvallat 2005). Elokuvapätkä ei herättänyt erityisiä ajatuksia nuorille tai ainakaan he eivät tuoneet niitä esiin.

Elokuvan katselun jälkeen siirryimme tunteista puhumiseen. Keskustelimme yleisellä tasolla tunteista ja siitä, miten niistä olisi mahdollisimman helppoa puhua, ja miten niitä voisi käsitellä. Kysyimme, ovatko nuoret kouluopetuksessa koskaan puhuneet tunteista, ja he sanoivat, etteivät olleet. Nuorilla ei myöskään kaveriporukoissa ollut tapana puhua tunteista. Kun ky-

syimme, onko heillä jotain ihmistä lähipiirissään, jolle voivat tarvittaessa tunteistaan jutella, niin toinen nuorista vastasi, että: *"Joo, kaverille"*. Kummatkin sanoivat, ettei heillä toistaiseksi ole ollut tarvetta puhua kenellekään tunneasioista. Pohdimme yhdessä, kenen puoleen sellainen ihminen voisi kääntyä, jolla ei ole ketään kenelle jutella. Esiin tulivat internetin keskustelupalstat, mutta nuoret eivät kokeneet niitä kovin hyvinä vaihtoehtoina. Toinen nuorista muisti Väestöliiton poikien puhelimen. Mainitsimme nuorille, että nuorisotyöntekijät, esimerkiksi juuri nuorisotaloilla ovat henkilöitä, joille voi jutella.

Kerroimme, että tunteista puhuminen on hyvin tärkeä taito seksuaalisessa kasvussa ja ihmissuhteissa. Lopuksi teimme pienen harjoituksen tunteisiin liittyen (Liite 8). Tehtävänä oli värittää paperille piirtämäämme ihmishahmoon omia sen hetkisiä tunteita, ja kuinka paljon mitäkin tunnetta sillä hetkellä tuns. Olimme tehneet väritysohjeet paperille valmiiksi. Nuoret tekivät värityksensä melko nopeasti, ja kun kysyimme miltä tehtävä tuntui, he vastasivat: *"Emmä tiä"*. Toinen nuorista ei jaksanut värittää koko ihmishahmoa, vaan vain pienen osan siitä.

Loppuun meille jäi ensimmäistä kertaa ohjauksiemme aikana ylimääräistä aikaa, joten päätimme katsoa vielä noin viisi minuuttia Seksiäly -dokumenttielokuvaa. Kysyimme nuorilta, mitä mieltä he olivat elokuvasta, mutta eivät he oikein osanneet vastata. Jotkut sanat dokumentissa olivat heidän mielestään hieman vaikeita, kun asiantuntijoita haastateltiin ja he käyttivät tiedesanaa. Pyysimme vielä nuorilta peukkupalautteen ja molemmat näyttivät etukenopeukkaa ja sanoivat, että oli jonkin verran hyvä kerta.

Pohdinta ja arviointi

Tunteista puhuminen jäi mielestämme hieman lyhyeksi, eikä siihen oikein syvennytty. Tunteista olisi ehkä pitänyt puhua jo aikaisemmalla ohjaukserällä, niinkuin alun perin suunnitelimme. Muutimme kuitenkin suunnitelmiamme alussa, kun ajattelimme, ettei nuorten kanssa kannata puhua tunteista ensimmäisillä kerroilla, aiheen herkkyyden vuoksi. Halusimme tällöin ottaa alkuun Seksimyytinmurtajat - visailun koska ajattelimme, että siihen nuoret pystyvät paremmin keskittymään, juttelemisen ja kuuntelun sijaan.

Meidän oli tarkoitus käyttää tällä ohjaukserällä tunteiden käsittelyyn musiikkia niin, että jokainen nuori olisi tuonut oman lempikappaleensa. Päätimme kuitenkin luopua tästä ajatuksesta, sillä ryhmän kokoonpano ja osallistujat muuttuivat jokaisella ohjaukserällä. Olisi ollut harmillista, mikäli puolella nuorista olisi ollut mukanaan musiikkikappale ja osalla ei. Tällainen tunteiden käsittely musiikin kautta sopisi ryhmään, jossa on joka kerta samat nuoret ja ryhmä on sitoutuneempi.

Päädyimme käsittelemään tunteita väritystehtävän avulla. Tehtävä olisi vaatinut ehkä enemmän pohjustusta, sillä nuorten oli silminnähden vaikea keskittyä värittämiseen. Tehtävässä nuoren piti tunnistaa omia tunteitaan, ja tämä voi olla hyvin haastava tehtävä monelle aikuisellekin. Omien tunteiden tunnistaminen vaatii tarkkaa itsetutkiskelua, kuuntelua ja pysähtymistä. Kyseessä ei kuitenkaan ollut terapiaryhmä tai muu vastaava, joten ei voida olettaa, että ohjauksissa päästäisiin kovin syvälliselle tunnetasolle. Voi myös olla, että nuoret pitivät tehtävää lapsekkaana tai muuten ei-kiinnostavana.

5.6 Kuudes kerta - Sexiboxin kysymykset ja vastaukset

Viimeinen ohjauksetamme oli 27.2.2012. Ohjaukseta oli varattu erityisesti palautteen antolle ja yleiselle keskustelulle tuntien hyödyllisyydestä. Jaoimme nuorille palautelomakkeen (Liite 5), jossa he saivat arvioida ohjauksien sisältöä, toimintatapaamme sekä toteutuksen onnistuneisuutta.

Ennen ohjauksen alkua tulostimme TietoiSEKSI-diplomit (Liite 9), jotka olimme tehneet nuorille, viimeistelimme puuhapussit sekä askartelimme Sexiboxin kysymys & vastaus - julisteen (Liite 10). Puuhapussiin työelämäohjaajamme oli ostanut Sultan-kondomeja, Savett-intim - intiimipyyhkeitä, suklaata sekä pienen nenäliinapaketin. Lisäsimme pussiin vielä "Aiheista netissä" -lapun, johon olimme kirjanneet seksuaaliterveyteen, seksuaalisuuteen sekä sen moninaisuuden keskittyviä internetsivustoja, josta saisi asiallista tietoa. Näitä olivat muun muassa Väestöliiton, Setan sekä Sexpo-säätiön internetsivut.

Nuoria saapui ohjaukseen paikalle seitsemän. Aloitimme kerran käymällä läpi Sexiboxiin tulleet kysymykset sekä niihin kirjoittamamme vastaukset. Ennen aloittamista sanoimme nuorille, että mikäli heillä heräisi kysymyksiä aiheisiin liittyen, niin meidät saa keskeyttää ja esittää lisäkysymyksiä. Joidenkin kysymysten kohdalla nuoria selvästi huvitti, esimerkiksi peppuseksi - kysymyksissä sekä "*Koska karvani kasvavat?*" tai "*Koska pallini laskeutuvat?*" -tyylisissä kysymyksissä.

Tämän jälkeen aloitimme Seksimyytinmurtajat-visailun. Nuoret olivat toivoneet, että pitäisimme kilpailun vielä jossain vaiheessa uudelleen, ja päätimme ottaa sen viimeiselle kerralle. Nuoret ryhmäytyivät kolmeen ryhmään ja osa otti ryhmälleen saman nimen kuin ensimmäisellä Seksimyytinmurtajat -kerralla. Kertasimme Seksimyytinmurtajien säännöt, sillä ryhmässä oli muutama, jotka eivät olleet ensimmäisellä kerralla.

Väittämät, joita visailussa käytimme, olivat: "*Raskaaksi voi tulla muutenkin kuin yhdynnässä*", "*70 prosenttia nuorista on ollut yhdynnässä ennen 17 v. ikää*", "*Ehkäisy on pääasiassa naisen vastuulla*" ja "*Sen Oikean tunnistaa heti*". Niinkuin olimme arvelleet, suurin osa ryh-

mistä arvasi kaikki väittämät oikein. Muutamia vääriä vastauksia tuli, mutta uskoimme sen johtuvan siitä, että ryhmien sisällä oli joitakin erimielisyyksiä oikeista vastauksista.

Neljännän myytin jälkeen jouduimme lopettamaan kilpailun, sillä aikaa oli vain vähän jäljellä, ja olimme päättäneet, että loppukyselyn sekä palautekyselyn vastaamiseen annettaisiin runsaasti aikaa. Julistimme Seksimyytinmurtajien voittajat, jonka jälkeen ohjeistimme nuorille, miten loppu- ja palautekyselyihin vastataan. Kehoitimme heitä vastaamaan kyselyihin kaikessa rauhassa ja yksin. Kerroimme, että vastaamiseen olisi käytettävissä aikaa noin 5-10 minuuttia. Kannustimme nuoria vastaamaan kyselyihin ajatuksella ja huolella. Sanoimme myös, että kysyisivät meiltä, mikäli kyselylomakkeissa olisi jotakin epäselvää.

Kun molempiin kyselylomakkeisiin oli vastattu, pyysimme nuoret kanssamme loppurinkiin. Kiitimme kaikkia siitä, että he olivat tulleet ohjauksiimme, ja että olimme saaneet niin paljon mielenkiintoista keskustelua sekä mielipiteenvaihtoa aikaiseksi. Tämän jälkeen kävimme jokaisen nuoren yksitellen läpi, jolloin he saivat kukin vuorollaan kertoa meille palautetta; niin ohjauksien sisällöstä, kuin ohjaajuudestammekin. Kysyimme, olivatko he saaneet ohjauksistamme jotakin irti. Suurimmaksi osaksi kommentit olivat *“Jotain”* tai *“Ihan medium”*.

Saimme nuorilta palautetta siitä, että olimme ohjaajina rentoja ja mukavan oloisia, ja että ohjauksetojen ilmapiiri oli usein rento. Lopuksi toivotimme kaikkea hyvää heidän elämäänsä ja toivoimme, että he voisivat jatkossa hyvin. Kutsuimme jokaisen nuoren yksitellen nimeltä ja jaoimme heille puuhapussit ja diplomit. Nuoret kurkkivat pussien sisälle ja naureskelivat nenäliina-pakkaukselle. Sanoimme työelämäohjaajallemme, että hän antaisi puuhapussit kolmelle nuorelle, jotka olivat aktiivisesti käyneet ohjauksissamme, mutta eivät päässeet viimeiselle kerralle. Kirjoitimme myös heille diplomit ja pyysimme häntä välittämään näille nuorille kiitokset.

Pohdinta ja arviointi

Toisinaan ohjauskerroillamme erinäiset asiat naurattivat nuoria. Tällä kerralla naurua sai aikaiseksi Sexiboxin kysymykset ja vastaukset. Kerroimme nuorille, että asioille saa nauraa ja on yleistä, että seksuaalisuusteema aiheuttaa huvittuneisuutta. Huvittuneisuutta saattaa aiheuttaa jännitys, uuden oppiminen tai ihmetys. Naurulla saatetaan myös peittää omaa epävarmuutta ja nauraa vain, koska muutkin nauravat. Emme itsekään olleet vakavia ohjauksien aikana, vaan saatoimme hymyillä ja nauraa nuorten kanssa. Mielestämme tämä oli tärkeää, sillä se toi ryhmään rentoa tunnelmaa, kun ohjaajatkin nauroivat asioille ja olivat rentoja. Toivoimme nuorten huomaavan, että mikäli joku aihe tai kysymys sai hymyn huulille, sille oli sallittua nauraa hyvänhän tahtoisesti. Olimme myös sitä mieltä, että seksuaalisuuden ei tarvitsisi olla niin vakava aihe. Seksuaalisuuteen liittyy toki vakaviakin teemoja, mutta positiivisia puo-

lia ei mielestämme korosteta tarpeeksi seksuaalikasvatuksessa. Seksi ja seksuaalisuus saattavat herättää joissakin ihmisissä ahdistusta, pelkoa tai häpeää. Me halusimme korostaa, että myös ilo, nautinto, huumori ja elinvoimaisuus kuuluvat parhaimmillaan seksiin ja seksuaalisuuteen.

Jouduimme muutaman kerran huomauttamaan nuorille puhelimen käytöstä ja siitä, että puhelimen pitäisi olla ohjauksien aikana äänettömällä. Huomasimme Seksimyytinmurtajien aikana, että nuoret eivät jaksaneet keskittyä visailuun yhtä hyvin, kuin ensimmäisellä kerralla. He eivät esimerkiksi juurikaan pohtineet väittämiä yhdessä. Nuoret tuntuivat olevan hyvin kiinnostuneita puuhapussien sisällöstä ja he kysyivätkin monta kertaa, milloin he saavat ne. Nuoret keskittyivät loppupalautteen ja -kyselyn täyttämiseen. Uskomme tiedon siitä, että heillä oli runsaasti aikaa täyttää lomakkeet, auttaneen heitä keskittymään niihin paremmin.

Olomme viimeisen ohjauksen jälkeen oli helpottunut, mutta myös hieman haikea. Ilmapiiri ja yhteishenki parantui selvästi koko ajan loppua kohden ja ryhmä toimi eri tavalla kuin ensimmäisinä kertoina - rauhallisesti ja aktiivisesti, turha jännitys oli poissa. Lopun ringissä nuoret antoivat suullista palautetta suppeasti, mutta monista heistä pystyi aistimaan innokkuuden sekä kiittollisuuden. Uskomme, että he olivat tyytyväisiä TietoiSEKSI-ohjauksiin. Suullisen palautteen antaminen saatetaan kokea haastavaksi varsinkin yhteisessä tilassa, jossa koko muu ryhmä on kuulolla. Yksi vaihtoehto tavoitteidemme arviointimenetelmäksi olisi voinut olla yksilöhaastattelut lopussa.

6 Arviointi ja johtopäätökset

Opinnäytetyömme keskeisissä arviointikysymyksissä tarkoituksena oli ottaa selvää, 1) oppivatko nuoret ohjauksen aikana uutta seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä, 2) kokevatko nuoret toiminnallisten menetelmien kautta toteutetun seksuaalikasvatuksen kasvua sekä kehitystä tukevana ja hyödyllisenä, sekä 3) onnistuiko avoimen keskusteluilmapiirin luominen sekä ryhmäytyminen toteutuksen kuluessa.

Arviointikysymysten ja tavoitteiden toteutumista arvioimme kyselylomakkeiden avulla. Nuorten tietoisuuden lisääntymistä sekä asenteiden muuttumista mittasimme alku- ja loppukyselyllä (Liite 6). Ensimmäisellä ohjauskerralla jaoimme lomakkeen, jossa kartoitimme nuorten tietoja ja asenteita liittyen seksuaalisuuteen arvosteluasteikolla 1-5. Viimeisellä kerralla kysyimme saman lomakkeen avulla, olivatko tiedot ja asenteet muuttuneet. Taulukossa 3 olemme arvioineet tavoitteiden onnistumista lyhyesti.

Tavoite	Toteutus	Arviointimenetelmä	Arviointi
Tietoisuuden lisääminen	Ohjausten aikana kävimme läpi eri seksuaalisuuden teemoja ja aiheita	Alku- ja loppukyselyt, palautelomake viimeisellä kerralla sekä suullinen palaute joka kerran lopussa	Palautteen mukaan tietoisuus lisääntynyt jonkin verran
Saada nuoret osallisiksi toiminnan avulla	Toiminnallisten menetelmien käyttö keskustelun avaajana	Palautelomake ja ohjaajien oma havainnointi	Palautteen mukaan pidetty hyödyllisenä
Luoda avoin keskusteluilma- piiri	Ohjauksissa varattiin aikaa keskustelulle, kysymyksille ja mieltäpiteen ilmaisulle	Palautelomake ja ohjaajien oma havainnointi	Palautteen ja havainnoin mukaan keskustelun käynninen onnistunut

Taulukko 3: Tavoitteet ja niiden arviointi

6.1 Alkukysely

Tässä kappaleessa avaamme alkukyselyn tulokset ja pohdimme niitä myöhemmin johtopäätöksissä. Kyselylomakkeita oli yhteensä kaksitoista, joista yksi oli tyhjä ja yksi sotkettu. Keskiarvot on laskettu vain vastanneiden kesken, eli kymmenestä lomakkeesta. Arvosteluasteikolla numero kolme tarkoitti vastausta: ”En osaa sanoa”, eikä sitä ole laskettu vastausten keskiarvoihin. Kysymyksiin 1-5 on vastattu siten, että 1= ei lainkaan, 2= vähän, 3= en osaa sanoa, 4= jonkin verran ja 5= paljon.

1. Olen saanut seksuaalikasvatusta aiemmin, esimerkiksi koulussa tai kotona. Keskiarvo 3,2. En osaa sanoa: 3 kpl.

2. Mielestäni oma tietämykseni seksuaaliterveydestä on kattava. Keskiarvo 4,7. En osaa sanoa: 1 kpl.

3. Seksuaalisuudessa on osa-alueita, jotka ovat minulle epäselviä tai en tiedä niistä paljon. Keskiarvo 1,4. En osaa sanoa: 0 kpl.

4. Minulla on avoin ja ennakkoluuloton suhtautuminen esimerkiksi homoseksuaaleja kohtaan. Keskiarvo 2. En osaa sanoa: 0 kpl.

5. Seksuaalisuudesta ja tunteista puhuminen on minulle helppoa. Keskiarvo 4,4. En osaa sanoa: 2 kpl.

Seuraavissa avoimissa kysymyksissä tyhjäksi jätetyt kohdat ja vitsivastaukset on laskettu osioon: "En osaa sanoa/ei vastausta".

6. Mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista olet puhunut vanhempien tai kavereiden kanssa ja koet, että sinulla on niistä tietoa?

Vastaukset: Ehkäisy 2kpl, Seksitaudit 2kpl, En tiedä/en mitään 5kpl, Lähes kaikesta 1kpl, Kukat ja mehiläiset 2kpl

7. Mistä olet hankkinut tietoa seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista?

Vastaukset: Koulu 6kpl, Internet 3kpl, Kaverit 1kpl, Lehdet 3kpl, En osaa sanoa/ei vastausta 2kpl

8. Millaiseksi kuvailisit itseäsi ryhmätoiminnassa? Esim. sivustaseuraaja, ujo, äänekäs-.

Vastaukset: Sivustaseuraaja 2kpl, ujo 2kpl, En osaa sanoa/ei vastausta 4kpl, Äänekäs 3kpl, Mukana jutussa 1kpl.

Tulokset

Vastausten perusteella nuoret ovat saaneet seksuaalikasvatusta koulussa tai kotona vähän ja jonkin verran. Kysymys nuorten tietämyksestä koskien seksuaaliterveyttä yllätti meidät täysin. Alkukyselyn vastausten perusteella nuorilla olisi jo kaikki tarvitsemansa tiedot, eikä heillä ollut mitään epäselvää seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvissä kysymyksissä. Keskiarvo oli 4,7 eli lähes jokainen nuori oli vastannut, että hänen tietonsa seksuaaliterveydestä on hyvin kattava. Kolmas kysymys ja sen keskiarvo tuki edellämainittuja nuorten vastauksia. Lähes kaikki nuoret olivat vastanneet, ettei seksuaalisuudessa ole lainkaan aihealueita, jotka olisivat heille epäselviä. Vain muutama nuori oli vastannut, että epäselviä aihealueita on vähän tai jonkin verran.

Nuoret vastasivat, että heillä on vähän ennakkoluuloja esimerkiksi homoseksuaaleja kohtaan. Kyselyn perusteella suurin osa nuorista myös koki, että seksuaalisuudesta ja tunteista puhuminen on heille jonkin verran helppoa tai helppoa.

Ehkäisy, seksitaudit ja ”kukat ja mehiläiset” olivat yleisimpiä aiheita, joista vanhempien tai kavereiden kanssa oli keskusteltu. Vastaus ”kukat ja mehiläiset” oli kirjoitettu muutamaa lappuun. Seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista saatiin eniten tietoa koulusta. Toiseksi eniten tietoa hankittiin internetistä ja lehdistä. Ryhmätoiminnassa nuoret kuvailivat itseään eniten äänekkäiksi, sivustaseuraajiksi sekä ujoiksi. Nämä adjektiivit olivat esimerkkeinä alkukyselysämme, joten oli odotettavissa, että nuoret kuvailevat itseään juuri siten.

6.2 Palautelomake ja loppukysely

Jaoimme nuorille viimeisellä ohjauskerralla loppukyselyn ja palautelomakkeen. Loppukyselynä käytimme täsmälleen samaa pohjaa, kuin alkukyselyssä. Palautelomake sisälsi pelkkiä avoimia kysymyksiä. Tähän kappaleeseen on yhdistetty sekä loppukyselyn että palautelomakkeen tulokset ja niitä verrataan sekä pohditaan myöhemmin johtopäätöksissä. Sekä loppukyselyitä että palautelomakkeita oli yhteensä seitsemän.

Loppukysely

Kysymyksiin 1-5 on vastattu siten, että 1= ei lainkaan, 2= vähän, 3= en osaa sanoa, 4= jonkin verran ja 5= paljon. Arvosteluasteikolla numero kolme tarkoitti vastausta: ”En osaa sanoa”, eikä sitä ole laskettu vastausten keskiarvoihin.

1. Olen saanut seksuaalikasvatusta aiemmin, esimerkiksi koulussa tai kotona. Keskiarvo 3,5. En osaa sanoa: 1 kpl.

2. Mielestäni oma tietämykseni seksuaaliterveydestä on kattava. Keskiarvo 4,1. En osaa sanoa: 0 kpl.

3. Seksuaalisuudessa on osa-alueita, jotka ovat minulle epäselviä tai en tiedä niistä paljon. Keskiarvo 1,5. En osaa sanoa: 1 kpl.

4. Minulla on avoin ja ennakkoluuloton suhtautuminen esimerkiksi homoseksuaaleja kohtaan. Keskiarvo 2,3. En osaa sanoa: 3 kpl.

5. Seksuaalisuudesta ja tunteista puhuminen on minulle helppoa. Keskiarvo 4. En osaa sanoa: 2 kpl.

Seuraavissa avoimissa kysymyksissä tyhjäksi jätetyt kohdat ja vitsivastaukset on laskettu osioon: ”En osaa sanoa/ei vastausta”.

6. Mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista olet puhunut vanhempien tai kavereiden kanssa ja koet, että sinulla on niistä tietoa?

Vastaukset: Ehkäisy 2kpl, En tiedä/en mitään 2kpl, Lähes kaikesta 3kpl, Poikaystävät 1kpl, Seurustelu 1kpl, Tunteet 1kpl, Kavereiden kanssa puhutaan, keitä on käyty kokeilemassa 1kpl.

7. Mistä olet hankkinut tietoa seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista?

Vastaukset: Koulu 3kpl, Internet 1kpl, En osaa sanoa/ei vastausta 2kpl, Vanhemmat 2kpl, Kokemus 1kpl, Nettiporno 1kpl.

8. Millaiseksi kuvailisit itseäsi ryhmätoiminnassa? Esim. sivustaseuraaja, ujo, äänekäs jne.

Vastaukset: Sivustaseuraaja 1kpl, Ujo 1kpl, En osaa sanoa/ei vastausta 1kpl, Äänekäs 3kpl, Hiljainen 1kpl, Osaa toimia hyvin ryhmässä 1kpl.

Tulokset

Alku- ja loppukyselyyn vastaajat eivät olleet samoja henkilöitä, joten nuorten tietoisuuden mittaaminen kyselylomakkeiden avulla oli hankalaa. Vertailuryhmät eivät olleet pysyviä, joten emme voineet suoraan mitata, oliko nuorten tietoisuus alku- ja loppukyselyiden myötä kasvanut vai laskenut. Suullisesta, toiminnallisesta sekä palautelomakkeesta saatuja tietoja ja siitä ilmenneitä asioita sen sijaan pystyimme arvioimaan.

Tarkoituksenamme oli mitata tietoisuuden kasvamisen lisäksi ryhmässä toimimisen muuttamista. Viimeisenä kysymyksenä oli ”Millaiseksi kuvailisit itseäsi ryhmätoiminnassa?”. Monet vastaajista käyttivät valmiiksi antamiimme esimerkkivastauksia; sivustaseuraaja, ujo ja äänekäs.

Palautelomake ja sen tulokset

Palautelomakkeissa (Liite 11) muutamassa lomakkeessa oli pelkästään ”En”, ”En tiedä”, ”Joo” tai ”Ei” - tyyliä vastauksia. Listasimme kuitenkin nämä vastaukset osaksi palautelomakkeen tuloksia. Seuraavissa kappaleissa olemme analysoineet aineistoa nostoen välillä muutamia kysymyksiä ja niiden vastauksia esille.

Neljä seitsemästä koki TietoiSEKSI-ohjaukset hyödyllisiksi ja loput kolme eivät kokeneet saaneensa mitään hyötyä. Kolme nuorta kertoi oppineensa uutta tietoa seksuaalisuudesta ja mainittuja teemoja olivat peppuseksi, photoshoppaus ja *”muut ihmiset sekä heidän tapansa”*. Muiden ihmisten tavoilla viitattaneen seksuaaliseen moninaisuuteen ja erilaisiin fantasioihin, kuten sadomasokismiin. Peppuseksi saattoi nousta tässä vastauksessa pinnalle, sillä siitä oli juuri viimeisellä kerralla keskusteltu Sexiboxiin tulleiden kysymysten vastauksia läpikäydessä. Noin puolet vastaajista koki ohjaukset hyödyllisiksi ja oppineensa uutta tietoa seksuaalisuudesta.

Ohjausten ilmapiiriä keuhuttiin positiivisesti ja kaikki vastaajat yhtä lukuun ottamatta kokivat, että ohjauksissa pystyi hyvin ilmaisemaan oman mielipiteensä. Yksi vastaaja oli lisännyt, että välillä tuntui, että *”katsotaan kieroon”*. Ilmeisesti kaikki muut osallistujat eivät olleet niin vastaanottavia tämän vastaajan mielestä. Jokainen vastaaja antoi myös positiivista palautetta ohjaajista.

Millaiseksi koit ohjausten ilmapiirin?

”Rento, mukava ja hauska.”

”Erittäin mukava.”

”Ihan v***n jepa.”

”Pojat välillä liian riehakkaita, mutta muuten ihan jees.”

”Ihan medium.”

”Rento ja asioista puhuttiin avoimesti.”

”Ihan ok.”

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki kokivat median ja toiminnallisten menetelmien käytön hyödylliseksi ohjauksissa. Vastauksiin oli lisätty myös, että jos laitteisto olisi toiminut kunnolla ja jos pojat eivät olisi laskeneet leikkiä, olisi median ja toiminnallisten menetelmien käyttö onnistunut paremmin.

Koitko median ja toiminnallisuuden käytön ohjauksissa hyödylliseksi?

”Tavallaan. En osaa selittää.”

”Olis ollu varmasti mukavasti hyödyllistä, jos laitteisto olis pelittänyt kunnol.”

”Kyllä.”

”Joo, mutta pojat pistää liian leikiksi (ensimmäisen kerran kuvajuttu, tms).”

”En.”

”Kyllä, niistä sai selvää hyvin.”

Yhtä lukuun ottamatta kaikki vastaajat kokivat, että he olivat saaneet kysymyksiinsä vastaukset. Tässä kysymyksenasettelussa ei ollut tarkennettu, että mihin kysymyksiin vastaukset oli saatu. Joku vastaaja saattoi ajatella, että kysymyksessä tarkoitettiin esimerkiksi nimenomaan Sexiboxin kysymyksiä.

Vastaajat nostivat tärkeimmiksi teemoiksi nautinnon, peppuseksin, photoshoppauksen, itsetuntoon liittyvät asiat sekä ehkäisyn. Ketään kyselyyn osallistunutta ei jäänyt vaivaamaan tai askarruttamaan mikään kysymys eivätkä he kaivanneet mitään muita teemoja tai aiheita ohjauksiin. Ohjausten parhaiksi anneiksi oli mainittu rentous ja se, että oli ainakin jotain tekemistä, Seksimyytinmurtajat-tietovisailu, peppuseksistä, itsetuntoasioista ja ulkonäköpaineista keskustelu sekä yleinen keskustelu ja mielipiteidenvaihto.

Neljä seitsemästä vastaajasta ei uskonut, että seksuaalikasvatusohjausten kaltaista toimintaa olisi tarpeen järjestää jatkossa. Loput kolme olivat sitä mieltä, että voisi järjestää. Tosin yhden vastaajan mielestä *”kukaan ei kehtaisi osallistua.”*

Vapaassa palautteenannossa yksi vastaajista nosti esille sen, että ohjaajien olisi pitänyt osata *”pitää jöötä”* enemmän. Tällä vastaaja tarkoittanee sitä, että ryhmää olisi pitänyt hallita paremmin ja ohjaajien olisi pitänyt toimia enemmän auktoriteetteina.

6.3 Johtopäätökset

Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kartoittaa ensimmäisellä ohjauskerralla nuorten mielenkiinnonkohteita. Vastausten perusteella pystyimme valikoimaan, mitä teemoja erityisesti painotimme ohjauksissamme, ja mistä nuoret tarvitsivat enemmän tietoa.

Kyselylomakkeesta kävi ilmi, että porno sekä orgasmi olivat nuoria eniten kiinnostavia teemoja. Porno ja sen maailma kiehtoo, ja osa nuorista saattaa nähdä sen ”kiellettyinä” tai sellaisena asiana, josta aikuiset eivät halua puhua. Porno on aihe, josta ei juurikaan keskustella esimerkiksi koulussa. Myös pornon luomat mielikuvat saattavat mietityttää; mikä on totta ja mikä näyteltyä? Myöskään orgasmista - miten sen saa, miltä se tuntuu, tuntuuko se erilaiselta naisella ja miehellä ja entäpä, jos sitä ei saa - ei varmasti paljon koulussa tai kotona puhuta.

Halusimme ohjauksissamme painottaa, että hyvän seksin tae ei ole orgasmi, eikä seksi aina vaadi orgasmia. Lisäksi halusimme puhua siitä, kuinka tutkimusten mukaan harva nainen saa orgasmin yhdynnässä. Mielestämme mielikuvat pornosta ja orgasmista kietoutuvat yhteen; porno- ja muista viihde-elokuvista voi sen saada käsityksen, että nainen ja mies saavat aina seksin aikana orgasmin, usein vielä monta kertaa ja samaan aikaan.

Kyselyn perusteella myös kiihottuminen ja suuseksi olivat teemoja, jotka kiinnostivat nuoria. Kiihottumista emme käsitelleet omana aihealueenaan, vaan sisällytimme sitä nautinto- sekä fantasiat - osioihin. Painotimme, että jokaisella on omat mieltymyksensä. Se mistä kukin kiihottuu, on yksilöllistä. Suuseksistä puhuimme nautinto - osuudessa.

Kysyimme nuorilta erään ohjauksen aikana, onko heille koulussa puhuttu ulkonäköpaineista tai esimerkiksi median luomista mielikuvista. Heidän mukaansa ei ollut puhuttu ja he kokivat sen tärkeäksi aiheeksi. Tämä näkyi myös kyselylomakkeessa. Tämän vuoksi teimme ulkonäköpaineista oman ohjauskerran ja sisällytimme aiheeseen myös suorituspainet, joihin esimerkiksi pornon tuomat mielikuvat oli helppo sisällyttää.

Kiinnostus seksitauteihin yllätti meidät, sillä usein seksitaudeista puhutaan esimerkiksi koulun terveyskasvatuksessa. Seksitaudit sekä niiden ehkäisyn otimme turvallisuuskertaan, mutta aiheeseen ei paneuduttu kovin paljon, sillä nuorilla tuntui olevan niistä tietoa paljon, mikä tietenkin on erittäin positiivista. Puhuimme HIV:stä sairautena sekä sen tarttuvuudesta jonkin verran.

Kaikkein vähiten nuoret olivat kiinnostuneet ”ekasta kerrasta”, eli neitsyyden menettämisestä, ehkäisystä sekä sukupuolirooleista. Uskomme, että nuoret ovat puhuneet tai ainakin kuulleet kaveriporukassa neitsyyden tai poikuuden menettämisestä, eikä sen puuminen tällaisissa ohjauksissa enää välttämättä kiinnosta. Myös ehkäisystä on varmasti puhuttu paljon koulussa ja siitä puhutaan esimerkiksi mediassa niin paljon, että emme uskoneet nuorien välttämättä kaipaavan siitä lisää tietoa. Voi olla, että sukupuoliroolit käsitteenä ei ehkä auennut nuorille. Sukupuoliroolit voivat olla aihe, jonka nuoret eivät välttämättä koe koskevan vielä heidän ikäisiään. Kenties stereotyyppinen ajattelumalli ei häiritse heitä tai he eivät ole kiinnittäneet siihen huomiota. ”Ekasta kerrasta” emme keskustelleet ohjauksissamme juuri lainkaan, ehkäisystä puhuimme hieman turvataidot-kerralla. Sukupuoliroolien heteronormatiivisuutta ja stereotyyppisen ajattelumallin ehkäisemistä yritimme pitää eräänlaisena tausta-ajatuksena jokaisella ohjauskerralla.

Kyselylomakkeen täyttäminen tapahtui ensimmäisen ohjauskertamme loppuvaiheessa. Kaikki eivät välttämättä keskittyneet sen täyttämiseen huolellisesti, sillä heillä tuntui olevan kiire lähteä pois ohjauksesta. Myöhemmin keksimme, että listaan olisi voinut lisätä myös yhdyntän, anaaliseksiä, seksin myymisen ja murrosiän vaiheet, sillä nämä aiheet herättivät kiinnostusta ohjaustemme aikana. Ehdimme kuitenkin reagoida näihin tarpeisiin viimeisillä kerroilla, muun muassa Sexiboxiin tulleiden kysymysten vastauksissa.

Alkukyselyyn nuoret vastasivat samaan aikaan kyselylomakkeen kanssa. Myös alkukyselyä tehdessä nuorilla oli hieman kiire lähteä, mutta yllätyimme silti kuinka hyvin tilanteeseen nähden alkukyselyt oli täytetty. Alku- ja loppukyselyä suunnitellessamme teimme virheen siinä, että laitoimme numeron kolme ”En osaa sanoa”, vastausasteikon keskelle. Uskomme, että nuorten oli joissakin kysymyksissä vaikea hahmottaa, mikä numero vastasi mitään tunnetta tai mielipidettä. Se on saattanut vääristää joitakin vastauksia ja niiden keskiarvoja.

Kyselyssä kysyttiin, oliko nuori saanut aiemmin seksuaalikasvatusta, esimerkiksi koulussa tai kotona. Muutama nuorista oli vastannut, että on saanut seksuaalikasvatusta jonkin verran tai vähän. Alkukyselyn perusteella nuoret tuntuivat olevan kovin varmoja osaamisestaan sekä tietoudestaan koskien seksuaalisuutta. Pohdimme, mistä tällainen asenne voisi johtua. Onko kyse siitä, että nuori tuntee osaavansa perusasiat, eikä nää kuinka laaja aihe oikeasti on? Tosiasiassahan moni aikuinenkaan ei voi tietää kaikkea seksuaalisuudesta. Monille nuorille voi olla myös vaikeaa myöntää, ettei ei tiedä kaikkea tai halutaan esittää, että tiedot ovat hallussa. Ehkä tämä on tyypillistä nuoruuden elämänvaiheessa.

Moni kyselyyn vastanneista oli maininnut, että hänellä on jonkin verran tai paljon ennakkoluuloja, esimerkiksi homoseksuaaleja kohtaan. Ennakkoluulot ja stereotyyppinen ajattelutapa näkyivät myös ohjauksissamme, esimerkiksi seksimyyttejä murtaessa. Tavoitteenamme oli välittää nuorille ennakkoluulotonta asennetta kaikkia ihmisryhmiä kohtaan. Pohdimme, mistä nuorten asenteet johtuvat - tai ovatko ne todellisia? Tuodessaan voimakkaasti tietynlaisia asenteita tai mielipiteitä esiin, nuori haluaa kenties tutkia itseään ja tarkkailla muita. Ryhmätoiminnassa nuorella saattaa olla tarve esiintyä tietynlaista kuvaa antaen. Nuori saattaa myös peittää omaa epävarmuuttaan jyrkillä mielipiteillä ja räväköillä kommentteilla. Olemalla samaa mieltä muun ryhmän kanssa esimerkiksi homoseksuaalisuudesta, nuori hakee turvallisuudentunnetta ja hyväksyntää. Nuorella on tarve peilata omia tunteitaan aikuiseen ja muihin nuoriin. Murrosiässä on tyypillistä yrittää provoisoida ja haastaa muita.

Moni oli jättänyt vastaamatta avoimiin kysymyksiin. Pohdimme, olisiko tämä voinut johtua siitä, ettemme varanneet kunnolla aikaa alkukyselyyn vastaamiseen, tai että kyselyyn vastaaminen suoritettiin ohjauksen loppu-, eikä alkupuolella. Myös sillä saattoi olla merkitystä, että lomakkeet täytettiin nimenomaan ensimmäisellä ohjauksella. Silloin ryhmässä oli rauhattomuutta ja ryhmä oli täysin uusi.

Muutama nuori oli vastannut avoimeen kysymykseen, että heille on puhuttu kotona ”Kukista ja Mehiläisistä”. Pohdimme kerran nuorten kanssa, olisiko heille mieluisampaa, että asioista puhuttaisiin niiden oikeilla nimillä kielikuvien ja kierreilmaisujen käytön sijaan. Nuoret olivat itse sitä mieltä, että asioista voisi puhua niiden oikeilla nimillä. He ymmärsivät kuitenkin, et-

tä seksistä puhuminen esimerkiksi omalle lapselle saattaa olla vanhemmille hankalaa, jolloin on helpompi käyttää vertauskuvia oikeiden termien sijasta.

Kyselyn mukaan seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista saatiin eniten tietoa koulusta. Tämä tieto on mielestämme erittäin tärkeä, sillä koulujen olisi hyvä tiedostaa, kuinka tärkeä rooli sillä on nuorten seksuaaliterveyden sekä - tietouden edistämisessä. Toivoisimme, että koulut tutustuisivat seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyteen sekä seksuaalisuuden moninaisuuteen totuttua laajemmin ja asioista keskusteltaisiin avoimesti.

Toiseksi eniten tietoa haettiin internetistä ja lehdistä. Painotimme ohjauksissamme, ettei kaikkiin internetistä löytyviin tietoihin ja lähteisiin kannata luottaa. Myös lehtiä selatessa olisi hyvä muistaa, että kaikki kirjoitettu teksti ei perustu tutkimustuloksiin, vaan ne voivat olla yhden toimittajan tai kolumnistin näkökulmia. Tietynlainen kriittisyys on suotavaa lehtiä lukiessa. Medialukutaito on tärkeä taito myös nykypäivän aikuisille. Nuorten olisi hyvä tiedostaa, mikä kaikki internetistä löytyvästä tiedosta on totta ja mitkä fiktiota, esimerkiksi pornossa. Eräät nuoret ohjauksissamme olivat sitä mieltä, että pornosta oppii paljon seksuaalisuudesta. Yritimme hieman purkaa tätä aihetta auki ja kerroimme asiasta omat näkökulmamme. Kun pidimme ohjauksia, joissa näytimme nuorille PowerPoint-esityksiä, lisäsimme esitysten loppuun seksuaalisuuteen sekä seksuaaliterveyteen painottavia, luotettavia internetsivuja, jotta ne jäisivät nuorten mieleen. Lisäsimme samojen internetsivujen osoitteet myös puuhapussiin.

Niin kuin aikasemmin totesimme, alku- ja loppukyselyiden tuloksia on vaikea vertailla ja näin ollen tietoisuuden lisäämisen kehitystä mahdotonta todeta. Kuitenkin ne nuoret, jotka olivat vastaamassa palautelomakkeeseen, toivat esille sen, että oppimista oli jossain määrin tapahtunut. Näin ollen voidaan tulkita päätavoitteemme toteutuneen. Päätavoitteemme toteutumisesta puolsivat palautelomakkeen vastaukset sekä nuorilta saatu suullinen ja toiminnallinen palaute.

Palautelomakkeeseen vastasi seitsemän nuorta. Onnistuimme rauhoittamaan lomakkeentäytöhetken ja suurin osa nuorista näytti keskittyvän vastauksien kirjaamiseen. Kaiken kaikkiaan palaute oli positiivista emmekä vastaanottaneet juurikaan kritiikkiä. Rakentavaa palautetta järjestyksenpidosta oli mukava saada, ja tämän kehittämiskohdan tiedostimme itsekkin ohjauksien aikana. Palautelomakkeiden joukossa oli kaksi vastaajaa, jotka vastasivat kaikkiin kysymyksiin vain yhdellä sanalla, ”joo”, ”ei” tai ”en tiedä”.

Palautelomakkeessa nousi esille, että oppimista ja tietoisuuden lisäämistä olisi voinut tapahtua enemmänkin. Vastaajista vain noin puolet koki ohjaukset itselleen hyödylliseksi tai oppineensa uutta. Pohdimme sen osaksi johtuvan siitä, että ohjauksiin osallistui vanhempia nuoria

kuin olimme suunnitelleet. Uskomme 16-18-vuotiaiden olevan tietoisempia seksuaalisuudesta, kuin 14-15-vuotiaat. Olsimme mielellämme syventyneet 16-18-vuotiaiden nuorten kanssa aiheisiin enemmän, mutta aika ei riittänyt. Jos ryhmä olisi koostunut 14-15-vuotiaista nuorista, syvälliseen keskusteluun ei välttämättä olisi ollut tarvetta, sillä tietoisuus on heillä hieman suppeampi.

Suurin osa nuorista koki median ja toiminnallisten menetelmien käytön hyödylliseksi. Muutama vastaajista oli epävarma kannastaan. Yksi nuorista nosti esiin tekniikkaan liittyvät ongelmat, joiden vuoksi esimerkiksi videoiden katselu ei ollut niin mielekästä. Lisäksi yksi nuorista oli vastannut, että osa ryhmän nuorista ei ottanut toiminnallisten menetelmien käyttöä tosisaan, vaan he laskivat leikkiä. Osa ryhmästä toimiessa rauhattomasti, vaikuttaa se myös muun ryhmän motivaatioon keskittyä harjoitukseen. Uskomme rauhattoman käyttäytymisen johtuneen jännityksestä ja siitä, ettei osa heistä kenties ollut tottunut osallistumaan toiminnallisiin menetelmiin.

Palautteen perusteella voidaan todeta ohjauksien ilmapiirin olleen hyvä. Kaikki vastaajista olivat sanoneet ohjauksien ilmapiiristä jotakin positiivista. Uskomme, että oma rento ja positiivinen asenteemme näkyi ohjausten toteutuksessa ja saimme välitettyä sen myös nuorille. Mielestämme nuoret olivat itsekkin rentoja ja huumorintajuisia, mikä vaikutti ohjausten ilmapiiriin.

6.4 Einen itsearviointi

Einen mielestä yhteistyömme toimi ohjauksissa hyvin. Annoimme molemmat toisillemme puheenvuoron ja oitimme paljon katsekontaktia kesken ohjauksien. Pystyimme myös hyvin organisoimaan ohjaussuunnitelman muuttumista kesken ryhmän ja olimme lähes aina samaa mieltä, mikäli joku asia jätettäisiin ohjauksista pois tai muutettaisiin. Tämä oli Einen mielestä erityisen tärkeää, sillä mikäli joitakin ristiriitoja olisi syntynyt, se olisi varmasti näkynyt myös ohjauksien yleisessä ilmapiirissä.

Eine koki onnistumisen kokemuksia erityisesti tilanteissa, joissa pystyimme kaikki nauramaan yhdessä. Etenkin muutama tilanne jäi painuvasti mieleen, esimerkiksi kun keskustelimme nuorten kanssa suomalaisista elokuvista: *”Ensin ryypätään, kiroillaan, naidaan ja sitten vedetään turpaan”*. Tilanne ja kommentit saivat kaikki huvittuneiksi. Lisäksi keskustelumme miesten lantiopohjalihasten harjoittamisesta huvitti kaikkia; nuoret kun eivät millään käsittäneet, miten niitä muka voisi harjoittaa. Einen mielestä nämä olivat melkeinpä parasta antia ohjauksissa; tilanteissa tuli hyvin voimakas yhteenkuuluvuuden tunne, kun ryhmä nauroi yhdessä.

Eine koki saavansa rutkasti itseluottamusta omaan ohjaamiseensa ja kehittyi nuorten kanssa työskentelyssä huimasti. Välillä olo tuntui jopa siltä kuin olisi keskustellut seksuaalisuudesta omien kavereidensa kanssa, niin luontevaa se oli. Eine pyrki käyttämään ohjauksissa omaa persoonallisuuttaan - johon kuuluvat vahvasti huumori sekä nauraminen - ja uskoi sen välittyneen myös nuorille. Hän piti tärkeänä myös ulkonäköpaineista ja itsetunnosta puhumista, mikä oli yksi Einen henkilökohtaisista tavoitteista. Niistä puhuttiin ja esimerkiksi palautelomakkeesta kävi ilmi, että muun muassa tämä kerta oli jäänyt nuorten mieleen, mistä Eine oli hyvin mielissään. Hän toivoo, että saimme nuoret miettimään median vaikutusta esimerkiksi itseluottamukseen ja itsetuntoon sekä pohtimaan millaista nais- ja mieskuvaa se meille luo. Einen mielestä olisi erityisen tärkeää, että jokainen nuori kokisi olevansa kaunis ja komea juuri sellaisena, kuin tällä hetkellä on.

Henkilökohtaisten tavoitteidensa saavuttamisessa Eine oli mielestään onnistunut hyvin. Ainoa tavoite, missä hän pohti tekikö riittävästi töitä sen saavuttamiseksi, oli tavoite, jossa hän halusi saada nuoret miettimään itse; mikä on minulle tärkeää, miksi ajattelen tästä asiasta näin, mitä tämä minulle merkitsee, mitkä ovat minun lähtökohtani ja niin edelleen. Eine ei tiedä, painottiko ohjauksissa tarpeeksi nuoria kuuntelemaan itseään sekä pohtimaan omia tuntemuksiaan asioiden suhteen. Sen sijaan hän uskoo, että he saivat Oonan kanssa nuoret ihmettelemään, pohtimaan sekä kuuntelemaan mitä erilaisia tunteita, moninaisuutta sekä yksilöllisyyttä seksuaalisuuteen sisältyy. Näistä teemoista puhuimme monella tunnilla ja pyrimme painottamaan, että jokaisella meistä on yksilöllinen seksuaalisuus.

Einen mielestä oli mukavaa saada nuorilta välitöntä palautetta ohjauksien jälkeen. Etenkin viimeisellä kerralla, kun eräs nuori sanoi meidän olevan hänen mielestään rentoja ja aiheesta kiinnostuneita, lämmitti paljon mieltä. Eine tavoitteli ohjauksissa nimenomaan rentoa ilmapiiriä ja hänestä oli helpottavaa kuulla, että saavutimme sen. Hänen mielestään oli myös tärkeää kuulla, että mielenkiintomme seksuaalisuutta kohtaan näkyi ja vaikutimme nuorten mielestä asiantuntevilta. Nuorten palaute sekä intensiivinen kuunteleminen saivat Einen vakuuttuneeksi siitä, että olimme onnistuneet ohjauksissamme sekä tavoitteissamme hyvin.

6.5 Oonan itsearviointi

Oonalle opinnäytetyön toiminnallinen osuus opetti paljon asiakasryhmän, nuorten, ohjaamisesta ja sen tuomista haasteista. Oonan mielestä ohjaukset onnistuivat hyvin haasteista huolimatta. Yksi suurimmista henkilökohtaisista haasteista Oonalle oli järjestyksen pitäminen ohjauksissa. Nuorten rauhattomuus oli joinakin kertoina sellaista, ettei sen hallitsemiseen ollut välineitä. Oona kokee komentamisen epämiellyttävänä toimintana asiakastyössä eikä se kuulu Oonan työtapoihin.

Nuorten kanssa hyvin toimeen tuleminen on Oonan vahvuuksia ja Oona nauttii nuorten kanssa työskentelystä. Hän uskoo onnistuneensa nuorten kohtaamisessa ja kuuntelussa. Henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa Oona mielestään onnistui. Hänen ohjauksensa pyrki olemaan selkeää ja nuorille helposti lähestyttävää. Hän kannusti nuoria ja ylläpiti positiivista ilmapiiriä ohjausten aikana. Vuorovaikutusta nuorten kanssa tapahtui.

Oonalle oli erityisen tärkeää edistää ohjauksien aikana seksuaalista ja sukupuolista tasa-arvoa. Oona halusi monessa kohtaa painottaa, että syrjiminen ja kiusaaminen eivät ole hyväksyttäviä toimintoja, ja jokainen ihminen tulee nähdä ennakkoluulottomasti sellaisena kuin on. Oonan mielestä keskustelun herättäminen on tärkeää ja seksuaalisesta moninaisuudesta olisi voinut puhua enemmän. Nyt näistä teemoista keskustelu jäi toisen toimintakerran Seksimyyntimurtaajat-tietovisaan. Homoseksuaalisuus ja transsukupuolisuus herättivät voimakkaita tunteita ja näiden tunteiden käsittely jäi Oonan mielestä kesken. Myös vähäinen toiminnallisten menetelmien ja harjoitusten käyttäminen ohjauksissa jäi hieman harmittamaan Oonaa, sillä hän olisi kaivannut kokemuksia niiden käytössä asiakastyössä.

Parityöskentely tuntui Oonasta mieluaisalta ja hän koki, että tiimi toimi hyvin ja työt jaettiin tasapuolisesti. Oonalle oli hyödyllistä kirjoittaa toiminnan aikana paljon muistiinpanoja ja oppimispäiväkirjaa, mikä edisti oppimista. Koko opinnäytetyöprosessi eteni melko nopealla aikataululla, mikä toi oman jännitteen kirjoittamiseen ja toimintaan. Kirjallista työtä kirjoittaessa Oona oppi paljon uutta tietoa seksuaalikasvatuksesta ja syventyi aiheeseen. Oona oli motivoinut työn tekemiseen ja prosessi sai hänessä aikaan uusia oivalluksia sekä kimmokeita seksuaalineuvontaan ja -kasvatukseen.

7 Eettisyys toiminnassa

Seksuaalioikeuksiin kuuluu seksuaalikasvatuksen saaminen, ja työllämme olemme toteuttaneet tätä oikeutta toimintaamme osallistuneiden nuorten ja muiden nuorisotalon kävijöiden kohdalla. On kuitenkin olemassa tahoja, joiden mielestä seksuaalisuudesta puhuminen nuorille on moraalisesti epäilyttävää. Näitä saattavat olla esimerkiksi jonkinlaiset ääriuskonnolliset yhteisöt tai liikkeet. Joidenkin mielestä suoraan seksistä puhuminen ei kuulu nuoruuden ikävaiheeseen ja he saattavat ajatella, että avoin keskustelu kannustaa nuoria seksin harrastamiseen. Halusimme toiminnassamme painottaa nuorille, että emme oleta heidän olevan seksissä kokeneita emmekä millään tavalla hoputa heitä seksielämän aloittamiseen. On myös ihmisiä, jotka eivät hyväksy esimerkiksi aitojen sukupuolielimien kuvien näyttämistä nuorille. Halusimme kuitenkin itse tietoisesti valita juuri aidot valokuvat piirrettyjen sijaan.

Nuorten seksuaalikasvatuksessa on hyvä ottaa huomioon ryhmän jäsenten sen hetkinen kehitysvaihe. Esimerkiksi seksin harrastamisesta ei ole tarpeen antaa liikaa tietoa liian varhain.

Mikäli alkuperäinen suunnitelmamme olisi toteutunut, ja ryhmä olisi koostunut noin 14-vuotiaista nuorista, olisimme saattaneet jättää joidenkin aiheiden läpikäymisen kokonaan pois tai puhuneet joistain asioista hieman suppeammin. Mielestämme esimerkiksi seksiasennoista kertominen sen ikäisille on tarpeetonta.

Tuusulan nuorisopalveluiden mukaan kaikista alle 15-vuotiaiden kanssa tehdyistä tuokioista on tiedotettava vanhempia sekä niihin on oltava huoltajan suostumus. Laadimme huoltajille tiedotteen jossa esittelimme itsemme, kerroimme ohjauskertojen sisällöstä sekä toimintamme periaatteista ja tavoitteista (Liite 2). Tiedotteen mukana oli tarkoitus antaa lupalappu, joka ohjaukseen osallistuvan nuoren olisi pitänyt palauttaa meille huoltajan allekirjoituksella varustettuna (Liite 3). Allekirjoittamalla lapun he olisivat hyväksyneet, että heidän lapsensa osallistuu toimintaamme. Vaikka vanhempien tiedottamisesta sekä lupalapun viennistä olisi saattanut seurata muutaman nuoren ryhmästä poisjättäytyminen, toimintamme piti olla eettistä. Huoltajalla on oikeus tietää, millaisissa ohjauksissa hänen lapsensa vapaa-ajalla käy ja millaisia teemoja niissä käsitellään. Lupalappua ei kuitenkaan olisi tarvinnut lopulta käyttää, sillä ohjauksiimme osallistui vain yli 16-vuotiaita nuoria.

Seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus monipuoliseen seksuaalisuutta koskevaan opetukseen (WAS - World Association for Sexology 1999). Ohjauskerroilla pyrimme mahdollisimman seksuaaliettiseen toimintaan, muun muassa kunnioittamalla kaikkien ohjaukseen osallistuvien seksuaalioikeuksia, murtamalla heteronormatiivisuutta sekä arvostamalla seksuaalisuuden moninaisuutta. Lisäksi emme puheillamme tai toiminnallamme syrjineet ketään. Sosiaalialan ammattilaisen tulee estää negatiivista syrjintää, joka perustuu esimerkiksi ikään, kulttuuriin, sukupuoleen, ihonväriin, fyysisiin ominaisuuksiin, uskontoon tai muuhun vakaumukseen. (Talentia 2009: 9.)

Kasvattajan on vältettävä oman arvomaailmansa tuputtamista. Seksuaalikasvattajan ei tarvitse olla neutraali, tunteeton tai viileä, mikäli häneltä kysytään asioita. Omasta arvomaailmasta voi kertoa, mutta sen ei tarvitse olla nuorille paras mahdollinen. Lisäksi kasvattajalla on vastuu tiedosta, jonka hän antaa. Ennen kuin kasvattaja tekee tulkinnan tai esittää väittämän, hänen kannattaa varmistua siitä, ettei kyseessä ole hänen oma uskomuksensa, vaan oikeaa tietoa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000: 34; Ketola 2006: 67.) Silloin, kun kasvattaja puhuu omista mielipiteistään, on tärkeää, että hän tuo esille sen, että kyse on vain hänen näkökulmastaan. Mielestämme on eettisesti tärkeää, että seksuaalisuudesta puhuttaessa ei iskosketa nuorille omia mielipiteitä tai asenteita, vaan nuorten on saatava muodostaa mielipiteensä itse.

Pohdimme ohjauskertoja suunnitellessamme miten suhtautuisimme siihen, jos nuoret kysyisivät meiltä henkilökohtaisia seksuaalisuuteen liittyviä asioita. Bildjuschkin ja Malmberg (2000:

34) painottavat, että kasvattajan ei tarvitse peittää omaa inhimillisyyttään, mutta hänen ei tulisi kertoa omista seksikokemuksistaan nuorille. Kasvattaja voi kertoa omista tunteistaan suhteessa seksuaalisuuteen, muttei konkreettisista teoistaan. Pelkkä tunteista puhuminen voi saada nuoren huojentumaan, kun hän ymmärtää kasvattajankin olevan seksuaalinen ihminen. On muistettava, ettei nuori koskaan saa joutua tirkistelijän asemaan. Laadimme nuorten kanssa ensimmäisellä ohjauskerralla yhteiset säännöt, joita kaikki pyrkivät noudattamaan jokaisen ohjauskerran aikana. Yhdeksi sääntöjen kohdaksi asetimme henkilökohtaisten asioiden ja yksityisyyden kunnioittamisen. Tällä halusimme korostaa sitä, että toimintamme aikana ilmenneet tunteet, kokemukset eivätkä mielipiteet eivät kulkeudu ryhmän ulkopuolelle.

Sosiaalialalla salassapidolla sekä luottamuksellisuudella on tärkeä osa eettisessä toiminnassa ja ammattilaisen velvollisuuteen kuuluu pitää huolta, ettei asiakkaan yksityisyyttä rikota (Talentia 2009: 19-20). Kerroimme ensimmäisellä kerralla nuorille vaitiolovelvollisuudestamme, sekä kehoitimme myös heitä pitämään ryhmässä ilmenneet asiat salassa. Halusimme tätä kautta luoda ryhmään mahdollisimman paljon turvallisuuden tunnetta. Ryhmässä oli mielestämme niin paljon turvallisuuden tunnetta kuin tällaisessa ryhmässä vain oli mahdollista. Uskomme nuorten luottaneen meihin aikuisina ja ohjaajina, mutta ryhmän sisäinen turvallisuus ei ryhmän muuttuvuuden vuoksi ollut välttämättä kovin hyvä.

Opinnäytetyötämme sekä ohjauksia suunnitellessamme mietimme tarkasti, millaista tietoa voimme antaa tai millaisia kuvia näytämme. Harkitsimme pitkään, puhummeko nuorille esimerkiksi peniksen ”keskiverto-mitoista”, sillä se on usein aihe, joka nuoria kiinnostaa. Aihe tuli esille myös Sexiboxin kysymyksissä. Mielestämme mitään standardimittoja ei ole tarpeen painottaa nuorten seksuaalikasvatuksessa. Päätimme olla ilmoittamatta lainkaan mitään senttimääriä, sillä nuoren on hirveän helppo takertua lukuihin ja verrata mittoja omiinsa. Esimerkiksi nuori, joka ennen saattanut pitää penistään isokokoisena, voisi senttimääristä kerrottaessa alkaa miettimään, että niiden lukujen varjossa se ei ehkä olekaan niin iso. Sen sijaan päätimme käyttää samaa lausetta, jonka Eine oli kirjoittanut erääseen kysymykseen, ollessaan Sexpo-säätiössä harjoittelussa:

”Tutkimuksiin, joissa tutkitaan peniksen pituutta tai paksuutta, kannattaa suhtautua kriittisesti. Pituuksia ja paksuuksia löytyy yhtä paljon kuin peniksiäkin, joten kannattaa jättää standardimittoihin keskittyminen kokonaan.”

Mikäli nuoret olisivat kysyneet pituuksia, voisimme ne sanoa. Sexiboxin kysymykseen vastasimme keskiverto-mitan, sillä kysymyksessä kysyttiin nimenomaan sitä.

Pohdimme, ottaisimmeko puheeksi poikien ympärileikkauksen. Aioimme ensin kirjoittaa kolmannen kerran PowerPoint-esitykseen, että ympärileikatulla miehellä tai pojalla voi olla vaikeampi saada erektiota ja peniksen tuntoherkkyys ei ole yhtä voimakas kuin ympärileikkaa-

mattomalla. Päätimme kuitenkin jättää sen keskustelusta, sillä mikäli joku nuorista olisi ollut ympärileikattu, tieto olisi voinut häkeltää, jännittää tai kauhistuttaa häntä, etenkin jos hänellä ei olisi ollut vielä varsinaisia seksikokemuksia. Mainitsimme kuitenkin, mitä ympärileikkaus tarkoittaa.

Kolmannella kerralla kävimme läpi myös emättimen osia ja ominaisuuksia. Aioimme aluksi kirjoittaa tiukkuudesta; esimerkiksi, että vahvistamalla lantiopohjalihaksia emätintä voi treenata tiukemmaksi. Jätimme sen kuitenkin pois, sillä emme halunneet luoda sellaista mielikuvaa, että emättimen pitäisi olla tiukka tai sen tiukkuuteen pitäisi jollakin lailla pyrkiä. Niinpä päätimme ilmaista asian niin, että lantiopohjalihaksia treenaamalla voi saada lisää nautintoa, ja että synnyttämättömillä naisilla emätinaukko voi olla melko pieni.

Meille oli tärkeää, että näyttämissämme kuvissa näkyi kaiken kokoisia, näköisiä, muotoisia, pituisia sekä värisiä sukupuolielimiä. Kuvia otimme esimerkiksi RFSU:n seksuaalikasvatusmateriaaleista. Mielestämme on olennaista, että seksuaalikasvatuksessa näytetään aitoja kuvia sukupuolielimistä, eikä vain piirrettyjä ja epäselviä kuvia, joita usein käytetään kouluissa ja oppikirjoissa. Aidoissa kuvissa korostuu jokaisen kehon yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus.

Koska käsitelimme ohjauksissa seksuaalisuutta sekä tunteita myös elokuvien kautta, oli tärkeää muistaa noudattaa kuvaohjelmanakia. Tämä tarkoittaa sitä, että emme ohjauksissamme näyttäneet nuorille materiaalia, joka on kielletty heidän ikäisiltään. Koemme opinnäytetyömme olevan eettisesti toteutettu ja myös aiheemme on eettinen.

8 Pohdinta

Seksuaalisuus on tänä päivänä aihe, jonka sanotaan tulevan ”joka tuutista”. Median ja mainonnan väitetään yliseksualisoituneen tai ylipornoistuneen. Seksuaalivähemmistöjen asema on puhututtanut viime vuosina ja seksuaalisessa tasa-arvossa on edistytty. Naisten ja miesten perinteisiä heteronormatiivisia sukupuoliroolimalleja on kuitenkin esillä televisiossa, mainonnassa, internetissä, aikakauslehdissä ja elokuvissa.

Nykyaikana tiedotusvälineet ja media ovat helposti kaikkien saatavilla, minkä vuoksi nuorten seksuaalikasvatusta on alettu pitää entistä tärkeämpänä. On hienoa, että internetin välityksellä nuoret voivat löytää vastauksia mieltään askarruttaviin kysymyksiin, esimerkiksi Väestöliiton tai Sexpo-säätiön neuvontapalstoilta, mutta asialla on myös kääntöpuoli. Osa internetistä, televisiosta ja lehdistä saadusta tiedosta on vääristynyttä ja epärealistista, esimerkiksi pornografia. Mielestämme mediasta syntyviä mielikuvia on tärkeää oikaista nuorten seksuaalikasvatuksessa.

Nais- ja miessukupuolta ja kehoa yritetään luoda tiettyyn muottiin. Julkisuudessa puhutaan voimakkaita tunteita herättävistä aiheista; naisen esineellistämisestä, seksin myymisestä ja ostamisesta sekä aikuisviihdeteollisuudesta, joka on yhä helpommin internetissä kaikkien käytävissä. Toisaalta on olemassa äärifeministinen ajattelutapa, jonka mukaan naisten ja miesten välillä ei pitäisi olla mitään eroja, eikä nainen saisi korostaa naiseuttaan, vaan tämän pitäisi pystytellä lähes androgynisenä hahmona. Mitä nuori ajattelee tämän kaiken keskellä, ja kuinka voimme tukea lapsia ja nuoria kasvamaan seksuaalisesti terveiksi ja hyvinvoiviksi aikuisiksi?

Keskustelua seksuaalisuudesta on tärkeää käydä ja asioita on voitava sanoa ääneen. Joillekin ihmisille seksuaalisuus on aihe, josta on vaikea puhua yhteiskunnan niin sanotusta yliseksuaalisoitumisesta huolimatta. Seksuaalisuudessa on paljon teemoja ja aiheita, jotka ovat enemmän tai vähemmän tabuja. Suomi on muihin maihin verrattuna kärkeisijoilla tasa-arvoon ja hyvään seksuaaliterveyteen liittyvissä mittauksissa. Kuitenkin myös Suomessa on vielä paljon kehitettävää. Niin koulujen kuin tavallisten perheiden olisi hyvä omalta osaltaan edistää seksuaalista hyvinvointia ja terveyttä. Monet yhdistävät seksuaalisuuden ensimmäiseksi seksiin, mutta ihmisten olisi tärkeää ymmärtävää, että seksuaalisuus on paljon moninaisempi ja moniulotteisempi osa ihmistä, eikä pelkkää seksin harrastamista.

Mielestämme paras keino seksuaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen on keskustelun käyminen, tiedon jakaminen ja asioiden normalisointi. Niin nuoret kuin aikuisetkin pähkäilevät monenlaisen seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten parissa. On tärkeää tuoda nämä kysymykset esiin. Tällä työllä olemme halunneet edistää avointa ja keskustelevaa toimintatapaa ja luoda nuorille väylän kysymysten esittämiseen ja uskomme onnistuneemme siinä.

Terveyskasvatuksen professori Lasse Kannaksen mukaan seksuaalikasvatukseen kuuluu sivistävä, virittävä, mielenterveyttä tukeva sekä muutosta avustava ulottuvuus. (Nummelin 2000: 20-21.) Meidän työssämme sivistävä tehtävä näkyi tiedon antamisena ja seksuaalisuudesta avoimesti puhumisena. Jokaisen ohjauskerran tavoitteena oli, että nuoret oppisivat seksuaalisuudesta, seksistä tai ihmissuhteista. Halusimme käsitellä aiheita, joista nuorille ei välttämättä puhuta peruskoulun opetuksessa tai muussakaan yhteydessä. Pyrimme virittämään nuoria omaan ajatteluun keskustelun ja toiminnan avulla. Seksuaalisuuteen liittyvien tunteiden sanottaminen oli tärkeä osa ohjauksia. Pelon, häpeän, kateuden, vihan ja epävarmuuden äänen sanominen normalisoi näitä tunteita ja voi helpottaa niistä puhumista. Ryhmässä toimissa nuoret saivat mahdollisuuden vertaistukeen ja omien ajatusten peilaamiseen. Ohjaajina meidän tavoitteenamme oli tukea nuoria heidän seksuaalisessa kasvussaan ja kehityksessään.

Syvällisen keskusteluilmapiirin luominen ohjauskertojen aikana oli haasteellista. Tähän vaikutti varmasti ryhmän keskinäisen luottamuksen puute. Luottamusta ei ehtinyt syntyä osaksi

kiireisen aikataulun vuoksi. Puolitoista tuntia ohjausta meni ohi nopeasti ja kuuteen kertaan jakaminen ei ehkä ollut toimivin ratkaisu nuorille suunnatun seksuaalikasvatuksen pitämiseen. Jotta olisimme onnistuneet luomaan turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin, olisi ryhmäytymiseen ja tutustumiseen pitänyt käyttää enemmän aikaa. Emme ehtineet tehdä niin paljon tutustumisharjoituksia kuin olisimme halunneet, sillä aika olisi loppunut kesken. Myös ryhmän muuttuminen vaikeutti luottamuksen muodostumista, sillä jokaisella ohjauskerralla ei ollut samoja nuoria. Tavoitteena luottamuksellisten suhteiden synnyttäminen on muutenkin vaativa ja vaikeasti mitattavissa.

Ryhmän koko oli alusta asti vaihteleva; ensimmäisellä kerralla ryhmä oli lähes täysi, joillakin kerroilla nuoria oli paikalla vain muutama. Ryhmä oli siis jokaisella kuudella kerralla erilainen ja uusia kävijöitä tuli vielä kolmannellakin kerralla. Pohdimme sitä, mistä nuorten osallistumisen vaihtelevuus voisi johtua ja tulimme siihen tulokseen, että kuuden viikon sitoutuminen ryhmään on nuorille selkeästi haasteellista. Nuorten elämässä on paljon kaikenlaista; esimerkiksi koulu, harrastukset, ystävät ja työt, joten nuorten aika ja jaksaminen eivät välttämättä riitä ryhmään, johon täytyisi sitoutua kuudeksi viikoksi. Lisäksi toiminnan ollessa vapaaehtoista ja maksutonta eikä esimerkiksi sidoksissa kouluun, nuorilla ei sinänsä ole mitään velvoitetta käydä ohjauksissa, vaikka he olisivatkin ilmoittautuneet niihin.

Toiminnallisten menetelmien osuus jäi ohjauksissamme vähemmälle kuin olimme alun perin suunnitelleet. Alustavassa suunnitelmassamme nuoria osallistavia menetelmiä oli tarkoitus tehdä jokaisella ohjauskerralla, mutta luovuimme osasta niistä. Ensimmäisillä kerroilla ryhmä oli rauhaton ja koimme toiminnallisten menetelmien ohjaamisen haastavaksi. Nuoria oli vaikea saada keskittymään harjoituksiin ja tehtäviin. Toiminnallisten menetelmien käyttö vaatii ryhmältä heittäytymistä ja uskallusta eikä niitä voida välttämättä onnistuneesti toteuttaa ilman ryhmän sisäistä luottamusta. Mikäli olisimme vaatineet nuoria osallistumaan toiminnallisiin harjoituksiin, olisivat ne menettäneet merkityksensä. Toimintaan osallistuminen oli vapaaehtoista, ja omaehtoisuus on edellytys harjoitusten toimimiselle.

Aluksi koimme epäonnistuneemme toiminnallisten menetelmien käytössä ja ohjaamisessa, mutta opinnäytetyöprosessimme loppuvaiheessa oivalsimme, että kyse ei ollut epäonnistumisesta. Ryhmiä ohjattaessa on valmistauduttava siihen, että suunnitelmat muuttuvat eikä ryhmä aina innostu suunnitellusta toiminnasta. Vaikka jouduimme jättämään pois osan suunnitelluista harjoituksista, ei se vaikuttanut ohjauksien onnistumiseen. Syitä toiminnallisten menetelmien poisjättämiselle olivat ryhmän vaihtuvuus, rajallinen aika näiden seurauksena syntynyt luottamuksen puute.

Nuorten ajoittainen rauhattomuus oli yksi syy toiminnallisten menetelmien pois jäämiselle. Rauhattomuuteen reagoimme kärsivällisesti. Pyrimme huomioimaan ryhmän positiiviset puolet

ja näiden avulla kannustaa nuoria toimintaan. Ylläpidimme iloista ilmapiiriä huomauttamalla asioista kauniisti, esimerkiksi kännykän käytöstä ja myöhästelystä. Halusimme välttää kaskemista ja negatiivista asennetta. Huumorintaju ja rento ote korostui ohjauksissamme. Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2008: 31) kirjoittavat, että seksuaalisuus on monelle nuorelle aihe, johon liittyy muun muassa hämmennystä, ahdistusta, pelkoa sekä uteliaisuutta. Tämän vuoksi sallimme ohjauksissamme pientä hälinää ja meteliä. Huomasimme, että nauru ja hauskat kommentit saattoivat toimia ryhmässä ahdistuksen lieventäjinä.

Koimme nuorten olevan omalla tavallaan haastava asiakasryhmä. Nuoret ovat kasvun ja kehityksen vaiheessa, jossa herkkyyys ja ristiriitaiset tunteet ovat pinnalla. Pohdimme, että nuori toisaalta saattaa haluta tulla nähdyksi, mutta taas toisaalta, nähdyksi tuleminen saattaa tuntua vaikealta, varsinkin uudessa ryhmässä ja uusien ohjaajien kanssa. Tämä saattaa ilmetä esimerkiksi sanomalla ääneen asioita, joita välttämättä ei tarkoita. Esimerkiksi nuori, joka sanoi ensimmäisellä ohjauskerralla, että hänet oli pakotettu ohjaukseen, ei ehkä halunnut tuoda ilmi, että seksuaalisuus kiinnostaa häntä. Siitä huolimatta, että hänet oli ”pakotettu” ryhmään, hän osallistui ohjauksiin seuraavillakin kerroilla. Tästä voinee siis päätellä, että hän kuitenkin mielellään kävi ohjauksissa - ja aivan vapaaehtoisesti.

Pohtiessamme toiminnallisten menetelmien käyttöä nuorten näkökulmasta, tulimme siihen tulokseen, ettei seksuaalikasvatuksessa välttämättä tarvita toiminnallisia menetelmiä, vaan nuorille voi olla mieluisaa vain kuunnella ja keskustella. HavaitSIMME nuorten keskittyneen ja nauttineen siitä, että he saivat istua sohvalla kahvia juoden ja meitä kuunnellen. Halusimme ohjauksissamme välttää luentomaista otetta. PowerPoint-esityksissä nuoret kuitenkin kuuntelivat meitä tarkkaavaisesti eivätkä he välttämättä olisikaan kaivanneet toiminnallisia menetelmiä. Uskomme, ettei nuorilla ollut suurta motivaatiota eikä odotuksia toiminnallisten menetelmien suhteen. Huomasimme heidän pitävän videoiden katselemisesta. Halusimme ohjauksemme olevan asiakaslähtöisiä, eli huomioimme nuorten toiveet ja lähtökohdat. Olimme tyytyväisiä siihen, että ohjaukset toteutuivat nuorten ehdoilla.

Mielestämme kehityksenkohteenamme ohjaajina on rajata keskusteluun käytettävää aikaa ja pitää huolta, että ehtisimme käydä mahdollisimman paljon läpi asioita, joita olemme ohjauskerralle suunnitelleet. Olisi mielenkiintoista ja ihanteellista kuunnella nuorten kokemuksia sekä keskustella niistä, mutta ohjauksien keston tulisi tällöin olla huomattavasti pidempi kuin mitä omien ohjauksiemme kesto oli. Lisäksi ohjauskertojen alkamisajankohtaa viivästytti usein nuorten myöhästely. Tämä oli valitettavaa, sillä esimerkiksi jo 15 minuutin viivästys saattoi vaikuttaa merkittävästi ohjauskerran sisältöön sekä häiritä toisten nuorten keskittymistä. Nuorten myöhästely myös katkaisi ikävästi asiat, joista olimme juuri keskustelemassa. Asiasta huomautettiin nuorille usein ja ratkaisuksi emme keksineet muuta, kuin sulkea nuorisotalon ovet jonkun ajan päästä ohjauskerran alkamisesta. Mietimme myös sitä, oliko huo-

mautusten myötä nuorten kynnys ryhmään saapumiseen noussut? Jos nuori tiesi esimerkiksi töiden vuoksi myöhästävänsä ryhmästä noin 20 minuuttia, tuliko hän paikalle vai jättikö ohjauskerran välistä?

Toiminnan rakenteen toimivuus tai ei-toimivuus oli yksi keskeisistä oivalluksista opinnäytetyössämme. Pohdimme, että tämänkaltaiset ohjaukset sekä toiminnot kannattaisi järjestää ”seksuaalikasvatuspäivinä”, esimerkiksi viikonlopun aikana. Tiiviinä parin päivän kokonaisuutena ohjaus ei veisi nuorilta aikaa kuin vain yhden viikonlopun verran ja osallistujamäärä pysyi todennäköisesti korkeana. Haasteellista tämänkaltaisessa viikonlopussa olisi toki tiedontulva; jaksaisivatko nuoret keskittyä ja sisäistää kaiken informaation, jonka he saisivat viikonlopun aikana? Mielestämme tämä olisi kuitenkin parempi vaihtoehto, kuin pitkä ja säännöllinen ajanjakso. Myös nuorten oppimista ja asenteiden muuttumista olisi helpompi mitata tämänkaltaisessa ohjauksessa, sillä nuoria olisi todennäköisemmin yhtä paljon sekä ohjauksien alussa että lopussa ja vastaajat olisivat samoja henkilöitä.

Pohdimme etenkin opinnäytetyöprosessimme loppuvaiheessa, kenen tehtävä seksuaalikasvatus on, ja miten me voisimme tulevana sosiaalialan ammattilaisina ja seksuaalineuvojina edistää seksuaalista hyvinvointia. Mielestämme etenkin lapsiin ja nuoriin panostettu seksuaalikasvatus on tulevaisuuden näkökulmasta hyödyllistä koko yhteiskunnan kannalta. Kun lapset ja nuoret kasvavat terveeseen ja avoimeen seksuaalisuuteen, se näkyy hyvinvointina koko yhteiskunnassa ja siirtyy tuleville sukupolville. Koulun ja kodin merkitys seksuaalikasvattajana on kiistaton, mutta kasvatukseen osallistuu myös muu lasta tai nuorta ympäröivä yhteisö, kuten media, ystävät, kulttuuri ja uskonto. Koulun ja kodin tulisi mielestämme tarkastella edellä mainittuja kasvattajia kriittisesti ja keskustella nuorten kanssa niiden merkityksestä. Koulun, kodin ja muiden kasvattajien olisi tärkeää tehdä yhteistyötä seksuaalikasvatuksessa ja näin luoda lapsille ja nuorille turvallisen kasvuympäristön.

Sosiaalialan opintojen tulisi valmistaa tulevia ammattilaisia kohtaamaan asiakkaat kokonaisvaltaisesti, ottaen huomioon seksuaalisuuden ihmisen ominaisuutena ja elämänvoimana. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmissa tulisi olla pakollisia opintokokonaisuuksia liittyen seksuaalisuuteen ja seksuaaliterveyteen. Toivomme, että opetussuunnitelmissa huomattaisiin tämä kehittämiskohta ja seksuaaliteemoja käsiteltäisiin sosiaali- ja terveysalan tutkimuksissa laajemmin kuin tähän asti. Olemme käyneet Luovuus osallisuuden vahvistajana - opintokokonaisuuden ja syventyneet luovien toiminnallisten menetelmien käyttöön sosiaalialan työssä. Tässä opintokokonaisuudessa seksuaalisuusteemoja otettiin kiitettävästi esille.

Nuorisotyöntekijöillä on mahdollisuus toimia seksuaalikasvattajina jokapäiväisessä työssään. Oli ilo nähdä, kuinka lämpimät välit nuorisotyöntekijöillä ja nuorilla oli Tuusulassa. Nuorisotyöntekijät kertoivat puhuneensa nuorisotalon asiakkaiden kanssa seksuaalisuusteemoista ja

he halusivat painottaa, että nuoret voivat aina tulla kysymään heiltä mitä tahansa. Nuorisotyöntekijä voi ohjata nuoren eteenpäin, esimerkiksi terveydenhoitajalle tai lääkärille, jos ei osaa itse vastata kysymykseen. Tuusulan nuorisopalveluiden internetsivuilla on omakanava.fi-palvelu, johon nuorten on mahdollista jättää aloitteita omista ideoistaan ja toiveistaan. Mielestämme tämä on hyvä tapa saada nuoret osallisiksi sekä heidän äänensä kuuluviin. Palvelun kautta nuoret voivat esittää toiveita myös seksuaalikasvatukseen liittyen.

Tuusulan nuorisovaltuuston tekemä ”Kortsut kouraan” -aloite on viimein saanut huomiota kunnassa ja kunnanvaltuustossa. Aihetta on käsitelty paikallisissa sanomalehdissä muutamaan otteeseen. Meitä haastateltiin Keski-Uusimaa-lehteen opinnäytetyöprosessimme aikana. Haastattelussa painotimme seksuaalikasvatuksen kehittämisen tarvetta niin Tuusulassa kuin muissakin kunnissa. Samassa haastattelussa kuultiin myös nuoria, jotka olivat kanssamme samaa mieltä seksuaalikasvatuksen tarpeesta. Nuorisolautakunnan jäsen ehdottaa, että nuorisovaltuuskunta järjestäisi nuorille seksuaalikasvatustapahtuman eri toimialojen tuella. (Keski-Uusimaa 15.2.2012.) Toivomme, että aloitteeseen ja nuorten ideoihin tartutaan tulevaisuudessa.

Keski-Uusimaan haastattelussa pohdimme syitä sille, miksi nuorisovaltuuston aloitteeseen ei ole aiemmin tartuttu. Olimme samaa mieltä nuorten kanssa siitä, että nuorille seksuaalisuudesta puhuminen tuntuu olevan helpompaa kuin aikuisille. Aihetta pohditaan myös Keski-Uusimaan tekemässä uutisjutussa, jossa todetaan aiheen vaikeus nimenomaan aikuisille kunnanvaltuuston jäsenille. Aloitetta on palloeltu kunnanvaltuustossa yli kolme vuotta ja Keski-Uudenmaan mukaan sen käsittely on herättänyt huvitusta kunnanvaltuutetuissa. Aiheen käsittely kunnanvaltuuston kokouksessa oli saanut aikaan naurunpyrähdyksiä sekä hihittelyä; valtuutetut eivät tuntuneet ottavan aloitetta kovin tosissaan. (Keski-Uusimaa 14.1.2012.) Kuten totesimme Keski-Uusimaan haastattelussa, aikuiset ovat toisinaan jarruna seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi. Pohdimme, voisiko aloitteen käsittelyä vauhdittaa, jos myös aikuiset ja nuorten vanhemmat rohkenisivat ilmaista tukensa seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi.

Sosionomin rooli seksuaalikasvattajana on merkittävä. Seksuaalikasvatus kuuluu kaikille ja kaiken ikäisille, ja sitä voi antaa asiakasryhmästä riippumatta. Seksuaalikasvatus ei kata pelkästään lapsia tai nuoria, sillä seksuaalista kasvua ja kehitystä tapahtuu vauvasta vaariin. Käytännössä sosionomi toimii seksuaalikasvattajana olemalla läsnä ja antamalla asiakkaalle luvan tuoda ilmi omaa seksuaalisuuttaan. Sosiaalialan työssä on tärkeää, ettei asiakkaan seksuaalisuutta pyritä rajoittamaan eikä tueta ajatusta siitä, ettei seksuaalisuus kuuluisi joidenkin asiakasryhmien, kuten vammaisten tai vanhusten elämään. Mielestämme sosionomin tehtäviin kuuluvat seksuaalisen moninaisuuden arvostaminen ja ennakkoluulojen murtaminen, joihin pyrimme myös opinnäytetyössämme. Tämän päivän sosiaali- ja terveysalan työssä on

yhä tärkeämpää huomioida monikulttuurinen seksuaalisuus. Työntekijällä on velvollisuus ottaa selvää eri kulttuureista ja kehittää omaa tietoaan ja osaamistaan niistä.

Bildjuschkinin ja Ruuhilahden (2010: 19) mukaan seksuaalikasvattajan ammattitaidon ytimenä on halu, taito ja uskallus käsitellä ja pohtia seksuaalisuutta. Meidän oli helppo lähteä toteuttamaan opinnäytetyötä ja ohjauksia, sillä meillä oli voimakas motivaatio ja kiinnostus seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Olemme pohtineet seksuaalisuutta myös omakohtaisella tasolla ja olemme tietoisia omista arvoistamme ja mielipiteistämme. Reflektoimme omaa toimintaamme prosessin aikana oppimispäiväkirjan avulla ja saimme toisiltamme suullisesti palautetta omasta ohjaajuudestamme. Pyrimme toiminnassamme asiakaslähtöisyyteen ja tämä toteutui muun muassa varmistamalla nuorten ymmärtävän, mistä puhumme, ja sillä, ettei toiminnallisiin harjoituksiin ollut pakko osallistua. Ohjauksissamme emme painostaneet nuoria keskusteluun tai odottaneet heiltä tietynlaisia mielipiteitä.

Koimme opinnäytetyömme sekä TietoiSEKSI-ohjaukset onnistuineiksi, ja niiden aikana kasvoimme sosiaalialan ammattilaisina. Yhteistyömme toimi koko opinnäytetyöprosessin ja ohjauksien aikana moitteettomasti. Työnjakomme oli tasapuolista ja olimme yhtä mieltä esimerkiksi ohjauksien sisällöistä, teemoista ja toteutustavoista. Saimme työelämäohjaajaltamme runsaasti tukea opinnäytetyömme eri vaiheissa ja koimme, että ohjaajan kannustus ja oma innostuneisuus aiheeseen lisäsi motivaatiotamme. Saimme häneltä myös kirjallisen arvioinnin ohjauksistamme. Olemme kiitollisia Tuusulan nuorisopalveluille ja nuorisotalon henkilökunnalle vastaanottavuudesta sekä ohjauksiin osallistuneille nuorille heidän aktiivisuudestaan opinnäytetyöprosessimme aikana.

Lähteet

- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi - nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Bildjuschkin, K. & Malmberg, A. 2000. Kerro meille seksistä - nuoren seksuaalikasvatus. Helsinki: Tammi.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Tammi.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (toim.) 2010. Selkee! Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010.
- Cacciatore, R. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heiskanen, T. & Hiisijärvi, S. 2011. Elä! Elämän punaista lankaa etsimässä. Paniikkihäiriöyhdistys ry. Viitattu 13.12.2011. <http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>
- Helsingin Yliopisto. 2009. Väitöstutkimus. Nuoret miehet ovat tyytymättömiä kehoonsa. Julkaisija: YLE. Viitattu 5.3.2012. http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/06/nuoret_miehet_ovat_tyytymattomia_kehoonsa_775248.html
- Hermanson, E. 2010. Oonks mä normaali? Helsinki: Tammi.
- Huttunen, M. 2006. Seksuaalisuuden monet kasvot. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kataja, J., Jaakkola, T. & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Juva: PS-kustannus.
- Keski-Uusimaa-sanomalehti. Valtuutetut hihittelivät nuorten kortsut kouraan -aloitteelle. 14.1.2012. Toimittaja: Leena Joensuu.
- Keski-Uusimaa-sanomalehti. Jokainen loistaa tavallaan. 15.2.2012. Toimittaja: Anne Kanerva.
- Ketola, T. 2006. Työntekijän valmiudet. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kontula, O. 2008. Halu & intohimo - tietoa suomalaisesta seksistä. Helsinki: Otava.
- Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestötutkimuslaitos, katsauksia E26/2007. Väestöliiton internetsivut. Viitattu 20.3.2012. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaikki_julkaisut_all_publication/koulun_seksuaalikasvatus_2000-lu/
- Kortsut Kouraan Koululaisille -aloite. 2008. Ote Tuusulan nuorisovaltuuston pöytäkirjoista.
- Kosunen, E. 2000. Nuorten seksuaaliterveys. Teoksessa Kontula, O. & Lottes, I. (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Helsinki: Tammi.
- Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakes, raportteja 282/2004. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kyrölä, K. 2005. Kokoeroja genreissä - lihavat populaarimediassa. Teoksessa Laiho, M. & Ruoho, I. (toim.) Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Leskinen, E. 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Juva: PS-kustannus.
- Liinamo, A. 2004. Nuorten seksuaalikasvatusohjelmien vaikuttavuus. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakes, raportteja 282/2004. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nummelin, R. 1997. Seksuaalikasvatusmateriaalit - millaista seksuaalisuutta nuorille? Stakes, raportteja 206/1997. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nummelin, R. 2000. Seksuaalikasvatusmateriaalit - pääkaupunkiseutulaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Palo, J. & Palo, L-M. 1999. Rakkaudesta seksiin. Porvoo: WSOY.
- Papp, K., Kontula, O. & Kosonen, K. 2000. Nuorten aikuisten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliset riskinotot. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 36/2000. Väestöliitto. Vammalan kirjapaino Oy.
- RFSU. 2008. Fittfakta. En skrift om kvinnans kön. Viitattu 5.3.2012.
<http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Fakta/fittfakta2008.pdf?epslanguage=sv>
- RFSU. 2008. Kukkunskap. En skrift om mannens kön. Viitattu 5.3.2012.
<http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Fakta/kukkunskap2008.pdf?epslanguage=sv>
- Suvivuo, P. 2011. The Ability of Adolescent Girls to Expert Control over Sexually-Charged Situations. A Narrative Study for the Promotion of Sexual Health. Publications of the University of Eastern Finland. Kuopio: Kopijyvä Oy.
- Talentia. 2009. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 3.painos. Helsinki: Talentia ry.
- Terve Media -kysely. 2009. Suomalainen nainen on tyytymätön kehoonsa. Julkaisija: Mtv3. Viitattu 5.3.2012.
<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2009/03/842917/suomalainen-nainen-on-tyytymaton-kehoonsa>
- THL. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Viitattu 22.11.2011.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246>
- Väestöliitto. 2011. Seksuaalikasvatus. Viitattu 24.11.2011.
http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/
- WAS. World Association for Sexology - Seksologian maailmanjärjestö Hong Kong. 1999. Seksuaalioikeuksien julistus. Viitattu 24.11.2011.
http://www.sexpo.fi/?seksuaalioikeuksien_julistus
- YLE-Uutiset. 2010. Nuoret saavat ehkäisyvälineitä epätasa-arvoisesti. Viitattu 1.3.2012.
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/08/nuoret_saavat_ehkaisyvalineita_epatasa-arvoisesti_1865343.html

Taulukot

Taulukko 1: Tavoitteet, arviointikysymykset ja - menetelmät.....	10
Taulukko 2: Lopullinen aikataulu.....	23
Taulukko 3: Tavoitteet ja niiden arviointi.....	45

Liitteet

Liite 1. Mainos

”ONKS KAIKKI TUNTEET SALLITTUJA?”

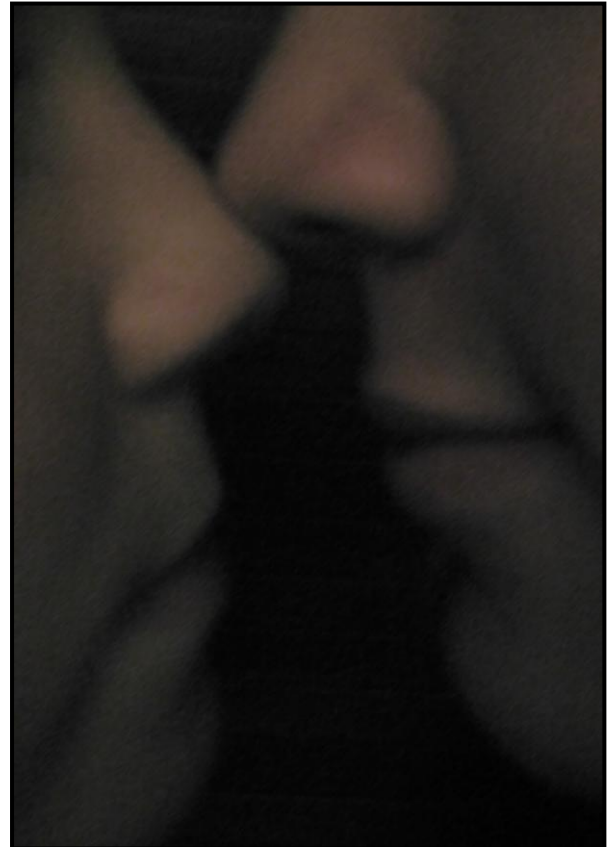
- Meidän mielestä on.

Järjestämme TietoiSEKSI - seksuaalikasvatusta n. 14-15 -vuotiaille tytöille ja pojille ***** nuorisotalo ***** tammi- ja helmikuussa 2012.

Tule juttelemaan tunteista ja odotuksista liittyen seksiin ja seurusteluun. Käsittelemme aiheita mm. elokuvien ja musiikin kautta.

Teemoina ovat:

- Seksuaalisuus ja sen moninaisuus
- Ehkäisy
- Ihastuminen ja rakastuminen
- Media ja mielikuvat
- Nautinnon ilo
- ym...

Tapaamiset ovat maanantai-iltaisin, päivinä

23.1., 30.1., 6.2., 13.2., 20.2. ja 27.2. klo 17-18:30. Ohjaukset toteutetaan yhteistyössä Tuusulan nuorisopalveluiden kanssa.

Mukaan mahtuu 15 ensimmäistä nuorta, TOIMI SIIS NOPEASTI!

Ilmoittautumiset sähköpostilla osoitteeseen: Oona.Turunen@laurea.fi. Viimeinen ilmoittautumispäivä on torstaina 12.1.2012.

TULE ROHKEASTI KESKUSTELEMAAN TAI VAIKKA VAAN KUUNTELEMAAN! KAIKKI KYSYMYKSET JA MIELIPITEET OVAT SALLITTUJA. ☺

Terveisin, sosionomiopiskelijat Eine ja Oona

Liite 2. Tiedote vanhemmille

Hei huoltaja!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyön nuorten seksuaalikasvatuksesta. Toteutamme opinnäytetyömme **** nuorisotalo ****, jossa järjestämme noin 15 nuorelle TietoiSEKSI -seksuaalikasvatusohjausta. Ohjauskertoja on yhteensä kuusi ja ne toteutetaan tammi- ja helmikuussa 2012 maanantai-iltaisina.

Tavoitteenamme on edistää nuorten tietämystä seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä, esimerkiksi ulkonäköpaineista ja sukupuolirooleista, sekä seksitautien ja raskauden ehkäisystä. Toiminnallamme haluamme myös välittää positiivisia asenteita moninaisen seksuaalisuuden kohtaamiseen. Toive seksuaalikasvatuksesta tuli Tuusulan nuorilta itseltään.

Alle 15-vuotiaiden nuorten huoltajilta tarvitsemme suostumuksen sille, että nuori saa osallistua toimintaamme. Allekirjoittamalla tämän tiedotteen mukana tulevan lupalapun, annatte suostumuksen siihen että lapsenne saa osallistua ohjaukseen. Meitä sitoo ammattieettinen salassapitovelvollisuus, emmekä julkaise nuorten nimiä, kuvia tai muita tietoja missään. Toiminta on nuorelle maksutonta.

Opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen Theseus - tietokannassa, mistä voitte halutessanne käydä lukemassa lopullisen työmme. Osoite on www.theseus.fi.

Mikäli teillä on jotakin kysyttävää liittyen ohjauksiimme, voitte ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse. Vastaamme mielellämme kysymyksiinne!

Ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat,

Eine Siimes

Eine.Siimes@laurea.fi

Oona Turunen

Oona.Turunen@laurea.fi

Liite 3. Lupalappu

Suostumus

____ Suostun, että lapseni osallistuu TietoiSEKSI -seksuaalikasvatusohjaukseen.

____ En suostu, että lapseni osallistuu TietoiSEKSI -seksuaalikasvatusohjaukseen.

TietoiSEKSI - seksuaalikasvatusohjaus kuuluu sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyöhön.

Päiväys _____

Lapsen nimi _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Kiitos!

Liite 4. Kyselylomake nuorille

Kyselylomake

Mikä minua kiinnostaa seksissä ja seksuaalisuudessa?

- ___ Tunteet (esim. rakkaus, ihastuminen, pelko, viha, mustasukkaisuus)
- ___ Seurustelu
- ___ Kiihottuminen
- ___ Fantasiat
- ___ Seksuaalinen moninaisuus
- ___ Sukupuoliroolit
- ___ Sooloseksi
- ___ ”Eka kerta”, neitsyyden menettäminen
- ___ Ulkonäkö
- ___ Porno
- ___ Sukuelimet, niiden koko ja ulkonäkö
- ___ Orgasmi
- ___ Ehkäisy
- ___ Seksitaudit
- ___ Nautinto
- ___ Suuseksi
- ___ Seksivälineet
- ___ Oman kehon arvostus ja itsekunnioitus
- ___ Muuta, mitä? Sana on vapaa! Kirjoita alle.

Kiitos vastauksista! ☺

Liite 5. Palautelomake nuorille

Palautelomake

Koitko TietoiSEKSI -ohjaukset itsellesi hyödylliseksi?

Opitko uutta seksuaalisuudesta ja sen teemoista? Jos opit, niin mitä?

Millaiseksi koit ohjausten ilmapiirin?

Tuntuiko, että pystyit ilmaisemaan oman mielipiteesi?

Koitko median ja toiminnallisuuden käytön ohjauksissa hyödylliseksi?

Saitko kysymyksiisi vastaukset?

Mitä teemat olivat mielestäsi tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat?

Mitä mieltä olit ohjaajista ja heidän toiminnastaan?

Jäikö jokin asia vaivaamaan tai askarruttamaan mieltäsi? Jos jäi, niin mikä?

Jäitkö kaipaamaan lisää keskustelua tai tietoa jostakin aiheesta? Jos kyllä, niin mistä?

Mikä oli kivointa?

Toivoisitko, että samankaltaista toimintaa järjestettäisiin jatkossakin, esimerkiksi koulussa?

Haluatko kertoa muuta palautetta ohjaajille?

Kiitos vastauksista ja osallistumisesta! 😊

Liite 6. Alku- ja loppukysely nuorille

Vastaa kysymyksiin 1-5 siten, että 1= ei lainkaan, 2= vähän, 3= en osaa sanoa, 4= jonkin verran ja 5= paljon. Ympyröi vastaukset.

1. Olen saanut seksuaalikasvatusta aiemmin, esimerkiksi koulussa tai kotona.

1   2   3   4   5

2. Mielestäni oma tietämykseni seksuaaliterveydestä on kattava.

1   2   3   4   5

3. Seksuaalisuudessa on osa-alueita, jotka ovat minulle epäselviä tai en tiedä niistä paljon.

1   2   3   4   5

Jos on, niin mitä?: _____

4. Minulla on avoin ja ennakkoluuloton suhtautuminen esimerkiksi homoseksuaaleja kohtaan.

1   2   3   4   5

5. Seksuaalisuudesta ja tunteista puhuminen on minulle helppoa.

1   2   3   4   5

6. Mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista olet puhunut vanhempien tai kavereiden kanssa ja koet, että sinulla on niistä tietoa?:

_____
_____

7. Mistä olet hankkinut tietoa seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista?:

_____
_____

8. Millaiseksi kuvailisit itseäsi ryhmätoiminnassa? Esim. sivustaseuraaaja, ujo, äänekäs jne.

_____
_____

Kiitos vastauksista!

Liite 7. Ohjaussuunnitelmat

1.Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
30min	Saada jokainen kertomaan oma nimi ja samalla jotain itsestä kuvakortin avulla.	Istumme ringissä, jonka keskellä on kuvakortteja, joista jokainen valitsee yhden, joka kuvaa jollain tavalla itseä. Jokainen kertoo nimensä ja miksi valitsi juuri sen kuvan.	Ryhmä.	Selitys puhuen.	Habitat-kuvakortit levitettyinä lattialle, tuolit ringissä.	Jokainen nuori kertoi nimensä, eikä avannut kortin tarkoitusta tai kertonut itseltään enempää.
15min	Rentoutua liikkeen avulla ja tutustua ryhmäläisiin.	Kävellään tilassa, musiikki soi. Musiikin pysähtyessä muodostetaan parit lähimpänä olevan kanssa ja vastataan kysymyksiin (jutellaan pari min). Tämä toistuu neljä kertaa. Viimeistä kysymystä ”Mitä odotat näiltä ohjauksilta” puretaan vähän koko ryhmässä.	Yksin, pareittain tai ryhmässä.	Selitys puhuen.	Musiikki cd-levyltä. Tuoleja siirrettävä syrjään.	Tästä osiosta teimme vain yhden osan.
30min	Laatia ryhmälle säännöt.	Jakaannutaan pienryhmiin (n. 3 hlö) syntymäkuukauden mukaan. Jaetaan isot paperit ja tussit. Jokaisella pienryhmällä aikaa miettiä sääntöjä n. 5min. Tämän jälkeen käydään yhdessä läpi ja ohjaajat kirjaavat ylös. Lopuksi kaikki allekirjoittavat säännöt.	Pienryhmät.	Selitys puhuen.	Fläppitaulu, paperi ja tussit.	Saimme säännöt laadittua, autoimme nuoria hieman.

2. Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
45-50min	Saada keskustelua aikaan myyttien avulla. Kartoittaa nuorten tietämystä sekä mielenkiinnonkohteita. Viritäytyä aiheeseen.	Käytämme Nuorten Akatemian seksi-myytinmurtaajat -projektin materiaalia. Jakaudutaan pienryhmiin värikorttien avulla. Keksitään ryhmällä nimi. Tietokilpailu eri seksuaalisuustee- moista.	Pienryhmät.	Selitys puhuen.	Tietokone, myytinmurtaaja -diat, värikortit, vastauskortit, kynä ja paperi.	Tavoite onnistui ja saimme paljon keskustelua eri aiheista aikaan.
15min	Käydä läpi tunnelmia ja ajatuksia ohjauskerroista. Kerätä palaute. Kerätoa kyselylomakkeen tulokset.	Istumme ringiin ja käytämme tunnelmien ja fiilisten purkamiseen Oonan tunnekortteja. Otamme palautteen ”peukupalautteella”.	Ryhmä.	Selitys puhuen.	Habitat-kuvakortit.	Fiilisrinkiä ei keretty käydä. Pyy-simme suullisen palautteen peukkupalautteen sijasta.

3. Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
n. 60min	Herättää keskustelua annetuista aiheista sekä lisätä nuorten tietoisuutta ja mediakriittisyyttä.	Powerpoint -esitys, video youtubesta koskien median antamaa naiskuvaa, pieni pätkä Sinkkuelämää -sarjasta sekä kuvia erilaisista sukupuolielimistä sekä rinnoista.	Ryhmä.	Puhuminen, kommentointi, kysymykset ja keskustelut.	Tietokoneella Power-Point-esitys.	Saavutimme tavoitteemme. Joistain aiheista syntyi enemmän keskustelua, kuin toisista. Saimme luotua intiimin ja mukavan ilmapiirin ja nuoret kuun-

						telivat meitä keskittyneesti.
n. 15min	Saada palaute toiminnallisista menetelmistä.	Sosiometri - palaute. Ryhmäläiset asettuvat jänne sen mukaan, kokivatko ohjauksen hyödylliseksi vai ei.	Yksin.	Selitys puhe- en.	Ei välineitä.	Lähes kaikki nuoret menivät ”opin paljon” tai ”opin jonkun verran” - kohdalle sosiometrillä.

4.Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
5min	Kaikki kertovat kuulumiset. Sen hetkisten tunnetilojen kirjoittaminen.	Fiilisrinki.	Ringissä.	Selitys puhe- en.	Ei ole.	Nuoret kertoivat kuulumisistaan.
40min	Käydä läpi powerpointin avulla tämän kerran aiheet ja saada keskustelua aikaiseksi.	Powerpointissa aiheina nautinto sekä turvallisuus, jotka käsittelevät mm. sooloseksin, suuseksin, hyväilyn, orgasmin, yhdynnän, raskauden ja seksitautien ehkäisyn sekä oman kehon arvostuksen sekä omat rajat.	Ryhmä.	Selitys puhe- en.	Tietokoneella Power-Point-esitys.	Tavoitteemme onnistui hyvin. Saimme paljon keskustelua sekä mielipiteiden että kokemusten vaihtoa aikaiseksi. Keskusteluun meni enemmän aikaa kuin olimme suunnitelleet.

5-10min	Herättää keskustelua ja saada nuoret viritettyneeksi aiheeseen.	Näytämme päätän elokuvasta ”Seksiäly”.	Ryhmä.	-	DVD-elokuva.	Emme ehtineet katsomaan elokuvapätkää, sillä keskusteluun meni odotettua kauemmin.
15min	Herättää keskustelua ja saada nuoret viritettyneeksi aiheeseen.	Kopioimme Me-Naiset 11/2011 -lehdestä artikkelin ”Nettilmiö: Tytöille merkkitaivaraa seksiä vastaan” ja annamme sen nuorille luetta- vaksi.	Yksin.	Selitys puhuen.	Artikkeli Me-Naiset - lehdestä.	Emme ehtineet luke- maan artik- kelia, sillä keskusteluun meni odotet- tua kauem- min.
15min	Saada nuoret pohtimaan omaa kehonku- vaansa.	Nuoret merkit- sevät sydämellä ihmishahmoon kohdat, joihin ovat itseensä tyytyväisiä ja ei-tyytyväisiä.	Yksin.	Selitys puhuen. Yksilöohjaus.	Pahvi- hahmot 2kpl, sydämet 30kpl.	Tehtävä on- nistui muu- ten suunnitellunmukai- sesti, mutta kaksi nuorta ymmärsi oh- jeet hieman väärin. Kes- kustelimme kuitenkin aiheesta, eikä tämä haitannut.
1min	Toiminnallisen palautteen saaminen nuo- rilta.	Peukkupalaute. Pyydämme nuo- ria nostamaan peukun pystyyn sen mukaisesti, oppivatko he ’paljon’, ’jon- kun verran’ vai ’ei yhtään’ oh- jauksistamme. Mikäli ’paljon’, peukku noste- taan ylös, mikäli ’jonkun verran’, niin puoleen väliin ja mikäli ’ei yhtään’, niin peukku alas.	Yksin.	Selitys puhuen.	Ei mitään.	Saimme ke- rättyä ohja- uksen lopuksi nuorilta pa- lautteen ja kaikki koki- vat oppi- neensa ”pal- jon” tai ”jonkun ver- ran”.

5. Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
45min	Herättää keskustelua annetuista aiheista sekä lisätä nuorten tietoisuutta ja mediakriittisyyttä.	Powerpoint -esitys, jossa aiheina fetisist, fantasiat ja fiilikset. Laitamme kiertoon Taru Höykinpuron ”Kivun kauneus” -kirjan.	Ryhmä.	Puhuminen, kommentointi, kysymykset ja keskustelut.	Tietokoneelta PowerPoint-esitys ja kirja.	Nuoret kuuntelivat keskittyneesti ja saimme aiheista aikaan keskustelua.
15min	Saada nuoret peilaamaan omia, tämänhetkisiä tunteitaan sekä tunnistamaan erilaisia tunteita.	Paperille on piirretty ihmishahmo, johon nuorten täytyy värittää tunteita ja miten paljon mitään tunteita he tuntevat sillä hetkellä.	Yksin.	Selitys puhuen.	Paperi ja värikynät.	Kaikki nuoret eivät värittäneet hahmojaan kokonaan. Nuorten ei tarvinnut näyttää valmiita tuotoksiaan. Nuorten mielestä tehtävä oli ihan ok.
15min	Lisätä nuorten tietoisuutta ja herättää keskustelua.	Katsoimme muutamia kohtauksia elokuvasta Sexual Intelligence eli ”Seksiäly”.	Yksin.	Ei ohjeistusta.	DVD-elokuva.	Nuoret seurassivat DVD:tä vaihtelevasti. Yksi nuorista sanoi, että DVD:n kieli oli liian tieteellistä ja vaikeaselkoista, mikä häiritsi keskittymistä. Ehkä DVD olisi paremmin hieman vanhemmalle kohderyhmälle.

n. 1min	Toiminnallisen palautteen saaminen nuorilta.	Peukkupalaute. Pyydämme nuoria nostamaan peukun pystyyn sen mukaisesti, oppivatko he 'paljon', 'jonkun verran' vai 'ei yhtään' ohjauksistamme. Mikäli 'paljon', peukku nostetaan ylös, mikäli 'jonkun verran', niin puoleen väliin ja mikäli 'ei yhtään', niin peukku alas.	Yksin.	Selitys puhuen.	Ei mitään.	Molemmat nuoret näyttivät keno-peukkua, eli että oppi jotakin uutta kerrastamme.
---------	--	---	--------	-----------------	------------	--

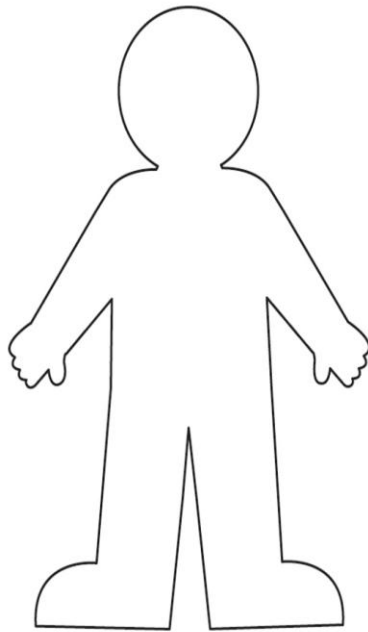
6. Ohjaus

1. AIKA	2. TAVOITE	3. SISÄLTÖ	4. TYÖSKENTELYTAPA	5. OHJEISTUS	6. MATERIAALIT / VÄLINEET	7. ARVIO
n.20min	Nuorten tietoisuuden lisääminen. Saada keskustelua aikaan Sexiboxiin jätetyistä kysymyksistä sekä meidän vastauksistamme.	Käymme nuorten kanssa läpi Sexiboxiin tulleet kysymykset sekä meidän vastauksemme niihin. Ripustamme vastaukset nuorisotalon seinälle nähtäväksi.	Yhdessä.	Ei ohjeistusta.	Ei ole.	Onnistuimme tavoitteessamme hyvin. Nuoret kuuntelivat keskittyneesti ja aiheista virisi keskustelua. Nuoret sanoivat saavansa vastauksistamme uutta tietoa.

n.40min	Saada keskustelua aikaan myyttien avulla. Kartoittaa nuorten tietämystä sekä mielenkiinnon-kohteita.	Käytämme Nuorten Akatemian seksi-myytinmurtajat -projektin materiaalia. Tietokilpailu eri seksuaalisuustee-moista. Lupasimme nuorille pitää seksimyytinmurtajat vielä toiseen kertaan, joten pidämme lupauksemme. Tähän kertaan valitsimme hie-man vaikeampia kysymyksiä.	Pienryhmät.	Selitys puhuen.	Tietokone, myytinmurtaja -diat, värikortit, vastauskortit, kynä ja paperi.	Tavoite onnistui ja saimme paljon keskustelua eri aiheista aikaan. Jotkut kysymyksistä selvästi nuorille liian helppoja.
10-15min	Loppukyselyyn vastaaminen.	Jaamme nuorille loppukyselymme koskien opinnäytetyötämme. Tähän varaamme aikaa, jotta nuoret saavat rauhassa vastata niihin.	Yksin.	Selitys puhuen.	Paperi, kynä.	Aikaa varattiin hyvin, nuoret vastasivat kyselyyn.
15min	Nuorten suullinen palaute koskien ohjauksiamme. Mitä opin? Mikä fiilis jäi? Lisäksi nuorten yllätyspussien jako.	Jokainen nuori saa antaa meille suullisen palautteen ohjauksistamme, käyttäen apuna kuvakortteja. Jaamme nuorille yllätyspussin ja kiitämme nuoria siitä, että he kävivät ohjauksistamme.	Yhdessä.	Selitys puhuen.	Habitat-kuvakortit ja yllätyspussit.	Aika ei riittänyt kuvakorttien ottamiseen, joten menimme loppurinkiin seisomaan. Kiitimme nuoria ja saimme heiltä palautteen omasta ohjaajuudestamme sekä siitä, saivatko nuoret ohjauksistamme uutta tietoa ja kokivatko he ohjauksemme hyödylliseksi.

Liite 8. Tämän hetkiset tunteeni -harjoitus

Mitä tunnen tällä hetkellä?

■ Häpeä
■ Rakkaus
■ Kokeilunhalu

■ Ilo ja Onni
■ Suru
■ Viha

Liite 9. TietoiSEKSI-diplomi

Liite 10. Sexiboxin kysymykset ja vastaukset

Mikä on vagina?

-Vagina on nimitys emättimelle, eli naisen pimpille.

Onko homous ok?

-Kyllä homous on ok ja täysin normaalia, yhtä normaalia kuin heterous.

Onko ok antaa seksiä maksusta?

-Aikuinen ihminen, joka on itse päättänyt myydä seksiä, voi sen valinnan tehdä. Mutta nuorelle alaikäiselle seksin antaminen rahasta ei ole okei. Kyseessä on rikos, jos seksistä maksava on aikuinen ja seksinmyyjä on alaikäinen. Nuoren olisi tärkeää aloittaa seksielämän harrastaminen sitten, kun itse kokee olevansa siihen valmis ja halukas sekä kun on tavannut kumppanin, johon luottaa. Rahalla ei pitäisi olla sen kanssa mitään tekemistä.

Onko hiivatulehdus yleinen? Entä valkovuoto, miten se tulee?

-Kyllä hiivatulehdus on hyvin yleinen naisilla. (Voi hoitamattomana tarttua myös mieheen.) Sen hoitoon saa apteekista lääkitystä ilman reseptiä, esim. Canesten -emätinpuikko tai suun kautta otettava Fluconazol.

-Valkovuoto on emätineritettä, jonka tehtävänä on palauttaa luonnollinen tasapaino pimpliin. Jos valkovuoto on kovin runsasta tai pahanhajuista, kyseessä voi olla hiiva- tai muu tulehdus, jolloin on hyvä varata aika gynekologille.

Mikä määrittelee orgasmin tuottaman nautinnon asteen?

-Orgasmi ei ole sellainen asia, jota voisi kovinkaan tarkkaan määritellä tai mitata. Se on aina erilainen ja yksilöllinen jokaisella ihmisellä. Toki voi sanoa, että on ns. suurempia ja pienempiä orgasmeja. Joskus on mahdollista saada esimerkiksi monta pientä orgasmia peräkkäin. En usko, että siihen on mitään tiettyä syytä, joka määritteli sen, kuinka isona orgasmi tulee. Orgasmi tulee sellaisena kuin tulee.

Onko eri fantasiatasoja? Kuinka ne eroavat naisilla ja miehillä?

-En ole kuullut, että fantasioita määriteltäisiin tasojen mukaan. Mitäköhän ne tasot voisivat sitten olla? Fantasiat voivat olla mitä tahansa maan ja taivaan väliltä, vain oma mielikuvitus on rajana! Naisten ja miesten fantasiat eivät eroa mitenkään toisistaan, vaan kaikilla on yksilöllisiä haluja ja ajatuksia, joista kiihottuu.

Onko seksisuhde exän kanssa ok?

-Kyllä seksisuhde on ok, jos molemmat osapuolet ovat halukkaita ja suostuneet siihen. Seksisuhde exään voi olla parhaimmillaan ihanaa, kun tuntee toisen jo entuudestaan ja tietää,

mistä toinen tykkää. Suhde exään voi toki haitata erosta yli pääsemistä ja eteenpäin jatkamista.

Onko iso muna hyvä?

-Kysymys on kinkkinen, sillä jokaisella on oma maku ja omat käsityksensä siitä, mikä on iso ja mikä ei. Joidenkin mielestä isossa munassa voi olla se ikävä puoli, että se voi aiheuttaa kipua enemmän yhdynnässä. Tällöin on hyvä käyttää esimerkiksi liukuvoidetta varmistuakseen siitä, että pimppi (tai pyllynreikä peppuseksissä) on tarpeeksi kostunut.

Kysymyksiä peppuseksistä:

Onko se vaarallista?

-Ei peppuseksi ole vaarallista oikein tehtynä.

Sattuuko se?

-Joidenkin mielestä se saattaa sattua, varsinkin aluksi. Kipu johtuu usein siitä, etteivät peräaukon lihakset ole tarpeeksi rentoutuneet. Jos ajatus pyllyseksistä jännittää tai pelottaa, lihasten rentouttaminen on mahdotonta. Sitä on siis tosissaan oikeasti haluttava, jotta siitä voi nauttia. Anaaliseksissä, niinkuin kaikessa muussakin seksissä on tärkeää, että kumpikin osapuoli on kiihottunut. Peräaukon rentouttamista voi myös harjoitella itse. Niin naiset kuin miehetkin voivat nauttia pyllynreiän hyväilystä.

Olisiko hyvä lämmitellä pyllynreikää jotenkin ennen, kun laittaa pippelin sinne?

-Kyllä, peppuseksissä lämmittely on ehdottoman tärkeää. Ns. kylmiltään pippeliä ei saa pyllyyn laittaa. Hyvä lämmittely on tehtävä rauhassa ja ajan kanssa, jotta peräaukon lihakset rentoutuvat. Pyllynreikää kannattaa hyväillä aluksi liukuvoiteen ja sormen avulla. Sormea voi hitaasti ja pikkuhiljaa työntää pyllynreikään. On tärkeää, että pyllyseksiä vastaanottava osapuoli itse sanoo, sitten kun hän on valmis pippelin sisään laittamiseen.

Onko liukaste pakollinen?

-Liukuvoide on välttämätön nautinnon edellytys peppuseksissä. Liukuvoide on pakollinen, sillä peräaukko ei kostu luonnollisesti, niinkuin pimppi.

Mitä voi käyttää liukasteena?

-Peppuseksissä liukasteena toimii parhaiten ihan oikea liukuvoide, jota myydään monissa kaupoissa ja apteekeissa, samalla osastolla kuin kondomejakin. Sylki, emätinerite tai vesi ei ole oikeanlainen liukaste peppuseksiin.

Tuleeko siinä kakkaa?

-Ei tule kakkaa, ellei vastaanottavalla osapuolella satu olemaan juuri kakkahätä. Ennen peppuseksiä olisi siis hyvä tyhjentää suoli, eli käydä kakalla.

Voiko pyllynreikä revetä tai muuten vaurioitua, eli voiko se jäädä auki = pyllystä valuu kakkaa jatkuvasti?

-Peräaukon sulkijalihas, joka supistaa ja jännittää pyllynreikää, voi vaurioitua liian kovassa ja rajussa peppuseksissä, ja jos pyllyyn mennään väkisin. Jos sulkijalihas vahingoittuu, voi esiintyä ulosteenkarkailu, eli peräaukkoa ei pysty kontrolloimaan. On siis erittäin tärkeää varata anaaliseksiin harjoittelulle ja harrastamiselle hyvin aikaa ja molempien osapuolien täytyy oikeasti haluta sitä.

Kun otetaan Papa-koe, otetaanko sieltä sisältä pala?

-Kyllä. Papa-koe otetaan gynekologisen tutkimuksen yhteydessä emättimestä tai kohdunkaulan seinämästä. Joistakin papa-kokeen ottaminen voi tuntua epämukavalta, jotkut taas eivät tunne koepalan ottamista lainkaan.

Eräs viisas henkilö sanoi minulle, että emättimestä mennään kohtuun. Pitääkö tämä paikkansa?

-Kyllä, pitää paikkansa. Emätin yhdistää kohdun sekä ulkoiset sukupuolielimet.

Milloin karvani kasvavat?

-Jokaisella kehittyvällä nuorella karvojen kasvu on yksilöllistä. Joillekin karvat kasvavat noin 10-vuotiaana, kun taas jotkut odottavat niiden kasvua vielä 15 vuoden iässä. Joten ole huolehti, ne tulevat kyllä kun on sen aika!

Onko koolla väliä?

-Joidenkin mielestä on, joidenkin mielestä ei. Jotkut ovat sitä mieltä, että tekniikka on se mikä ratkaisee eli "Ei se koko, vaan se miten sitä käyttää". Osalle taas koolla on väliä ja joillekin seksissä merkitsee eniten aistit, kuten kosketus, hyväily sekä hellyys. Pippelin koosta ei siis kannata kantaa huolta, vaan nauti sen tuomasta ilosta ja nautinnosta juuri sellaisena kun se on!

Minkä ikäisenä pallini laskeutuvat?

-Nuorilla, murrosikää lähestyvillä pojilla kivesten olisi jo pitänyt laskeutua, ellei kyseessä ole piilokives. Mikäli koet, että kiveksesi eivät ole laskeutuneet, kannattaa varata aika lääkäriin.

Onko anaaliseksi vaarallista?

-Oikein tehtynä anaaliseksi ei ole vaarallista. Katso aiempi peppuseksiin liittyvä kysymys ja vastaus, siitä saat varmasti tarvitsemasi tiedon!

Mikä on penisten keskipituus Suomessa?

-Peniksen koko vaihtelee iän, kiihottuneisuuden ja lämpötilan mukaan. Peniksen erektiopituus on keskimäärin noin 7-17cm ja levossa pituus on suunnilleen 3-9cm välillä.

Milloin murrosikäni alkaa?

-Jokaisen nuoren kehitys ja murrosiän alkaminen ovat yksilöllisiä. Pojilla murrosikä alkaa noin 10-15 vuoden iässä ja tytöillä hieman aiemmin. Tyttöjen murrosiän alkaminen vaihtelee suuresti, mutta usein se alkaa noin 9-14 vuoden iässä.

Voisitteko kertoa mitä seksin aikana tapahtuu?

-Tähän on vaikea vastata yksiselitteisesti, sillä seksi on joka kerta erilaista eikä siinä ole välttämättä tiettyä kaavaa. Parhaimmillaan seksi on monipuolista, nautinnollista ja ihanaa toimintaa, johon molemmat osapuolet ovat halukkaita. Usein seksiin liittyy hyväilyä, koskettelua, suutelemista, suuseksiä ja yhdyntä. Seksin aikana ihminen kiihottuu. Seksi ei ole yhtä kuin yhdyntä, se on paljon muutakin. Suosittelemme tutustumaan kirjaan "Hei beibi, mä oon tulta". (P. Brandt, E. Kortelainen ym)

Liite 11. Palautelomakkeen tulokset

Palautelomakkeissa muutamassa lomakkeessa oli pelkästään ”En”, ”En tiedä”, ”Joo” tai ”Ei” -tyylisiä vastauksia. Listasimme kuitenkin nämä vastaukset osaksi palautelomakkeen tuloksia.

1. Koitko TietoiSEKSI -ohjaukset itsellesi hyödylliseksi?

-Kyllä, sain tietää uusia asioita ja vanhan kertausta

-En

-Kyllä koin

-En kovin, melko peruskamaa

-Joo

-Kyllä! Oppi jotain uutta

-En

2. Opitko uutta seksuaalisuudesta ja sen teemoista? Jos opit, niin mitä?

-En tiedä

-Peppuseksistä tuli paljon tietoa

-En

-No ainakin sen, että kaikki mainoskuvat photoshopataan

-En oppinut

-Kyllä, kaiken maailman infoo muista ihmisistä ja niiden tavoista

-En oikein. Perusjuttuja, mutta hyödyllisii

3. Millaiseksi koit ohjausten ilmapiirin?

-Rento, mukava ja hauska

-Erittäin mukava

-Ihan v***n jepa

-Pojat välillä liian riehakkaita, mutta muuten ihan jees

-Ihan medium

-Rento ja asioista puhuttiin avoimesti

-Ihan ok

4. Tuntuiko, että pystyit ilmaisemaan oman mielipiteesi?

-Joo

-Kyllä pystyin

-En

-Joo, välillä kyllä tuntuu, että muut katsoo kiertoon kun vastaa

-Kyllä

-Todellakin, ei mitään ongelmaa

-Kyllä

5. Koitko median ja toiminnallisuuden käytön ohjauksissa hyödylliseksi?

-Tavallaan. En osaa selittää

-Olis ollu varmasti mukavasti hyödyllistä, jos laitteisto olis pelittäny kunnol

-Kyllä

-Joo, mutta pojat pistää liian leikiksi (ensimmäisen kerran kuvajuttu, tms)

-En

-Kyllä, niistä sai selvää hyvin

-Joo

6. Saitko kysymyksiisi vastaukset?

-Joo

-En kysynyt mitään

-En

-Luulisin, että kaikkeen mitä mietin niin sain

-Kyllä

-Kyllä, kaikkeen mitä halusin

-Juu

7. Mitä teemat olivat mielestäsi tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat?

-En tiiä

-Nautinnosta

-Peppuseksi

-Kuvien photoshoppaus ja itsetuntoasiat

-En muista

-Ehkäisy sun muut

-En tiiä

8. Mitä mieltä olit ohjaajista ja heidän toiminnastaan?

- Ihan mukavia
- Ohjaajat olivat kivoja ja rentoja
- Ihan medium
- Mukavan tuntuiset
- Ihan v***n jepa
- Mukavia ja asioista kiinnostuneita
- Mukavia ja rentoja. Asiallista!

9. Jäikö jokin asia vaivaamaan tai askarruttamaan mieltäsi? Jos jäi, niin mikä?

- Ei
- Eipä nyt jäänyt
- Ei jääny
- Eipä oikeen mikään
- Ei
- Ei jäänyt
- Ei

10. Jäitkö kaipaamaan lisää keskustelua tai tietoa jostakin aiheesta? Jos kyllä, niin mistä?

- En
- (ei vastausta)
- En
- Kaikesta puhuttiin mielestäni riittävästi
- En
- No aikas hyvin kaikesta puhuttiin
- En

11. Mikä oli kivointa?

- Rento fiilis ja olipaha ainaki jotain tekemistä
- Visa
- Peppuseksi
- Itsetunto ja ulkonäköpaineet
- En tiiä
- Keskustelu erilaisista asioista ja oli hauska kuulla muiden mielipiteitä
- En tiedä

12. Toivoisitko, että samankaltaista toimintaa järjestettäisiin jatkossakin, esimerkiksi koulussa?

-Voisi olla ihan hyvä, mutta en usko että kukaan ”kehtaisi” osallistua

-En

-Joo vois toimii, piristäis opiskelua

-Ei se haitaks ainakaan ole

-Vois

-Ei ole tarvetta

-En

13. Haluatko kertoa muuta palautetta ohjaajille?

-En

-Hyvin järjestetty ja tuli varmasti paljon tietoa joillekin, joilla ei ollut asioista tietoa

-En

-Hyvät jatkot

-(ei vastausta)

-En

-Hmm, ehkä se että pitää osata enemmän pitää jöötä

Liite 12. Ohjauksissa käytetyt menetelmät

1. Ohjaus

- Habitat-kuvakortit

Habitat-kortit, Christian Gronau, 1993, OH Publishing, Germany.

- Kävele tilassa-harjoitus

Yleinen opintojemme aikana käytetty harjoitus, alkuperä epäselvä.

- Sukupuolielimille nimet-kilpailu

Leikkimielinen kilpailu, alkuperä epäselvä.

2. Ohjaus

- Seksimyytinmurtaajat-tietovisa

Osa Nuorten Akatemian laatimasta Seksimyytinmurtaajat-työpajan kokonaisuudesta, laatinut Anu Hagman. Materiaali löytyy Nuorten Akatemian internetsivulta.

3. Ohjaus

- Killing Us Softly- video

Youtubesta löydetty pätkä tohtori Jean Kilbournen puheesta.

- Breast Gallery-internetsivusto

http://www.007b.com/breast_gallery.php

- Sosiometri

Yleinen opintojemme aikana käytetty tapa mitata ryhmän mielipiteitä ja ajatuksia.

4. Ohjaus

- Pätkä elokuvasta Seksiäly - Sexual Intelligence

Dokumentti, Yhdysvallat, 2005.

- Oma kehonkuva-harjoitus

Opintojemme aikana opitusta harjoituksesta sovellettu, alkuperä epäselvä.

- Peukkupalaute

Yleinen tapa kerätä palautetta, alkuperä epäselvä.

5. Ohjaus

- Taru Höykinpuron kirja: Kivun kauneus (LIKE, 2006)

- Tämän hetkiset tunteeni-harjoitus

Opintojemme aikana opitusta harjoituksesta sovellettu, alkuperä epäselvä.

6. Ohjaus

- Sexiboxi-kysymyslaatikko
Itse kehitelty.